

כאמ"ל קרן לז' נגד נרדכי... (מאמר קצר על חשיבות התורה)

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"י

מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 509

הוציאה לאור מנחם מנחם ח"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בה"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, טז ניסן התשע"ד. מסכת ביצה דף טז – דף ל

דף ט"ז ע"א

(א) בגמ', מאי קראה וכו'. הקשה השפת אמת מאי טעמא בעי קרא, הא בראש השנה הוא יום הדין לאדם וכולל גם פרנסה. ותירץ, דסלקא דעתין דהיינו דוקא על האדם עצמו, אבל מזונותיו הווי אמינא שנקבעים בשלש רגלים. כדאמר, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן ובחג נידונין על המים. קא משמע לן האי קרא שדין היחיד על כל צרכיו בראש השנה, ומה שנידונים ברגלים היינו כלל הציבור.

(ב) גמ', בית שמאי אומרים מחד שביך לשבתך. כתב באור זרוע (דיני שבת סימן י"ח) שמצוה לעשות כבית שמאי, והביא ראיה מהא דשבת (ק"ט). איתא מעשה בקצב שעשה כבית שמאי, שכל בהמה נאה שהיתה לו אמר זו לשבת, וסופו שנתעשר עושר רב. והא דלא פסקו בזה הלכה כבית הלל כתב המשנה ברורה (סימן ר"ג סק"ב) שבית הלל נמי מודים לבית שמאי ביסוד הדבר, אלא דסברי דעדיף להתחזק בביטחון, אבל אנחנו שאיננו אחוזים בדרגת בית הלל בביטחון, עדיף לתפוס כבית שמאי.

(ג) גמ' שם. בביתא לעיל מבואר דפלוגתא זו היתה בין שמאי להלל עצמם. והקשה בהעמק שאלה (בראשית שאילתא א) דבשבת (טו) איתא, דבג' מקומות נחלקו ותו לא. ועוד הקשה דבפסיקתא (פרשה כ"ג, א') מבואר, שהרבה אמוראים עשו כשמאי, והרי הלכה כהלל בכל דוכתא. וביאר דכולי עלמא מודו

שצריך להתכונן לשבת מיום ראשון. אלא דהלל היה אוכל לשם מצוה לקיים נשמתו כמכניס אורח. ואם היה עוסק במצוה להכין צרכי אכילתו ליום חול דזהו ממש מצוה ועוסק במצוה פטור מן המצוה.

(ד) גמ', אי הכי לא ליענשו עובדי כוכבים עליה. פירש רש"י ואנן אשכחן שחזר הקב"ה להענישן וכו'. והקשה המהרש"א מה שייך לענשם על שלא שמרו שבת הא איתא בסנהדרין (נח): דגוי ששבת מיתה. וכתב, דיש לפרש הגמ' להיפך, דכיון שהגויים אינם יודעים את השבת, אמאי גוי ששבת חייב מיתה, הרי הם אינם מתכוונים לשם שביתה, דאינם יודעים כלל על השבת. ומתרצת, דבוודאי יודעים על השבת, ולא יודעים מתן שכרה.

(ה) גמ', אמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת וכו'. הפני יהושע הביא מה שפסק ר"ת, לקמן (י"ז): בתוס' ד"ה אמר רבא, דתבשיל לא מועיל לענין אפיה ואפיה אינה מועלת לענין תבשיל. ואם כן בעינן למימר, דהא דקאמר אביי הכא אבל פת לא, היינו לענין דלא מהני לבשל עליו. אבל לענין אפייה, ודאי צריך פת ולא מהני תבשיל. והקשה, מאי מקשה הכא מאי שנא פת דלא, דמהיכא תיתי דליהני לבישול. כיון דאמרינן דתבשיל לא מהני לענין אפייה, מהאי טעמא גופא לא מהני פת לענין תבשיל. ותירץ, דר"ת לא קאמר דבעינן פת ותבשיל אלא לכתחלה. דהא מה שלא מועיל תבשיל לפת היינו מטעמא דכדי שיברור מנה יפה ליום טוב

אינו מוכח שעושה אותה לשם שבת. והצל"ח הוכיח דלאיכא דאמרי לא בעינן שכיח, מהא דאיתא לקמן שסומך על עדשים שבשולי קדירה, אף שהוא דבר השכיח. וכן הוכיח בשער הציון (תקכ"ז אות כ"ג) וביאר דברי רש"י כהמהרש"א.

דף ט"ז ע"ב

(יא) גמ', תבשיל זה צלי ואפילו כבוש שלוק ומבושל. החכם צבי (תשובה ק"ל) תמה, למה לא נשנה בברייתא זו מליח, דהא מליח כרותח. וכמו שמהני משום דהוא כמבושל ומהני לעירוב תבשילין. ומסיק לדינא דמהני מליח. אבל המגן אברהם (תקכ"ז סק"ג) כתב, דאין מערבין במליח. מהא דאיתא בחולין (צו:): כבוש הרי הוא כמבושל ומליח הרי הוא כרותח. והצל"ח ביאר דכוונתו, דלא אמרו מליח הרי הוא כצלי אלא הרי הוא כרותח, והגמ' שם מפרשת היינו רתיחת צלי, ומשמע דאין זה ממש כצליה. אלא רתיחתו כרתיחת צלי לענין בליעה.

(יב) גמ', לא אין לו שיעור מלעלה. הקשה הפני יהושע, הא פשיטא שאין לו שיעור למעלה. ומתוך, דהיינו שמספיק כזית לאחד כזית למאה, ודלא כתחומין שצריך ב' סעודות לכל אחד, ולא כעירוב חצירות שצריך גרוגרת לכל אחד, עד שיגיע לשיעור ב' סעודות. וכן כתב הצל"ח. והשפת אמת כתב, במסקנת דבריו דסלקא דעתין שאם בישל כמות גדולה אין ניכר דהווי עירוב.

(יג) תא שמע דאבוה דשמואל מערב וכו', מכריז ר' יעקב וכו'. כתב הר"ן (דף ח:): דעיקר הוכחתו מדר' יעקב, דמדמכריז משמע שלא היו יודעים בשעת הנחה. דמאבוה דשמואל ורב אמי ורב אסי שלא הכריזו אי אפשר להוכיח שלא היו יודעים, דאפשר דמשום שהיו רגילים בכך, היה ידוע הדבר לכל אנשי מקומן וסומכין עליהם.

(יד) גמ', עד תחום שבת. וברש"י, ולעומדים חוץ לתחום לא היה דעתו של מניח עליהם וכו'. משמע שאם יפרש להדיא שרוצה לערב גם עליהם, מהני. אבל הר"ן (דף ח:): כתב, דאפילו אם יפרש ויתנה שמערב על מי שמחוץ לתחום לא מהני, דאינו בדין שיערב אחד לכל העולם. והמגיד משנה (פ"ו מיום טוב ה"ז) כתב בשם הרשב"א, דמי שיכול לבוא על ידי עירוב, אף דבשעת הנחת העירוב הוא מחוץ לתחום מועיל לו העירוב. והצל"ח מדקדק מהא דכתב רש"י (שם) דלא עלו על ליבו לזוכרן, דהיינו משום שאינם רגילים להיות כאן, אבל מי שדרכו להניח עירוב תחומין, ולבא למקום זה, מסתמא דעתו של המניח גם עליו.

(טו) רש"י ד"ה לשנה. לשנה אחרת, וראש השנה היה שאין יכול להניח ולהתנות. הקשה הפני יהושע מאי טעמא פירש שהיה ראש השנה, הא איכא לאוקמי בגוונא שחל יום טוב ראשון ביום ו', ויום טוב שני בשבת ואינו יכול להתנות. אי נמי שנוכר האי

ולשבת. ומהאי טעמא אין נראה לאסור אי לא הניח עירוב תבשילין. ועל כרחק הא דאסרינן אי לא הניח עירוב, היינו משום טעמא דכדי שיאמרו אין אופין מיום טוב לשבת ק"ו לחול. ולהאי טעמא סגי בפת או בתבשיל. ומצינו למימר דהגמרא נקטה דהני תרי טעמי איתנהו. ולפי זה, הא דקאמר אביי לא שנו אלא תבשיל אבל פת לא, היינו דאפילו בדיעבד לא סמכינן אפת לחוד. וסיים בצריך עיון.

(ו) גמ', עדשים שבשולי קדרה סומך עליהן וכו' וה"מ דאית ביה כזית. הקשה השפת אמת, פשיטא שצריך כזית דמאי שנא מכל עירוב תבשילין שצריך כזית, וכן קשה לקמן גבי שמנונית שעל הסכין. ותירץ, דבשאר תבשילין מצטרף כמה מינים לכזית אבל בעדשים ושמנונית אם אין בהם בפני עצמן כזית הם בטלים ואי אפשר לסמוך עליהם לעירוב תבשילין, אפילו בצירוף תבשילין אחרים. ומסיים בצריך עיון.

(ז) גמ', דגים קטנים אין בהם משום בישולי נכרים. הרי"ף (דף ח:): לא כתב "מלוחים". וכתב השפת אמת דטעמו דהא דאין בהם בישולי עכו"ם, לאו משום שנאכלים על ידי מלחן חיים, כמו שכתב רש"י בד"ה אין. אלא משום שאינם עולים על שולחן מלכים. ודלא כמו שכתבו התוס' לקמן (בעמוד ב') ד"ה דגים.

(ח) גמ', אי צלאן נכרי סומך עליהם משום עירובי תבשילין. מבאר הרשב"א דהיינו שמלחן נכרי קודם שצלאן. והיינו משום שמליחת הנכרי לא חשיבא כבישול לענין איסור בישולי נכרים. וכן הביא הבית יוסף (יו"ד סימן קי"ג) בשם הרשב"א. אבל הרדב"ז (פי"ז ממאכלות אסורות הט"ז) כתב שיש חולקים וסוברים, דעל הישראל למלוח, משום דמליחת עכו"ם אוסרת.

(ט) גמ', שם. הר"ן (דף ח:): מבאר דאף דצליית הנכרי לא משוי ליה בישולי עכו"ם, אלמא לאו בישול הווי, מכל מקום מיקרי תבשיל לענין עירובי תבשילין, משום שבאמת הוי בישול, ומשום בישולי עכו"ם לא נאסר, כיון שיכול לאכלו בלאו הכי אין כאן איקרובי דעתא. והשיטה מקובצת כתב דאף שהדברים נראים סותרים, מכל מקום הוי עירוב תבשילין.

(י) גמ', אלא מידי דמלפת בעינן ופת לא מלפתא. כתב הצל"ח, דיש לעיין אם ללישנא בתרא בעינן תרווייהו מידי דמלפת, ומידי דלא שכיח. ומביא מהמגן אברהם (סימן תקכ"ז סס"ק ב'), שלמד מרש"י ד"ה ופת לא מלפתא, שכתב, דלא מוכחא מלתא משום דבכל יום יש לחם. דללישנא בתרא כמי בעינן דלא להווי שכיח. אמנם המהרש"א כתב דאין כונת רש"י דהטעם שפת לא מלפתא משום דשכיחא, דהא דייסא לא שכיחא, ואף על פי כן להאי לישנא אין מלפתין בה. אלא דכוונתו דדבר שלא מלפתים בו אין עושים אותו לשבת, דגם בימי השבוע לפעמים אוכלים אותו לפעמים. וצמחאי טעמא דייסא נמי אף דלא שכיחא, מכל מקום

הדרק היוזמי

ב) גמ', אטו שבת ישראל מקדשי ליה. כתב הפורת יוסף דהאי תנא דקא תני קמיה דרבינא אפשר שסבר, על פי המדרש שהביאו התוס' בחגיגה (ג): ד"ה וּמִי כַעֲמֹךְ דְשִׁלְשָׁה מַעֲיָדִים זֶה עַל זֶה, ואחד מהם - ישראל על השבת, ומשום הכי שייך להזכיר ישראל לפני השבת. ורבינא השיב לו דישראל אינם מקדשים אלא רק מעידים.

ג) גמ', אמר רב יוסף הלכה כרבי וכדתי רבינא. השפת אמת מעיר דרבינא דהכא היה בדורו של רב יוסף, ואין זה רבינא דכל הש"ס. והביא דמצינו נמי בחולין (מח.). אמר ליה רב יוסף לרבינא. והקשה, דבפסחים (ק"ז): אמר רבא, דבשבת חותם מקדש ישראל. אלמא אפילו בשבת גרידא סבר רבא שאומר מקדש ישראל. ואטו לא ידע לרב יוסף ורבינא. ומשום הכי כתב, דצריך לומר דרב יוסף אמר רק הלכה כרבי, דהיינו שמזכיר בחתימה שבת ישראל והזמנים. והגמ' מוסיפה "וכדמתרץ רבינא" שאומר השבת ישראל והזמנים. אם כן מפסקו של רב יוסף אין להקשות על רבא, ואפשר לומר דבכל שבת צריך להזכיר ישראל. ולפי זה אפשר גם לומר דרבינא דהכא הוא רבינא דכוליה ש"ס. וכן פירש השיטה מקובצת.

ד) גמ', שבת שחל להיות בראש חודש וכו'. כתב היעב"ץ דנקטיה הכי לקצר הלשון, אבל באמת לא שייך על שבת לשון "חל". דהשבת לא חלה אלא מקדשא מששת ימי בראשית, ובכל מקום אמרו "יום טוב שחל להיות בשבת".

ה) גמ', מניח אדם עירובי תבשילין וכו' ומתנה. כתב הצ"ח דמלשון "ומתנה" משמע, וכן מפורש ברש"י ד"ה אין, שצריך שיאמר דבר והיפוכו. דהיינו שיאמר ביום חמישי, אם היום יום טוב ולמחר חול לא יהיה עירוב, ואם היום חול ולמחר יום טוב הרי זה עירוב. והקשה למה צריך להתנות. יעשה עירוב בסתמא, ואם מחר חול לא עשה כלום. וכי אסור לומר בדין יהא שרי לנא וכו' שלא לצורך. ותירץ, דמוכח כהפוסקים שאפשר לערב ביום חול אפילו אינו סמוך ליום טוב (הובא לעיל דף טו: אות יג) ואם לא יתנה יתברר שעשה עירוב תבשילין ביום טוב על הצד שבאמת יום חמישי יום טוב ושישי חול, ואף שלא תיקן בעירובו מידי לחג זה, מכל מקום תיקן בזה עירוב לחג הבא שיחול ביום שישי, ונמצא שתיקן ביום טוב. נולכאורה להטעם שלא יהא תחילת בישולו ביום טוב, לא אהני ליה האי עירוב מידי. דעירוב שנעשה ביום טוב לאו עירוב הוא. (י.צ.ב.)

ו) גמ', אבל עירובי תחומין לא, מאי טעמא דלמקני שביתא בשבתא לא. פירש רש"י דלא התירו אפילו מספק דמה שהתירו ערובי חצרות משום כבוד שבת הוא. והקשה הרשב"א הרי אינו קונה שביתה ביום טוב, דהא מתנה, ועל הצד שהוא יום טוב לא חל הקנין ביום הזה אלא ביום השני. ותירץ, דמכל מקום אסור

סמייא (שלא עירב), רק ביום טוב שני (שחל ביום ו') שעתה אין בידו להתנות. והמהרש"א הקשה, מדוע לא פירש רש"י בתחילת המעשה שהמעשה היה בראש השנה, והמתין עד החלק השני "לשנה חזייה דהוה עציב". ותירץ, דבתחילת המעשה היה אפשר להקים שהמעשה הראשון היה בפסח שחל בימים חמישי ושישי והפעם השניה בשבועות שחל בששי ושבת. ועל כן דייק דהלשון "לשנה", מוכיח דהווי ראש השנה, שגם בפעם השניה היה העכוב ועצבונו משום שלא היה יכול להתנות, דדוקא ראש השנה יכול להיות שנה אחר שנה בימים חמישי ושישי.

ז) רש"י ד"ה לדירך אסור. שאין דעתי על המזידין והפושעים שאינם חרדים לדברי חכמים. לכאורה אפשר לדייק מדבריו שאם יתן דעתו על הפושעים, יכול לערב עבורם. וכן כתבו בים של שלמה (סימן ס"ו) והבית יוסף (סימן תקכ"ז) וכן דעת הרשב"א. (בעבודת הקודש שער ד' סימן כ"ב).

יז) שם, כתב הרא"ש (סימן ב' בסופו), דגם מי שהיה טרוד בערב יום טוב, ולא היה לו פנאי להניח, יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר, דאינו נקרא פושע. וכן משמע מרש"י לעיל (טו): ד"ה שלא היה לו להניח, שכתב, שאם אבדה לו אבידה בערב יום טוב וחיזר אחריה כל היום, חשיב שלא היה לו להניח.

יח) תוס' ד"ה רבי אומר. ויש לומר דאדרבא וכו'. הגאון רבי עקיבא איגר (כאן) ביאר דבריהם, דאף על גב דשבת ויום טוב חדא קדושה הן, מכל מקום כיון שעושה העירוב חצירות לפני התחלת חלות האיסור, שפיר הוי עירוב. אבל תחומין שחל איסורן בכניסת יום טוב אינו יכול לערב כשכבר חל האיסור. והקשה הקהילות יעקב (ביצה סימן י"א) דבתוס' בכתובות (ז. ד"ה מתוך) כתבו בחד תירוצא דהוצאה שלא לצורך אסורה ביום טוב אפילו מחצר לחצר, ולענין הוצאה שלא לצורך צריך עירובי חצירות גם ביום טוב, ואם כן אכתי קשיא דהוי קדושה אחת, גם לענין עירוב חצירות.

יט) הר"ן (ט. מדפי הרי"ף ד"ה ת"ר) מקשה, למה אי אפשר להניח עירוב תחומין מיום טוב לשבת על ידי עירוב תבשילין. ומתירץ, דעירוב תבשילין מהני רק לדבר שדומה לתיקון סעודה. ובמגן אברהם (סימן תרס"ז סק"ג) כתב, דמהרי"ל אוסר לגלול הס"ת בשבת להכינו ליום טוב. ומשמע דמיום טוב לשבת שרי על ידי עירוב תבשילין. וכתב הגאון רבי עקיבא איגר (בגליון שולחן ערוך סימן תרס"ז על מגן אברהם סק"ג) דלדברי הר"ן אסור לעשות כן, כיון שאינו דומה לתיקון סעודה.

דף י"ז ע"א

א) גמ', ואומר קדושת היום באמצע. רש"י פירש שאומר ותתן לנו וכו'. והמהרש"ל כתב, ולי נראה דהיינו יעלה ויבוא והשיאנו.

הדרך היומית

מסכת ביצה דף יז

טז ניסן התשע"ד

כיון שנראה כקונה ביום טוב.

(ז) תוס' ד"ה מאי טעמא. הואיל ויש שם ספק דשמא חול הוא. מבאר המהרש"א דבסוגיין מיירי בשני ימים טובים, ועושה תנאי וממה נפשך העירוב חל ביום חול. מה שאין כן התם דמיירי שעושה ביום טוב שני עירוב לשבת, ולא שייך תנאי ועל הצד שהוא יום טוב נמצא שהיום טוב הכין לשבת.

(ח) בא"ד, ויש לומר דהתם מיירי בעירובי חצירות ולא שייך למיקני שביתה. מבואר מדבריהם דאיסור הכנה שייך גם בעירובי חצירות. וכן הוכיחו התוס' בעירובין (לח.). ד"ה ור"א, מהא דרב אסר לעיל (טז): להניח ביום טוב עירובי חצירות לשבת, ורב אית ליה בעירובין (לח.): דשבת ויום טוב ב' קדושות הן, ואם כן אמאי אין מערבין מיום טוב לשבת. ועל כרחין משום הכנה.

(ט) בא"ד, וי"ל דשכיב מרע שאני שהתירו כדי שלא תיטרף דעתו עליו. והרשב"א בגיטין (עז): מוסיף דהתירו כדי שלא תפול קמי יבם.

(י) גמ', ממלאה אשה קדרה בשר. הר"ן (ט: מדפי הרי"ף) מוכיח מהכא דמותר לרבות בשיעורים ביום טוב. וכתב בשם ר"י דבשבת כשמבשל לצורך חולה אסור, משום דשבת איסור סקילה. אבל יום טוב שהוא רק איסור לאו ועשה, מותר לרבות בשיעורין. והר"ן עצמו מחלק בין ריבוי בשיעורים כשעושה לצורך חולה דאסור, להיכא דעושה משום אוכל נפש, דשרי. דכשעושה לצורך חולה הוא מדין פיקוח נפש דוחה שבת, ואין זה היתר אלא דחיה, לכן אסור. אבל ביום טוב הוא היתר גמור, וכיון שהוא היתר יכול להוסיף. (ועיין בריטב"א שהובא לעיל דף טו: אות ז).

(יא) גמ', ממלאה אשה כל התנור פת. כתב הרא"ש (סימן ט') דדוקא בתנור קטן שרי כיון שהדבר משביח את הפת, אבל בתנור גדול לא יועיל (מה שתמלא אותו בפת) להשביח את הפת. ומדוקדק ממה שנקט אשה ושבק נחתום, דאשה דרכה לאפות בתנור קטן.

(יב) תוס' ד"ה אי אמרת. ועוד קשה וכו'. בתוס' רבינו פרץ מוסיף ביאור, דהקושיא השניה היא להצד שאין קמחו נאסר. דלא מסתבר שחז"ל אסרו עליו לאפות והתירו לאחרים לאפות בשבילו.

דף י"ז ע"ב

(יג) גמ', ואם רצה לאכול את עירובו הרשות בידו. הקשה הצ"ח פשיטא. ותירץ, דלטעמא דרב אשי לעיל (טו): דעירוב תבשילין כדי שכל הכנותיו לשבת יהיו רק כגומר ולא מתחיל בתחילה ביום טוב. י"ל, דסלקא דעתין דדוקא אם העירוב קיים עד שבת, נראה כאילו הכינו מראש לשבת, ועשה תחילת בישולו לשבת מבעוד יום. אבל אם יאכלנו ביום טוב, נתברר למפרע שהתבשיל

לא היה לצורך שבת, ונמצא שלא התחיל לבשל מבעוד יום לשבת, ואין זה עירוב. קא משמע לן דשרי לאוכלו, כיון שהיה קיים בשעת הבישול.

(יד) גמ', ושויין שאם פרפר ביצה ונתן לתוך הדג וכו' שהן שני תבשילין. פירש רש"י דהביצה נתבשלה קודם בפני עצמה. ודג וביצה שעליו היינו שנתבשל יחד. ובהא נחלקו, דלכ"ה נחשב שני תבשילין. ולכ"ש הווי תבשיל אחד. וכן מבואר ברש"י לעיל (טו): ד"ה וביצה. וברמב"ן בתורת האדם (אבילות ישנה ד"ה כתב רבינו) כתב, דלענין איסור שני תבשילין בסעודה המפסקת, יש מחמירין לאסור בדג וביצה שעליו, אף על פי שנעשו בקדרה אחת. ולא דמי לעירוב תבשילין דחשיב בזה שני תבשילין משום שהקילו רק לענין עירוב. ומבואר גם כן כרש"י שגם כשעושה הדג והביצה בקדירה אחת חשיב שני תבשילין.

(טו) גמ', אמר אביי נקטינן התחיל בעיסתו ונאכל עירובו גומר. הרא"ש (סימן י"ב) מסתפק, האם גומר כל צרכי שבת או רק עיסה זו. ואם נאמר שגומר הכל, הא דנקט עיסה. משום דאיתא בבבא קמא (פב.) שתיקן להם עזרא, שתהא אשה משכמת ואופה. ואם כן העיסה היא הדבר הראשון שעושה לצורך שבת ומשום הכי נקט לה.

(טז) מתניתין, ואדם בשבת. הרשב"א מקשה מהא דאיתא ביבמות (מו): דאין מטבילין גר בשבת. ומתיר, דשאני טבילת גר דהוא מתקן טפי דמפיק ליה מטומאת עכו"ם לטהרת ישראל.

(יז) מתניתין, ושויין שמשויקין את המים. הקשה הצ"ח הא לשון ושויין שייך אם נחלקו בכגון דא. והרי מחלוקתם דוקא באדם, אבל בכלים אסור לתרוייהו, ומים דמו לכלים. ותירץ, על פי מה שכתב השיטה מקובצת דלטעם דאסור לטבול כלי, משום דנראה כמתקנו. הטעם שמותר להשיק מים, משום דמתקן שייך דוקא בכלים ולא במים. אמנם היה אפשר לומר טעם אחר, דכמו שאדם שרי לטבול משום דנראה כמיקר, הוא הדין מים נראה כמיקר. (מה שנותנים בתוך מים אחרים). ולפי זה לכ"ש שאוסרים טבילת אדם, ולית להו האי סברא דנראה כמיקר, היה להם לאסור גם השקת מים. הלכך אמר דשויין שמשויקין את המים דגם בית שמאי מתירים.

(יח) מתניתין שם. הרשב"א מוכיח מכאן דאפשר להטביל במים שהושקו למקוה, דלקמן (יח): מבואר בגמ', דאם הכלי טמא אסור להשיק המים שבו למקוה, לפי שהכלי נטהר בפעולה זו ואסור להטביל כלי לטהרו. ומבואר דהכלי נטהר על ידי המים שבו אף על פי שאינם מי המקוה אלא שהושקו למקוה.

(יט) גמ', דכולי עלמא מיהת כלי לא מאי טעמא. הקשה הפני יהושע מדוע לא הקשו כן על המשנה בשבת (לד.). דאיתא התם, דאין מטבילין כלים בשבת. ותירץ, דעיקר הקושיא הכא משום

בגדים כעין שלנו שצריכים לטרוח הרבה בכיבוסם, לא אמרינן בהו שרייתן זה הוא כיבוסן.

(ו) גמ', רב ביבי אמר גזרה שמא ישהה. ופירש רש"י משום תקלת תרומה. והקשה המהרש"א אי מהאי טעמא למה החמירו לקמן (בעמוד ב') בשבת טפי מביום טוב. וכתב על פי מה שהרמב"ם, (בפ"ד מיום טוב הלכה י"ז י"ח) כתב דהאיסור להטביל כלים ביום טוב משום שמא ישהה כליו. ובהלכות שבת (פכ"ג ה"ח) כתב הטעם, משום דנראה כמתקן. והוא משום דביום טוב לא אסרו משום מתקן כיון שהוא צורך יום טוב, אלא שאסרו משום תקלת תרומה. אבל שבת שייך בה נמי טעמא דמתקן ועל כן החמירו בה טפי. וכן דייק מהרי"ף עיין שם.

(ז) [גמ' שם, ופירש רש"י בד"ה שמא ישהה, דאי שרית ליה לאטבולי ביום טוב משהי להו עד יום טוב שהוא פנוי, ואתי בתוך כך לידי תקלה להשתמש בהם תרומה. וקשה, דאם כן בחול המועד נמי נגזר שלא יטביל כיון שהוא פנוי. (א.ג.) אמנם לפי מה שכתב המהרש"א (הובא באות הקודמת), דאף לטעמא דרב ביבי ידעינן לטעמא דמתקן - להרמב"ם או לטעמא דשמא יסחוט לפי הרי"ף נחא, דטעמים אלו שייכים דוקא ביום טוב ולא בחול המועד.]

(ח) גמ', אדם נראה כמיקר. כתבו המהרי"ל (סימן ק"ג) והתרומת הדשן (סימן רנ"ה), דבזמן הזה שנהגו שלא לרחוץ כלל ואפילו בצונן, אסור לנידה לטבול בשבת שלא בזמנה. דאזדא ליה הטעם של נראה כמיקר. וכתב המגן אברהם (סימן שכ"ו סק"ח) דמכל מקום מותר לטבול לקריו, כיון דאיסור דבעל קרי בתורה ותפילה מדרבנן. ובטומאה דרבנן מותר להטביל כמבואר בסוגיין, דמטבילין כלי שנטמא בולד הטומאה. ובביאור הלכה (ס"ח ד"ה אדם) תמה דלא דמי, דולד הטומאה עיקר טומאתו מדרבנן, אבל בעל קרי הוא אב הטומאה דאורייתא ורק איסורו בתורה מדרבנן. דמה גרע מטמא שרץ וכדומה, שאסורים בטבילה אי לאו משום טעמא דנראה כמיקר. (ובסוף דבריו הסיק דאין למחות ביד המיקל). עוד כתב, שאם נטמא ביום טוב גופיה שרי לטבול, כמו שמצינו כאן דכלי שנטמא ביום טוב מטבילין אותו.

(ט) רש"י ד"ה רבא אמר. טעמא דמתני' מפני שנראה כמתקן כלי ודמיא לתקנת מלאכה, וגזרו עליה מדרבנן. וצריך ביאור לאיזה מלאכה כוונתו. ונראה דאזיל לשיטתו לקמן (כב). ד"ה אין תורת בנין, דאין בנין בכלים כלל ואפילו בבנין גמור. הלכך לא יכול לפרש דאסור משום שנראה כתולדה של אב מלאכה. דהא אף תיקון גמור אינו אב מלאכה. אלא דדמי למלאכה על פי מה שכתב לקמן (כג). בד"ה דקמוליד ריחא, שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעושה מלאכה חדשה. דהיינו דעצם עשיית דבר חדש מיחזי כמלאכה.

שבית הלל התירו לאדם לטבול, ונראה שלא סברו דחשיב כמתקן, אם כן אמאי כלים לא.

דף י"ח ע"א

(א) שמא יטלנו בידו וכו'. הרי"ף (י). כתב הטעם שאסור להטביל כלים בשבת, משום סחיטה ומשום שמא ישהה כליו ליום טוב, כדאיתא בהמשך הסוגיא, ושבק האי טעמא דשמא יטלנו בידו. והרא"ש (סימן י"ב) כתב דטעמא דרבה עיקר, דהלכתא כוותיה לגבי רב יוסף, וכן מצינו הטעם זה גבי שופר ומגילה. עוד כתב דמשום האי טעמא אסור להטביל בשבת גם כלים חדשים הנקנים מן הנכרי. והצל"ח תמה, למה השמיטו הרי"ף והרמב"ם (בפ"ד מיום טוב הל' י"ז י"ח) טעם זה, דשמא יעבירונו ד' אמות. הא מהאי טעמא אין שופר ולולב בשבת. ותירץ דשופר ולולב הוא מצוה על כל ישראל וכולם טרודים בה, אבל כלים טמאים ליכא לכולם ואם יעבירונו ד' אמות יזכירוהו שאסור.

(ב) גמ', ביום טוב מאי איכא למימר. כתב הרש"ש דמתני' אין להוכיח דביום טוב אסור, דהא איירי בשבת. אלא סמך עצמו על ברייתות דלקמן.

(ג) רש"י ד"ה בדלי טמא והוא טהור, מאליו, והא לא דמי למטביל כלי וכו' משום דנראה כמתקן כלי. כתב המהרש"ל, דאף על גב דהשתא לא אסיק אדעתיה לטעמא דמתקן כלי, אלא טעמא דשמא יעבירונו. מכל מקום השתא נמי אית לה לגמ' לטעמא דנראה כמתקן. אלא דלא סבירא לה לאסור מהאי טעמא לחודיה. אבל אחרי שאסור משום שמא יעבירונו. אף היכא שליכא למגור כגון היכא שאין עיקר הטבילה עבור הכלי לחוד אלא עבור המים אסור משום דנראה כמתקן. משום דהרי שאר כלים אינם ראויים לכולם, דלא יכול להטבילם מחמת הגזרה דשמא יעבירונו. והמהרש"א ביאר, דאם האיסור משום שמא יעבירונו, מעיקרא לא הוקשה לרש"י מידי, דכיון שרצונו לדלות מים לא חיישינן שמא יעבירונו, דדרך הדלי להיות מונח אצל הבור, ולא דמי למטביל כלי על גבי מימיו דשפיר חיישינן שמא יעבירונו. והוקשה לרש"י דוקא לטעם דמתקן.

(ד) גמ', מתוך שלא הותרה לה אלא על ידי מלבוש זכרה היא. הקשה המהרש"א מאי שנא ממטביל כלי על גבי מימיו שאסור, נימא מתוך שלא התרת לו אלא על ידי מימיו הוא זכור. ותירץ, דהתם הוא מטביל הכלי כדי לטהר מימיו, דאי לאו הכי לא היה מטביל הכלי. מה שאין כן הכא לא מיחזי דטבלה על מנת לטהר הבגד. דהא אדם נראה כמיקר.

(ה) תוס' ד"ה מערמת וכו'. תימה וכו' שרייתו זו היא כיבוסו. רבינו תם בספר הישר (סימן רפ"ג) חילק בין סוגי הבגדים, דשרייתו זו היא כיבוסו אמרינן דוקא בבגדים המתכבסים במהרה, אבל

טוב. קשה, מדוע קתני אין משיקין ואין מטבילין. הא אי אין משיקין ממילא שמעינן דאין מטבילין. ותירץ, דמשכחת לה היכא דהמים נטמאו ביום טוב או בולד הטומאה. דמותרין לטהרן בהשקה, ומכל מקום אסור לטהר את הכלי.

דף י"ט ע"א

(א) גמ', כלי שנטמא מערב יום טוב אין מטבילין אותו בין השמשות. במרדכי יבמות (סימן כ"א) כתב דלפעמים אסרו חכמים אפילו ספיקא דרבנן, ודוגמא לדבר שאסרו לטבול בבין השמשות, אף שגם בודאי לילה אין איסורו אלא מדרבנן.

(ב) גמ', אף בחול אין מטבילין אותו מפני שצריך הערב שמש וכו'. הקשה הצ"ח הא על כרחנו נצטרך להודיעו דין הערב שמש, דאם לא נודיענו אף שנפרישנו עכשיו מלהטביל, יש לחוש שיטביל בלילה או למחר בבוקר ולא ימתין עד הערב שמש. וכיון שהודיענוהו מדין הערב שמש מדוע צריך להפרישו מלהטביל, יטביל ויחכה עד הערב שמש. ובשלמא לרבנן דבי רב דפירשו דפליגי במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו, אפשר לומר דפליגי אם הרואה אותו מטביל בבין השמשות יבא לטעות ולומר שאין צריך הערב שמש, ועל כן ניחא דצריכין להפרישו מלהטביל. אבל לרבא דמוקי לה בבא לשאול על פחות מכעדשה, אם כן אין החשש משום הרואים קשה. ונשאר בצריך עיון.

(ג) גמ', כי פליגי כגון דאיטמי בפחות מכעדשה וכו'. פירש רש"י שהיה לו כלי אחר שנטמא בפחות מכעדשה ובא לשאול עליו. ורבינו חננאל גריס "והכא בכלי שנגע בו כעדשה ואתא לקמיה דרבנן לשילולי", דהיינו שכלי זה נטמא בכעדשה ואותו אדם נסתפק אם הוא טעון טבילה. וכתב הרשב"א דכגירסא זו מסתבר, דלא הווי ליה לאוקמה בפחות מכעדשה ובשני כלים כרש"י.

(ד) גמ', מר סבר מדהא לא גמיר וכו'. לכאורה לאוקימתא זו דרבא לא פליגי במחשבתו ניכרת מתוך מעשיו. ולא מיירי בנקיט מנא בידיה ורהיט, אלא באדם המטביל כלים בבין השמשות, ולכולי עלמא תלינן שידוע דין הערב שמש, וקל וחומר ברהיט. ופליגי באדם זה שראינו בו שאינו יודע הלכות טהרה. (וכן הבין בהגהות פורת יוסף, (עיין שם). אמנם ברש"י לא נראה כן. דכתב בד"ה דכולי עלמא גם בדעת רבא, דר' שמעון שזורי סבר דלא אמרינן בהאי גברא מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו. וביאר הצ"ח, דודאי רבא לא פליגי ארבנן דבי רב, וסבר כוותיהו, דרבנן נמי מודים שסתם אדם המטביל בבין השמשות תלינן שאינו יודע דין הערב שמש. אלא דהכא מיירי ברהיט, וסבר רבא דלא מסתבר לומר שאפילו ברהיט יחוש ר' שמעון שזורי שאינו יודע, ועל כרחך בעינן לאוקמי שראינו באדם זה שאינו בקי בהלכות טהרה, הלכך לא מהני לר' שמעון ההוכחה מדרהיט.

(ז) תוס' ד"ה גזרה שמא ישהה. אבל אדם אין משהה עצמו מלטבול, ועוד לא שייך למיחש לידי תקלה כל כך. לכאורה כוונתם בתירוץ השני, דכיון שידוע שהוא טמא נוהר בעצמו מליגע בתרומה. ולפי זה צריך עיון מה דינו של תינוק טמא, דלכאורה יהיה אסור להטבילו ביום טוב. דהא אינו יודע להזהר הוי ככלי לענין זה. וגם לתירוץ הראשון דאדם אין משהה עצמו מלטבול, צריך עיון מה דינו של תינוק.

דף י"ח ע"ב

(יא) גמ', תינח בשבת ביוה"כ מאי איכא למימר. הקשה הרשב"א מנלן דביום הכפורים אסור, דמשמע דאכתי לא ידעינן הברייתא דכל חייבי טבילות. ותירץ, דכוונת הגמ' דרך שאלה, האם נאמר דיום הכפורים אסור, דאי תאמר שמותר יקשה אמאי מותר. והרא"ה תירץ, דמסברא מקשינן דקים לן הכי.

(יב) גמ', שם. הקשה הרשב"א דנימא דיום הכפורים נמי שרי מהאי טעמא, דפעמים שהוא מלוכלך בטיט וצואה, כדאיתא ביומא (עו:): דשרי לרחוץ בכהאי גוונא. ותירץ, דאין דרך שיהיה כל גופו מלוכלך. וצריך לומר דדרכו לרחוץ כל גופו אף שתלכלך רק מקצתו, ומשום הכי שרי בשבת לרחוץ כל גופו.

(יג) תוס' ד"ה ושוין. וכולי עלמא מודים דמטבילין לכל הפירושים דלעיל. כתב הפני יהושע דלרבה ורב יוסף לא הקשו התוס', דהא הם פירשו הטעם דשנטמא בולד הטומאה מטבילין אותו, ולא גזרו אטו אב הטומאה. משום דמשכחת לה גבי כהנים וזריזים הן. ותוס' לעיל (עמוד א') ד"ה היכי הקשו, דבישראל נמי משכחת לה, דהא כשישתמש בו במשקין ייעשו תחילה ויטמאו את הכלי. ותירצו, דמיירי באין ראויים להשתמש בהן משקין כגון כלי מנוקב. ולפי זה כלי שאינו מנוקב שנטמא בוולד הטומאה אין מטבילין אותו, דשייך שיטמא גם בישראל. והכא הא מיירי בכלי שמחזיק משקין, דהא משיק בו את המים.

(יד) גמ', אמר שמואל אין מטבילין את הכלי וכו'. הקשה הצ"ח נימא דנילף דין זה קל וחומר מהא דאיתא במתניי, דמטבילין המים רק בכלי אבן ולא בכלי עץ. וביארו התוס' ד"ה ושוין דהוא משום שהוא מקבל טומאה מן המים. ואם כן חזינן דאסור להטביל כלי על גבי מימיו. ועתה נילף ק"ו, ומה כלי שנטמא ביום טוב בולד הטומאה אסור להטבילו על גבי מימיו, כלי שנטמא מערב יום טוב ובאב הטומאה לא כל שכן. ותירץ, דק"ו פריכא הוא דיש לומר להיפך. דממתניתין שמעינן דאין מטמאין כלי לכתחילה על מנת להטבילו ביום טוב על גבי מימיו, אבל יש לומר דאם כבר נטמא הכלי, שרי.

(טו) גמ', דתניא אין מטבילין וכו' ואין משיקין וכו'. כתב השפת אמת דלפי מה דסברה הגמ' השתא דכולה ברייתא מיירי ביום

מערב יום טוב. [ואם כן לך קשיא ולדבריהם לא קשיא קושית הפני יהושע]. **וברבינו חננאל חגיגה (י"ז):** פירש כהפני יהושע. (ועיין לקמן (כ').) **תוס' ד"ה דלא,** ושם באות ו'.

(ט) **גמ',** וב"ה סברי כל דלה, אבל נדרים ונדבות דברי הכל אין קריבין ביו"ט. פירש הרשב"א דאף דדרשי בית הלל דכל דלה מקריבין, מכל מקום גם אינהו דרשי דוקא דומיא דחגותם דקביע להם זמן, אבל נדרים ונדבות לא. וכן פירש רש"י לקמן (כ'): **ד"ה מדאורייתא נמי.**

(י) **תוס' ד"ה אמר עולא,** וא"ת וכו' וי"ל משום דלא תטעה לומר לה, כל דלה. ובחידושי הרא"ה תירץ, דאין כונת ב"ש לילף מו"חגותם, אלא קאמרי, דליכא למילף היתירא בהקרבת קרבנות אלא בחגיגה שנתפרשה בקרא ד"וחגותם אותו חג לה", אבל עולת ראייה שלא נתפרשה להיתר הרי היא בכלל כל הקרבנות שנתמעטו מקרא דלכם ולא לגבוה.

(יא) **בא"ד,** ומ"מ קשיא לבית הלל וי"ל משום שלא תטעה וכו'. הקשה השיטה מקובצת, כיון דאית להו לב"ה מתוך, יהא מותר להקריב גם נדרים ונדבות. וכתב, דאין הכי נמי דמותרים מדאורייתא. אבל מדרבנן אסור כיון דלא נראה כדברים שיש בהם צורך יום טוב, ואפשר לעשותם מערב יום טוב. ועוד דאין זה שוה לכל נפש. עוד תירץ, דודאי מדאורייתא אין קרבין דכיון דאינן חובה ליום כלל, הווה להו דברים שאינם לצורך היום דלא הותרו במתוך. (עיין שם)

(יב) **גמ',** תנאי היא דתניא שלמים הבאים וכו'. הפני יהושע מעיר, הא אכתי לא נתישבו דברי עולא. דמדבריו משמע דנדרים ונדבות אינם קרבים ביום טוב מדאורייתא, דנתמעטו מוחגותם ולא נתרבו מלה' (ועיין באות הקודמת). ואילו מתנא דברייתא דהכא משמע, דמדרבנן אינם קרבים משום שבות דסמיכה. דמשמע דאף שבת הלל אומרים לסמוך בחובות הבאות מחמת היום, אבל בנדרים ונדבות מודים דלא יסמוך מטעמא דרישא. וכתב דאמנם משום הכי ממשיכה הגמ' (בעמוד ב') ואומרת, והני תנאי כהני תנאי. דמפלוגתא בתרא משמע שפיר דפליגי בדאורייתא.

דף י"ט ע"ב

(יג) **גמ',** וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול. הקשה הרא"ה אם כן ר' שמעון דפליג בהאי ברייתא, אמאי לא פליג נמי בהא, דהא סבירא ליה מביאין קדשים לבית הפסול. כדמסיק בזבחים (ע"ו). (ועיין ברש"ש שכיון לקושיא זו) ותירץ, דהתם התיר להביא קדשים לבית הפסול, דוקא לצורך תקוני גברא או תקוני דיבחה.

(יד) **גמ',** וקסבר אין מביאין קדשים לבית הפסול. הקשה הצ"ח, אי ב"ד עסקינן, אמאי נקט תנא קמא שאין מביאין תודה בפסח

(ה) **רש"י ד"ה מידע ידע וכו',** משום דמטביל ביי"ט שלא לצורך. דהיינו דבעל כרחך אין צורך יום טוב בטבילה זו כיון דיצטרך לחכות עד הערב של מוצאי יום טוב. והקשה המהרש"א תיפוק ליה דאין מטבילין כלי ביום טוב אפילו לצורך יום טוב, כדלעיל (י"א.). ותירץ, דהאיסור להטביל כלי ביום טוב משום שבות, והיה קשה לרש"י הא לא גזרו על שבות דבין השמשות, ועל כן פירש דכיון דאינו לצורך יום טוב לא הותר בבין השמשות.

(ו) **גמ',** כיצד מגב לגב וכו'. רש"י בד"ה עושה וד"ה הרשות פירש, דמייירי ביום טוב, והקשה הרש"ש, הא אפילו כשנטמא הכלי בולד הטומאה מטבילין ביום טוב, וכל שכן בזה שהוא טהור לגמרי. וכתב דיותר היה נראה לפרש דמייירי בשבת.

(ז) **רש"י ד"ה עושה,** גתו וכו', וא"צ וכו' דאם בא להחמיר וכו'. ובשיטה מקובצת ביאר דקא משמע לן דאף שהוא מחמיר, ולפי דעתו נראה כמתקן שרי. והרשב"א כתב, דגם מגב לגב ומחבורה לחבורה צריך טבילה שניה משום מעלה דרבנן, וקא משמע לן דטבילה זו מותרת ביום טוב. הרמב"ם בפירוש המשניות גריס בדו, ומפרש, דהיינו כשטבל לגתו של חולין, ורוצה לעסוק עכשיו בבדו שהוא של מעשר. וצריך טבילה כפי הדין שהטובל לחולין צריך טבילה למעשר, וכן ממעשר לתרומה ומתרומה לקודש. ואף על פי שמחוייב בטבילה זו, מכל מקום מותרת ביום טוב כיון דאין הטבילה באה להסיר טומאה אלא לתוספת טהרה. וכעין זה ברבינו חננאל אלא שיש שם חסרונות של טטות סופר.

(ח) **רש"י ד"ה ואין סומכין עליהן,** שהסמיכה אסורה משום שבות וכו'. כתב הפני יהושע דאף על גב שבגמ' (כ'). נאמר בדעת בית שמאי, דסבירא להו אין סומכין על שלמי חובה, או דסברי דלא בעינן תיכף לסמיכה שחיטה. רש"י פירש כר' יוחנן דאמר בחגיגה (ט"ז): דטעמייהו משום שהסמיכה אסורה משום שבות. והקשה הפני יהושע, דאי סברי בית שמאי דמדאורייתא סומכין על שלמי חובה, ותיכף לסמיכה שחיטה. איך התירו להביא שלמים בלא סמיכה, והא אמרינן בכמה דוכתי בש"ס דאין מביאין קרבן באופן שאי אפשר לסמוך עליו, וכל שכן בזה שיש לו תשלומין כל שבעה. ותירץ, דהא דאין מביאין קרבן כשאי אפשר לסמוך, היינו משום דבעינן שיהיה ראוי לסמיכה לעיכובא. כדאיתא בתוס' גיטין (כ"ח:): **ד"ה והא.** ואם כן הכא כיון דמדאורייתא מותר לסמוך ביום טוב הרי הוא ראוי לסמיכה דאין הסמיכה גופא מעכבת בו. ועל כן העדיפו לתקן שיביא בלא סמיכה, מלתקן שלא יביא שלמי חגיגה ביום טוב הראשון שהוא עיקר זמנם, ולהביאם בחול המועד שאינו אלא תשלומין דראשון. אמנם הרשב"א והרא"ה במתני' כתבו, דר' יוחנן סבר כמאן דאמר דפליגי בתכף לסמיכה שחיטה, ומשום דוחה שבות דרבנן לסמיכה, דמדאורייתא ליכא חובה לסמוך קודם השחיטה ויכול לסמוך

הדרק היוזמי

אדם תודתו בחג הסוכות, אלא היה צריך לפרש שיטתו. אבל השתא שנחלקו בענין נדרים ונדבות קרבין ביום טוב, מחלוקתם מפורשת היטב, שמשלשון ראב"ש משמע סתמא דגם ביום טוב יביא. ובדברי תנא קמא מפורש שאין מביאין בעצרת מפני שהוא יום טוב. ואגב שמעינן מדיוקא, דפליגי נמי בבל תאחר.

(ט) רש"י ד"ה כי פליגי, בתוה"ד והיינו דקא אתא לאשמועינן עצה טובה וכו', ואתא ר' שמעון למימר וכו' כסדרן אין וכו'. והקשה בשו"ת חכם צבי (סימן י"ב) הא איתא בר"ה (ו'). דבעשה עובר ברגל אחד, ואם כן מה שייך עצה טובה, וביותר איך ר' שמעון מתיר להשהות עד סוכות של שנה הבאה. ותירץ בפני יהושע, דהתם מיירי שיש לו קרבן מופרש, אבל הכא מיירי שנדר תודה ולא הפרישה, ובוזא אינו עובר בעשה. אך הטורי אבן (שם ו'). אבני שהם ד"ה כיון) כתב, דלמסקנת הסוגיא דהתם מוכח דאין לחלק בזה, ואדרבא אם לא הפריש חמיר טפי, דבהפריש איכא למימר כל היכא דאיתיה בי גזא דרחמנא איתא, אבל לא הפריש דליכא למימר הכי בודאי עובר ברגל אחד. והניח בצריך עיון.

(כ) שם, עוד הקשה הטורי אבן (שם) הא קיימא לן בסנהדרין (פו.), סתם ספרי ר' שמעון. ודעת הספרי (דברים ט"ו, כ' [קכ"ה]) כמאן דאמר דהמשהה קרבנו שנה שלימה עובר בעשה גם בלא רגלים. ואיך קאמר ר' שמעון דיכול להשהות תודתו מאחר הפסח של שנה זו עד סוכות של שנה ומחצה לאחריה. ותירץ, דכיון דהספרי יליף עשה זה מבכור, יש לומר דעובר דוקא בדומיא דבכור שהוא מופרש ועומד. אבל בשאר קרבנות אם נדר ולא הפריש אינו עובר, ועל כן איכא לאוקמי הכא בלא הפריש.

(כא) תוס' ד"ה רבי שמעון וכו', ודוחק הוא לפרש וכו' שכשיבא לרגל יביאנו וכו'. בתוס' רבינו פרץ פירש דדוחק לפרש כן, דאם בכלל העצה שנותנים לו, גם מה שיכול להביא תודתו מעט קודם יו"ט או לאחריה. גם העצה שאמר תנא קמא שיביא בחג הסוכות כיון שלא יוכל להביא בפסח ובשבועות ויעבור על בל תאחר, נימא שאינו צריך לזה אלא יביא מעט קודם יום טוב או אחריו.

(כב) גמ', האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה. כתב הרמב"ם (פ"ב מחגיגה הי"ד) שהאומר הרי עלי תודה שאצא בה ידי חגיגה נדר ואינו יוצא. והראב"ד השיג עליו דדוקא באומר נאצא בה ידי חגיגה לא מהני, כיון דלא משמע מדבריו תנאי. אבל אם אמר שאצא בה דמשמע תנאי מהני, דאדעתא דהכי נדר. (ועיין לקמן כ' אות ג' שהראב"ד בזה לשיטתו). וברש"י ד"ה דאע"ג, ותוס' לקמן (כ'). ד"ה נזיר מבואר כהרמב"ם שגם כשאמר על מנת לא מהני כיון שהקדים נדרו לתנאו, וכבר נתחייב. והק"ן אורה נזיר (י"א. ד"ה ויש לי) באר דהרמב"ם סבר, דאף אי נימא שחל הכל ביחד הנדר והתנאי, הוה ליה מתנה על מה שכתוב בתורה

מפני חמץ שבה, ולא מפני המצה שבה, דממעט זמן אכילתה, משום שאסור לאכול מצה בערב פסח. ותירץ, דאין איסור למעט זמן אכילת הקרבן בתחילת זמנו, אלא רק כשממעט סוף זמנו. דאי לאו הכי כל מביא קרבן באמצע היום הוא ממעט זמן אכילתו, מאם היה מביאו מוקדם יותר. אמנם דעת החכם צבי (קנ"א) דגם בתחילת זמנו שייך איסור ממעט זמן אכילתו. [וקושיית הצ"ח לכאורה י"ל בפשיטות, דכיון דהתנא דיבר בפירוש על פסח גופיה, והאיסור ב"ד, ידעינן מיתורא לא יכל לנקוט מפני מצה שבה. (י.ס.).]

(טו) גמ', השתא סלותי מסלתינן נדרים ונדבות מבעיא. הקשה השיטה מקובצת בשם תוס', דאיתא בתמורה (י"ד): לבד מנדריכם ונדבותיכם לימד על נדרים ונדבות שקריבין בחולו של מועד. אמאי צריך קרא, תיפוק ליה דסלותי מסלתינן כל שכן נדרים ונדבות. ותירץ, (במסקנת דבריו) דמסברא דהשתא סלותי מסלתינן מותר להקריב נדרים ונדבות לצורך אכילת בשר במועד. ומקרא דהתם ילפינן להתיר הקרבנותם אפילו שלא לצורך המועד, (עיין שם). ובשיטה מקובצת בתמורה (שם אות י"א) תירץ בשם תוס', דהפסוק דהתם קאי לענין בל תאחר וסיים בצריך עיון.

(טז) גמ', כי פליגי למיקם עליה בבל תאחר. הקשה הטורי אבן (ר"ה ו'). אבני שהם סוד"ה כיון, מה שייך בל תאחר בתודה, הא כיון דאינו יכול להקריבה בחג המצות, דובל תאחר בעינן ג' רגלים שאחד מהם הוא חג המצות, וכיון שאנוס מלהקריבה אין חג המצות מצטרף, וכדאיתא בראש השנה (ו'): דאם אינו יכול להקריב הקרבן באחד הרגלים משום שחלה, אינו עובר עליו בבל תאחר משום אותו רגל. (ועיין שם בקונטרס אחרון). והניח בצריך עיון. ובהגהות הגרי"פ פערלא שם כתב לחלק בין חולה, שהחסרון בקרבן עצמו דאינו ראוי להקריבה. לבין איסור חמץ שהחסרון מצד הרגל שאסור להקריב בו, דאמרין דהיה לו להקריבו קודם הרגל, ומצטרף לבל תאחר.

(יז) גמ', דתניא ר' שמעון אומר לא יאמר חג הסוכות וכו' לומר שזה אחרון. גירסת רבינו חננאל והרא"ה "לא יאמר חג המצות שבו פתח הכתוב, למה נאמר לומר שזה ראשון". (והובא בתוס' ר"ה (ד'): ד"ה ואין) וביאר הרא"ה דהיינו שלא היה לו לכתוב לא חג המצות ולא כולו אינך (שבועות וסוכות), ולמה שנאם שוב כסדרן, לומר שחג המצות הוא ראשון.

(יח) גמ', ר' אלעזר בר' שמעון אומר לומר שזה גורם. הקשה המהרש"א אם כן מה ההכרח לומר דראב"ש סובר דנדרים ונדבות קרבים ביום טוב. הא איכא למימר דלא פליג אתנא קמא אלא לענין בל תאחר. והכי קאמר, מביא אדם תודתו בחג הסוכות, שלא יעבור בבל תאחר, ובחול המועד קאמר. ותירץ, דאי הכי מאי טעמא אמר ראב"ש את לשונו של תנא קמא. "אבל מביא

הדרק היוזמי

על גב דהרבה מהחכמים סברי דבממון לא בעינן משפטי התנאים, דהרי בממון מהני אפילו גילוי דעת. יש לומר דודאי בעינן, ומה דמהני גילוי דעת היינו משום דיש לומר שאם היה מוציאו בפיו היה אומר כהלכה. אבל זה שהתנה בפיו שלא כהלכה, התנאי בטל ומעשה קיים. והקשה עליו הרמב"ן במלחמות (שם), דאי כדבריו אמאי סידרה הגמ' דברי רב פפא בסוגיין. ועוד, דהיה לו לרב פפא לומר בקצרה הלכה כמתני' דבבא מציעא (צ"ד). דכל תנאי שקדמו מעשה, תנאו בטל. והרי"ף בבבא בתרא (ס"ו): מדפי הרי"ף פירש, דברי רב פפא, דכשאמר ארבע מאה לפלוני ולינסיב ברתני, לא משמע מדבריו תנאי כלל, אלא שתי מתנות נתן לו, חדא ד' מאות זוז והשנייה שנתן לו את בתו. על כן הכסף יטול בין כה וכה, ואת בתו ישא אם ירצה. אבל כשאמר "לינסיב והבו ליה" משמע שהתנה את מתנת הכסף באם ישא את בתו. ולכן לא יטול עד שיקיים התנאי. וכן פירש הרמב"ם (פי"א מזכיה ומתנה ה"כ). וביאר הראב"ד (בהשגות על בעל המאור הנזכר לעיל) דלא ניחא ליה להרי"ף בפירושו בעל המאור, משום דלדברי הבעל המאור גם אם יאמר להדיא בלשון תנאי, "ד' מאות לפלוני אם ישא את בתני", יקבל הממון ולא יהיה חייב לישא בתו, דהרי לא אמר כמשפטי התנאים. וזה משפט מעוקל. אלא ודאי לא נאמרו משפטי התנאים אלא כשעושה המעשה מיד אחר התנאי, שבוה נאמר שאם לא נעשה התנאי ככל משפטיו אינו חזק דיו לעקור מעשה שנעשה. אבל הכא שלא נעשה שום מעשה אלא שאמר שיעשה מעשה בתנאי פלוני, ודאי מהני כל תנאי גם שלא כמשפטי התנאים. גם הרמב"ן (במלחמות שם, ובחידושו לגיטין ע"ה:), הסכים לדברי הראב"ד. (ועיין לעיל י"ט: אות כ"א מהראב"ד, וכן ביאר גם הרא"ה בסוגיין. אך הרמב"ם ביאר שם באופן אחר, אף שכאן כתב כהרי"ף). (ויש לעיין בכוננת התוס' ד"ה נזיר).

ד) גמ', דאמר לך מני בית שמאי היא דלא גמרי שלמי חובה משלמי נדבה. הקשו הפני יהושע והגאון רבי עקיבא איגר בגליון הש"ס, דמהאי טעמא בחול נמי אסור לסמוך עליהם משום דעובד עבודה בקדשים. ואם תאמר שסומכין סמיכה כל דהו מדרבנן, אם כן גם ביום טוב תשתי דלא הוי בכלל שבות דמשתמש בבעלי חיים. והניחו בצריך עיון. והשער המלך (פ"ג ממעשה הקרבנות הי"ג) תירץ על פי מה שהוכיח בספר קרבן אהרון מדברי רש"י בחולין (פ"ה). ד"ה סומכות רשות, דלדעת ר' יוסי דנשים סומכות רשות, יכולות לסמוך בכל כחן ולא חשיבי עובדות עבודה בקדשים, דכיון דלאנשים הוא חובה, אין בזה איסור לנשים. ואם כן הכי נמי לבית שמאי סומכין בחול על שלמי חובה רשות, ושרי סמיכה בכל כחו. נולדבריו לבית שמאי הוא משום שבות, ודלא כביאור המהרש"ל בתוס' ד"ה דלא. עיין לקמן אות ו' (י.ס.).

שהתנאי בטל ומעשה קיים. עוד כתב שהאומר הריני נזיר על מנת שאגלח ממעות מעשר שני, נזיר ואינו מגלח. והראב"ד שם לא השיג מאומה. והקשה הלחם משנה (שם) דלשיטתו היה צריך לומר שאם אמר בלשון תנאי מהני. ותירץ, דדעת הראב"ד, שנזיר שחל נזירותו ונהג בו, לא מהני תו מידי להביא קרבנותיו מן המעשר, מה שאין כן בתורה מהני תנאי.

דף כ' ע"א

א) גמ', נזיר ואינו מגלח. כתב המהרי"ל (הלכות ר"ה ל"ז, ב') שאסור לקנות נרות לבית הכנסת מכספי מעשר כספים, דמעשר שייך להנות בו עניים. וכתב הדרכי משה (יו"ד רמ"ט), דכדבריו משמע בביצה (כ'). ובאורח מישור (על הדרכי משה) תמה מאוד היאך משמע. ובשו"ת חתם סופר (יו"ד רל"א) ביאר, דהיה קשה לדרכי משה, הא כל עיקר דין מעשר כספים אינו חיוב ממש. ואם כן לו יהי דמעשר כספים דוקא לעניים, אבל איזה איסור יש כשמשנהו למצוה אחרת כיון דמעיקרא אינו חייב בו. ועל זה הוכיח משמעתין, דגם אדם שנודר בנזיר אף שודאי אינו חייב לנדור כך, מכל מקום מיד כשאמר הריני נזיר נתחייב בכל דיני נזירות ואינו יכול להתנות שיגלח ממעות מעשר שני. והוא הדין התם שמיד כשנהג במעשר כספים ג' פעמים כבר נתחייב בו על פי דיניו ואינו רשאי שוב להתנות עליו ולשנותו.

ב) תוס' ד"ה נזיר, ודוקא וכו' אבל אם אמר אפכא וכו', לא. וכן בנזיר. הכסף משנה (פ"ח מנזירות הי"ד) הבין מדבריהם דאי אמר אפכא מהני תנאו, ויצא ידי חגיגה בתורתו, ויגלח ממעות מעשר. והקשו הקרן אורה (נזיר י"א, א' ד"ה ויש ל') והשפת אמת דלכאורה הוי מתנה על מה שכתוב בתורה, כיון דדברים אלו אינם באין מן החובה. וכתבו דאת התוס', אפשר לבאר, דכשאמר אפכא לא חל כלום כיון שהקדים תנאו לנדור, והנדר לא יכול לחול כלפי התנאי, על כן אינו נדור כלל. אמנם הביאו שבדברי הראב"ד בהשגות (פ"ב מחגיגה הי"ד) משמע להדיא דמהני תנאי להביא תורתו מן החגיגה. והלחם משנה (שם) כתב, דגם הראב"ד מודה דבנזירות לא מהני תנאי לגלח ממעות מעשר שני. ובקובץ שיעורים (נ"א) כתב, דאפשר דהנדרן אם הנודר על מנת לצאת ידי חובתו בקרבן שהוא מחוייב מהני, תלוי בשאלה האם הדין שדבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין למצוה או לעכובא. עוד כתב (נ"ב) דהנדרן בנזירות יש לתלות בשאלה האם קרבנות הנזיר הם חלק מקבלת נזירותו (ומהני בזה תנאי), או שהם חיוב שהטילה עליו התורה בפני עצמו.

ג) גמ', ארבע מאה שקול, וברתיה וכו' אי בעי לא נסיב. דעת הבעל המאור (י). מדפי הרי"ף ד"ה ההוא גברא, דהוא משום שהקדים המעשה לתנאו וכל תנאי שקדמו מעשה אינו תנאי. ואף

הדף היומי

מוסכת ביצה דף כ

יט ניסן התשע"ד

ד' ימים אלא בתמיד ופסח, ולא בשאר קרבנות. (ועיין עוד באור זרוע שדן אם ביקור ד' ימים מעכב).

(ו) גמ', מה זו סמיכה. כתבו תוס' בחגיגה (ו'): ד"ה סומכין, דהא דלא אמר לו על שהביא עולה, דבית שמאי אסרין, משום שלא הבין שהיה עולה. אבל על הסמיכה שראה הקפיד. ובמעשה דהלל גופיה (בעמוד א') לא אמרו לו על הסמיכה, דשמא לא ראו הסמיכה. ועיין ברא"ה וברשב"א שבמעשה דהלל גרסו שהביא עולתו "לסמוך", והכא גרסו הביא עולתו וסמך. דהיינו דהתם אמרו לו קודם שהספיק לסמוך, והכא אחר הסמיכה.

(יא) גמ', לא להדר ליה מלתא טפי וכו'. מבאר החכמת מנוח, דהיינו שאם אמר לו חברו אתה גנב וכדומה שאר כינויי גנאי, לא יאמר לו אתה גנב, או שיאמר אני איני גנב אלא אתה, אלא יאמר לו שתוק כי שקר דברת, פן יאמרו שהודה לדבריו ורק שגינה גם אותו.

(יב) תוס' ד"ה והביא, ויש לומר דלאו דוקא וכו'. בירושלמי (בפרקין ה"ד), איתא להדיא שהעמידן "בהר הבית". דהאי מעשה זה לא היה ביום שהיה המעשה דהלל. אלא לאחר ימים (שמפני דברי בית שמאי לא הביאו קרבנותיהם ביום טוב) בא בבא בן בוטי לעזרה ביום טוב, ומצא אותה שוממת. אמר ישמו בתיהם של אלו שהשימו בית אלוקיננו, ומיד שלח להביא ג' אלפים צאן קדר וכו'. והרשב"א תירץ את קושיית התוס', שהכניסן לעזרה כשהם קדושים, שהקדישן לכל מי שיבא וירצה להביא עולה. עוד תירץ, דכונת הגמ' לעזרת ישראל, ולא בעזרת כהנים דלהתם הוא דאסור להכניס חולין. ובהגהות הגרי"מ בידרמן לשפת אמת (פסחים פ"ט). ביאר מנא לן לחלק בין עזרת ישראל לעזרת כהנים. (עיין שם) וכתב דהני מילי כשאינו עושה בהחולין דבר עבודה, אבל כשעושה בהם כעין עבודה, מוכח בגמ' דגם בעזרת ישראל אסור. ובמסורת הש"ס ציין לתוס' פסחים (סו): ד"ה שמביאה שכתבו, דהיכא שאינו עושה בחולין דבר שעושה בקרבנות, אין איסור להכניס חולין לעזרה. ואם כן לא קשיא. ובתוס' רבינו פרץ כתב שהעמידן בעזרת נשים.

(יג) גמ', אמרו להם בית הלל וכו' מקום שמותר להדיוט אינו דין שמותר לגבוה. הקשה הרא"ה נימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה בשבת תמידין ומוספין בלבד אף יום טוב כן. ותירץ, דהקל וחומר הוא לא כפשוטו ללמוד יום טוב משבת אלא יליף מה שבת גבוה יתר על הדיוט אף יום טוב כן. וכשם שמותר ביום טוב כל צורך הדיוט כך יהא מותר כל של גבוה. וכן כתב השיטה מקובצת וכן כיון המהר"ם שיה.

(יד) גמ', אמרו להם בית הלל והלא כבר נאמר לה', כל דלה'. בפירוש המשניות להרמב"ם (במתני' דידן) כתב, דהדרשא דלה' - כל דלה', אינה הדרשא דלעיל (י"ט). דדרשי בית הלל לה' - כל

והצל"ח כתב, דודאי לבית שמאי גם בחול אין סומכין, והא דאמרו מביאין שלמים ואין סומכין עליהן, סימנא בעלמא נקטו דמביאין דוקא שלמים אלו דאין סומכין עליהן לעולם דהיינו שלמי חובה. נוכח מבואר בתוס' רבינו פרץ (ד"ה מני) דלדעה זו לבית שמאי גם בחול אין סומכין ולא משום שבות קא אסרי לסמוך].

(ה) גמ', אתיא מבינייא. הא דבית שמאי לא ילפי שלמי חובה מבינייא, ביאר החכמת מנוח דאכתי איכא למיפרך מה להצד השוה שבהן שכן מצויין יותר משלמי חובה, דאף שעולת חובה אינה מצויה כשלמי נדבה, מכל מקום מצויה היא טפי משלמי חובה, דהא איכא תמידין בכל יום, ומוספי שבת ומועדים שיש בהם עולות חובה. ובית הלל סברי דפירכא כל דהו כגון דא לא פרכינן.

(ו) תוס' ד"ה דלא גמרי, בסוה"ד, דבפרק אין דורשין משמע דבהכי פליגי. המהרש"ל בחכמת שלמה מבאר דבריהם, דהא דאמרינן בחגיגה התם דסמיכה שבות, ונחלקו בה גדולי הדור. מסייע למאן דאמר בשמעתין דפליגי בתיכף לסמיכה שחיטה. נדכיון דלבית שמאי אין דין תיכף לסמיכה שחיטה, יכולים הם לומר דאין שבות דסמיכה דוחה שבת. אבל למאן דאמר דפליגי בעיקר חיוב סמיכה בקדשים, אין במחלוקתם שייכות לשבות, דלבית שמאי גם בחול לא יסמוך משום עבודה בקדשים. ומשום דתרווייהו אמרו דבר אחד יפה פירש רש"י כמאן דאמר משום שבות. וכן מפורש בתוס' רבינו פרץ (ועיין לעיל י"ט אות ז', וכ' אות ד'). אמנם בהגהות מהר"ב רנשבורג (וכן בהגהותיו בפסחים פ"ט). נראה, דביאור דברי התוס'. דבחגיגה משמע דלדעת ר' יוחנן פליגי בזה גופא, האם סמיכה בכל כחו וממילא היא שבות, או שאינה בכל כחו ואינה שבות. אלא שהוא גופיה ציין התם לשער המלך (פ"ג ממעשה הקרבנות הי"ג) ועיין שם שהאריך לבאר דברי התוס' בכמה אופנים, והעולה מכל דבריו דבתוס' דידן ליכא לפרש דבהא גופא נחלקו בית שמאי ובית הלל.

(ז) תוס' ד"ה דלמא, ואם תאמר והא הוי דבר הבא מן ההיקש וכו'. בחידושי הרא"ה תירץ, דהכא אינו דבר הלמד בהיקש אלא מלישנא ד"כמשפט" והוי כמאן דכתיבא סמיכה להדיא.

(ח) גמ', כשכש להם בזנבה. כתב המהר"ם שיה, דצריך לומר בזנבו, דהא היה עולה שבא מן זכר.

דף כ' ע"ב

(ט) גמ', והביא כל צאן קדר שבירושלים וכו'. הקשה בהגהות מהרש"ם דאף דבירושלמי (דפירקין ה"ד) איתא שביקין ממום. הא בעינן לביקור ד' ימים. ותירץ על פי דברי רש"י במנחות (מ"ט): ד"ה לעולם והאור זרוע (בריש הלכות פסחים), דאין צריך ביקור

דאיתנהו וכו'. כתב בתוס' רבינו פרץ, דיש ליישב קושיא זו בדוחק דהתם מילי מילי קתני, רישא דקתני הדם יורק והבשר יאכל מיירי בדליתנהו לאימורין, וסיפא דבשבת אם זרק הורצה להקטיר אימורין מיירי בדאיתנהו.

דף כ"א ע"א

(א) גמ', דיעבד אין לכתחילה לא, בשלמא לרבא נחא. הקשה הרא"ה ולרבא מי נחא, אמאי לא יזרוק הדם כדי להתיר בשר לאכלו חי, דזה מותר בשבת. ותירץ דבשבת כיון דאין היתר מלאכות לצורך אוכל נפש, לא מהני הא דראוי לאכול הבשר, להתיר זריקת הדם. דאין מתירין שבות של זריקת הדם לצורך אכילת הדיוט אלא ביום טוב. וכן הובא בשיטה מקובצת. והצל"ח תירץ, דבשבת אסור לאכול הבשר חי מדין מוקצה. דכיון דקרבתן זה אסור להקרבה בשבת, איתקצי בין השמשות. אבל ביום טוב לא הוקצה בבין השמשות כיון שהיה ראוי להקרבה לצורך שמחה, כדאיתא בתוס' חגיגה (ו'): ד"ה עולות.

(ב) גמ', עורבא פרח. פירש רבינו חננאל שהוא לשון גנאי ופחיתות, כלומר דעת זו דעת נערים ששוחקין בעורבים. נוכן הוא בערוך (ערב ב') ושם איתא ששוחקין כעורבין].

(ג) גמ', אני היום סמכוני באשיות וכו'. פירש רש"י יו"ט וכו' וחליתי מטורח הדרשה וכו'. ורבינו חננאל והערוך (סמך א') פירשו, שאותו היום סמכוהו בישיבה והושיבוהו בראש. [וצריך ביאור]

(ד) גמ', ואמאי, והא אפשר ליה למפלגה בלישה. הקשה המהר"ם שיף לפי מה שהקשו תוס' בד"ה עיסה מהא דממלאה אשה תנור פת, ותירצו דדוקא בחציה של נכרי אסור, אבל כשכל הפת של ישראל שיכול לאכול או זה או זה, ועוד דילמא מיקלעי ליה אורחים מותר. אם כן הכי נמי נימא בעיסת הכלבים דודאי יכולים לאכול איזה פת שירצו או זה או זה. והניח בקושיא.

(ה) גמ', הואיל ואפשר לפייסן בנבלה, ומי אית ליה לרב חסדא הואיל. הקשה הרא"ה הא פשיטא שאין מתירין לכתחילה משום הואיל, תדע דלרבה דסבר דאמרינן הואיל ומקלעי ליה אורחין ושרי מדאורייתא לאפות מיום טוב לחול, וודאי דאסור לכתחילה. ואפילו מיום טוב לשבת לא התירו אלא על ידי עירוב תבשילין. ותירץ, דהואיל דהכא עדיף משאר הואיל, כיון דזימנין דאפילו אחר שאפו הפת מתרמיא להו נבילה, ומפייסין בה הכלבים ונשאר כל הפת לצורך הרועים. ואין הדבר נראה אלא כאופין לצורך עצמן, ובהואיל כגון דא שרינן לכתחילה.

(ו) גמ', כגון דאית ליה נבלה דודאי אפשר לפייסן בנבלה. מדברי רבינו חננאל משמע דודאי שהרועים לא יתנו לכלבים את הפת, כיון דאית להו נבלה. וכן נראה מדברי הרא"ה. והקשה הרא"ה

דלה'. דהתם דרשי בית שמאי מקרא דוחגותם אותו חג לה' דדוקא חגיגה שרי ולא עולת ראייה, ודרשו בית הלל מלה' הנכתב שם לרבות כל דלה'. והכא דרשי בית שמאי מקרא דעצרת תהיה לכם, ובית הלל השיגו עליהם מקרא דעצרת לה' - כל דלה'. [וצריך ביאור בחילוק הדרשות].

(טו) גמ', לא תימא מדאורייתא מחזא חזו ורבנן הוא דגזרי וכו'. כתב המהרש"א, דהא דסלקא דעתיה דרב הונא דנדרים ונדבות אינן קרבין מדרבנן, לא קאי על תנא דלעיל דאמרו להם בית הלל לבית שמאי וכו'. דלדידיה ודאי מדאורייתא אין קרבין, שהרי אמרו שם בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו, כדי לדחות הקל וחומר. ופשיטא דלא שייך יוכיחו אלא בדבר שהוא מדאורייתא. אלא דסלקא אדעתיה לשאר תנאים דסברי נדרים ונדבות אין קרבין ביום טוב. ובשער המלך (פ"א מחגיגה ה"ח) נדחק לבאר, מדוע רב הונא שידע דאיכא תנא שנדרים ונדבות אין קרבין מדאורייתא. סלקא דעתיה דשאר תנאים סברי שהוא מדרבנן לאפשי בפלוגתא. ועוד, דאם כן מה מייתי ראייה משתי הלחם, הא אפשר דתנא דהתם דסבר דאין שתי הלחם דוחין יום טוב הוא תנא דברייתא דלעיל, ושאר תנאים סברי כרשב"ג דהתם, דסבירא ליה שהן דוחין יום טוב. נוכמו שצריך לתרץ ממילא למאן דאמר נדרים ונדבות קרבין ביום טוב]. אמנם בחידושי הרא"ה כתב דלא כמהרש"א, דאפשר לומר דתנא דלעיל סבר נמי דמדאורייתא נדרים ונדבות קרבין ביום טוב. והא דאמרו להו בית שמאי נדרים ונדבות יוכיחו, היינו משום דבית הלל נמי מודו דנדרים ונדבות לא הותרו בפירושו, אלא מדין "מתוך". ואמרו להם בית שמאי, איך תוכיחו כנגד דעתנו מכח קל וחומר, נדרים ונדבות יוכיחו דלדעתכם נמי לא הותרו אלא במתוך, ואנן לית לן מתוך, ואם כן לשיטתנו יוכיחו למפרך קל וחומר. (ועיין לעיל דף י"ט אות י', י"א).

(טז) גמ', גזירה שמא ישהה. הקשה השער המלך (פ"א מחגיגה ה"ח) דלטעמא דגזירה שמא ישהה בחול המועד נמי יהא אסור. והא איתא להדיא לעיל (י"ט): בבואור הברייתא דהתם, דשרי להקריב תודה בחול המועד סוכות, גם למאן דאמר נדרים ונדבות אינן קריבין ביום טוב. ותירץ דאין הכי נמי אפשר להוכיח מהא דאין האיסור משום שמא ישהה, אלא דעדיף ליה להוכיח ממתני'. אי נמי התם איכא לאוקמי כגון שנדר תודה בחול המועד עצמו, דבכהאי גוונא לא שייך גזירה דשמא ישהה. והצל"ח תירץ על פי דברי הט"ז (תקפ"ח, ה'), דדבר המפורש בתורה להיתר, אין כח ביד חכמים לגזור לאסור. והיתר הקרבת נדרים ונדבות בחול המועד מפורש בקרא, דכתיב "אלה תעשו לה' במועדיכם וגו' לבד מנדרים ונדבותיכם". ועל כן לא יכלו לגזור רק על יום טוב ממש. (יז) תוס' ד"ה מאי בנייהו, ועוד דבסמוך משמע וכו' אלמא דמיירי

אם מותר מלאכה לצורך בהמה, לא התירו לאפות פת לכלבים, כיון דיכולים לאכול עיסה בלא אפיה. (עיין לקמן אות ט"ז בשמו). אך הקשה דאם כן מאי פריך הכא והא חזי לכלבים, הא יכולים לאכול בלא בישול. [ובאמת כן הקשה הרמב"ן במלחמות על בעל המאור, עיין באות ט"ז].

יב) רש"י ד"ה התימני, מתמנת היה. **היעב"ץ** כתב דלרש"י צריך למחוק ה"י"ד הראשונה דתי"ו של תמנת היא בחיריק בלא י"ד אחריה. אבל כתב דאפשר לומר שמארץ תימן היה כמו אליפז התימני באיוב. וכדמצינו תנאים מארצות שסביב ארץ ישראל כמו נחום המדי וחנמאל המצרי.

יג) תוס' ד"ה חזינן וכו', פרש"י וכו', ואומר ר"י דלא פליגי וכו', **ובתוס' רבינו פרץ** כתב, דאפשר לומר עוד דלא פליגי דשאני הכא דכולה חזאי לינוקא, מה שאין כן בעיסה שחציה של נכרי, אי אפשר שלא יתנו לנכרי חלקו. **והתוס' רי"ד הוסיף**, דאף שהגוי ירשה לו לאכול, מכל מקום האפיה בשביל הגוי שנהנה במה שהישראל לוקח ממנו.

יד) תוס' ד"ה הואיל וכו', ותימה הא אמר וכו' הרודה חלות דבש. הקשה המהר"ם **שיף** הא רדיה גם לצורך אוכל נפש אסורה ולא שייך להתיר משום הואיל. דהרי איסורו משום תולש מחובר, דאסור ביום טוב כמו שכתבו **תוס' לעיל** (ג'). **ד"ה גזרה דקצירה אסורה**. **ובקרוב נתנאל** (פרק ג' סימן א' אות ב') תירץ, דתוס' הכא סברי דקצירה מותרת מדאורייתא לצורך אוכל נפש ואינה אסורה אלא מדרבנן.

דף כ"א ע"ב

טו) תוס' ד"ה לכם וכו', אמר וכו' ואע"ג דקיימא לן דהלכה כרבי עקיבא מחבירו וכו'. הקשה **הקרוב נתנאל** (סימן ט"ו אות א'), לפי דברי הרא"ש שם שהזכיר בתוך דבריו בפשיטות דבית הלל נמי סברי לכם ולא לכלבים, דהכי דרשי **לעיל** (כ:). אם כן לכאורה דהלכה כר' יוסי הגלילי. אמנם הרא"ה כתב (לעיל דף כ:): דדברי בית הלל שיגרא דלישנא הם, ובאמת לכם ולא לכלבים ליתא.

טז) בא"ד, דהא אשכחנא סתמא דמשנה כותיה וכו'. ראייה זו הביא גם **הרי"ף** (י': מדפי הרי"ף בסוף העמוד). ודחה אותה **הבעל המאור** (שם ד"ה והא דפסק), דיש לומר לעולם ר' עקיבא היא, ומודה שאין לאפות פת לצורך הכלבים כיון דאפשר להו בעיסה בלא אפיה לא טרחינן להו במלאכה יתירה. **והרמב"ן במלחמות** (שם י"א). השיב, דאם כן שמעון התימני דשחט עגל טרפה לבלשת מפני שסבר כר' עקיבא דחזי לכלבים, וכי נאמר שלא שחט ובישל להם את העגל, והרי כל ההיתר הוא מפני שראוי לכלבים, וכלבים אוכלים בשר בלא שחיטה ובלא בישול. אלא על כרחך כיון שנפש בהמה נמי נקראת נפש יכולים לעשות להם כפי

אם כן פשיטא דשרי לאפותה ביום טוב. ותירץ דכיון דעיקר העיסה והפת מיוחדין לכלבים, ואם תאבד הנבלה יצטרכו ליתן הפת לכלבים, שאחריותן עליהם, הוה אמינא דיהא אסור לאפותה ביום טוב. **ובחכמת מנוח תירץ**, דמיירי שאפו הרבה פת דהרועים עצמן לא היו צריכין כולה ביום טוב. ומכל מקום שרי, כיון דכל חדא וחדא מוכנת לרועים שייך ההיתר דממלאה אשה תנור וכו' וכתירוץ **התוס' בד"ה עיסה**.

ז) תוס' ד"ה עיסה, וא"ת וכו'. כתב **הר"ן** (י': מדפי הרי"ף ד"ה אמר רב חסדא) דיש מתרצים דאין הכי נמי דשרי מהאי טעמא, ורב חסדא מיירי דוקא בעיסה מרובה שיש בה יותר מכדי מילוי תנור.

ח) גמ', חזינא אי יהבי ליה ריפתא לינוקא וכו' ושרי. כתב **המאירי**, הרי היתר זה משום הואיל וראויה כל אחת לצורך תינוק ישראל. ואם כן קשה, דאין מתירין מדין הואיל לכתחילה. (עיין לעיל אות ה'). ותירץ, דהא דאין מתירין מדין הואיל היינו כשאין לו בו שום צורך היום, אבל הכא איכא צורך ינוקא ואף אם כבר אכל התינוק שרי, דאין לתינוקות זמן קבוע לאכילתן. ועוד, דיש צד אונס בדבר (שבני חילא כופין אותן לעבודה זו) ואפילו לא יצטרכו התינוקות גמר בדעתו הוא עצמו ואכל כזית, ומותר לאפות על ידי זה. וכעין זה כתב **הרא"ה** דהכא מפני הדחק התיירו.

ט) גמ', מפני מה לא באת אמש לבית המדרש. כתב **בתוס' רבינו פרץ** דמכאן מוכח שהיו רגילים לדרוש בלילי יום טוב מעניינו של יום. וכן מוכח נמי מדאמר רבי עקיבא **פסחים** (ק"ט). מעולם לא אמרתי עת לעמוד מבית המדרש חוץ מלילי פסחים. וכן איתא לענין ליל שבת **בפסחים** (ס"ו). במה ששאלו מי ששכח ולא הביא סכין ב"ד שחל בשבת מהו. ומוכח התם דשאלה זו נשאלה בליל שבת. (וכן הוא **בתוס' פסחים** ק"ט. **ד"ה חוץ**).

י) גמ', ואמאי הא חזי למיכל מיניה. אמר **רב יוסף עגל טרפה הואי**. גירסת **הרשב"א** שהגמ' מתרצת תחילה עגל צדקה הואי, כלומר דאסור לנו לאכול ממנו כיון שהוא של צדקה. ופירש דאפילו שהיה מותר להם לשחטו כדי להציל ממונם דהכל עניים לדבר זה. אבל אין זה מתיר להם לאכול ממנו. והקשה הא מותר ללוות מצדקה ולשלם. ותירץ, דהוה מצי לאקשווי הכי אלא שהגמ' ממשוכה להקשות (לגירסתו) והא חזי לעניים, והיא קושיא עדיפא. ואז בא תירוץ הגמ' עגל טרפה הואי, וההמשך כלפנינו.

יא) גמ', תנאי היא דתנאי וכו'. **המהרש"א** מעיר דהיכי סלקא דעתיה דלאו תנאי היא, הא מקודם הביאה הגמ' את המשנה של עיסת הכלבים, ושם מפורש שנאפת ביום טוב רק מפני שהרועים אוכלים, אבל לצורך הכלבים לא. ותירץ כדברי **בעל המאור**, דאף

הזמינו את הבלשת לסעוד עמם בדרך הזמנה, דהיו יכולים לפייסם בממון אחר. ועל זה קאמר דלריב"ל אסור גזירה שמא ירבה בשבילו. (עיין באות הבאה)

ב) שם. גירסת בעל הלכות גדולות (סימן ט"ז- הלכות יו"ט) מסייע ליה לר' יהושע בן לוי וכו'. וכוונת הגמ' דהברייתא לעיל שלמדה לכם ולא לנכרים מסייעת לריב"ל דאסור לזמן נכרי ביום טוב. וכתב בהגהות בן אריה (על הבה"ג שם, ובסוגיין) דאם גם הרמב"ם גרס כך נתיישבה היטב שיטתו שפסק כרב הונא, ואין צריך לכל התירוצים (באות הקודמת). ובאמת גם הבה"ג שם פסק כרב הונא.

כא) גמ', גזירה שמא ירבה בשבילו. הקשה הרשב"א הא אפילו אם ירבה בשבילו, ואפילו בקדירה בפני עצמה, אין בו אלא איסור דרבנן. דהא קיימא לן כרבה דאמרין הואיל ואי מיקלעי אורחים וכו'. ותירץ, דחיישינן שמא יבשל לו דברים אסורים, דאינם ראויים לישראל. והר"ן (י: מדפי הרי"ף ד"ה בעי) תירץ עוד, דאף אם לא חיישינן לדברים האסורים ובדברים המותרים אינו אלא מדרבנן, מכל מקום גזרו, כיון שהוא עשוי [פירוש שמצוין] להרבות בשבילו.

כב) תוס' ד"ה הני וכו', ואם תאמר וכו' ואי בעי לאסרו משום מוקצה וכו' לא היא. בהשגות הראב"ד על בעל המאור (י: מדפי הרי"ף אות א') תירץ דאביי טעה וסבר דלר' יוסי הגלילי מאכל בהמה אסור בטלטול. ורב יוסף השיב לו לפי טעותו. והרמב"ן לבהמה אוכל בשבת ויו"ט ותהא מתענה כל השבת, או שיצטרך לתת לפניה מזונות מערב שבת ויום טוב ותהא אוכלת כל הלילה וכל היום. ופשוט בכל מסכת שבת ובמסכתין שנותנים מזונות לבהמה, והראוי למאכל בהמה אינו מוקצה. אלא דאביי שאל על סופלי שלא היו מוכנים מערב יום טוב למאכל בהמה, כיוון שאכל התמרים ביום טוב. והבין דלר' עקיבא שנפש משמע גם נפש בהמה, וחשיב "אוכל נפש", אם כן אין הגרעינים מוקצים, דמערב יום טוב היו התמרים מוכנים לצורך אכילה, המוכן לאדם, לאדם, והמוכן לבהמה, לבהמה. אבל לר' יוסי הגלילי שאין אכילת בהמה בכלל אוכל נפש, אם כן התמרים שהיו מוכנים לאכילה, היו מוכנים רק במה שראוי לאכילת אדם, אבל הגרעינים אינם בכלל הכנה. והשיב לו רב יוסף דהגרעינים ראויים נמי לאדם להסקה, ואינם מוקצה. ובשבת מטלטלין להו אגב פת.

כג) תוס' ד"ה עושה, ותימה וכו'. הרא"ש (סימן ט"ו) תירץ בשם הריב"א דאין כוונת הגמ' שיניח הלחם על הגרעינים, כדי לטלטלם. דכהאי גוונא באמת לא התירו אלא במת. אלא הכוונה כאן שזורק הגרעינים מפיו לתוך הסל שהלחם בו. ויכול לטלטל הסל עם הגרעינים שבו. וכעין זה ברשב"א.

דרך אכילתם, וכמו שמכין לאדם. ועוד שידוע הוא שאין הכלבים אוכלים עיסה, ואם יש שאוכלים, משונה הוא ולא אורחיהו בהכי כלל. ועל כן ודאי דלר' עקיבא שרי לאפות לצורך כלבים, ומוכח ממתני' שפיר כר' יוסי הגלילי.

יז) גמ', ולר' יוסי הגלילי וכו' הני סופלי לחיותא היכי שדינן להו ביום טוב. הבעל המאור (י: מדפי הרי"ף ד"ה והא דפסק) הבין, דכוונת אביי להקשות על ר' יוסי הגלילי ממעשים שבכל יום, שהיו רגילים לזרוק הסופלי לחיותא. ועל כן כתב, דאין הלכה כר' יוסי הגלילי. דהרי אביי הקשה עליו כמה קושיות, ומה שהשיב לו רב יוסף דחוק. אך הרמב"ן במלחמות (שם י"א). כתב דעל כרחק לא הקשה אביי כלל, אלא שאל לרב יוסף איך לנהוג מכאן ולהבא בהני סופלי אליבא דר' יוסי הגלילי, דאי תימא שהקשה ממעשים שבכל יום, היאך השיב לו רב יוסף דבשבת מטלטלינן להו אגב ריפתא, והא איהו ממעשים שאל לו. אלא ודאי הלכה כר' יוסי הגלילי.

יח) גמ', כדשמואל, דאמר שמואל עושה אדם כל צרכו בפת. מבאר התוס' רי"ד דהאי מימרא בדיני בזיון אוכלין נאמרה, ולא לענין היתר מוקצה כלל. אלא כוונת הגמ' לכדאיתא בשבת (קמ"ג). שמתוך שהתיר שימוש בפת מצא היתר לטלטל מוקצה אגב פת.

יט) גמ', ופליגא דר' יהושע בן לוי דאמר וכו' ואין מזמנין את הנכרי ביום טוב. פירש רש"י בד"ה ופליגא וכו'. דקאי ארב הונא דלעיל, דהתיר לאפות קמחא דבי חילא אי לא קפדי כי יהבינן לינוקא. וכן פירש הרי"ף (י: מדפי הרי"ף). ומשום הכי לא פסק כרב הונא. אבל הרמב"ם (פ"א מיו"ט הי"ד) פסק כרב הונא, ופסק (שם בה"ג), כר' יהושע בן לוי ולכאורה סתרי אהדדי. ותירץ הר"ן (על הרי"ף שם ד"ה בעי) דהרמב"ם מפרש דברי רב הונא בגוונא שבני החילא לא היו מרשים ליתן לפת לתינוק אם לא יאפה הכל, ובוה ודאי שרי דבדידיה קא טרח. והרמב"ם לא גרס ופליגא דריב"ל. וכתוס' (בעמוד א') ד"ה חזינן. וכתבו המהרש"א והמהר"ם שיה דבאמת גם לתוס' צריך לומר כהרמב"ם דלא פליג רב הונא אדריב"ל. אמנם בהשגות הראב"ד כתב על דברי הרמב"ם "יפה אמר אף על פי שלא הסכים לדעת הרב ז"ל" (הרי"ף). ושיטתו מבוארת בהשגותיו על בעל המאור (הנדפס מכתב יד בספר "כתוב שם" וקאי על בעל המאור בסוגיין ד"ה והא דפסק. וחסר בש"ס וילנא). דדוקא כשמזמן את הגוי קאמר ריב"ל דאסור ביום טוב, דכיון שמזמנו גזרינן שמא יבשל לו תבשיל מיוחד שאינו לצורך ישראל. אבל בקמחא דבני חילא מילתא דרמיא עלייהו בעל כרחם לאפות. לא גזרינן שמא יעשה בשבילו, ומוקמינן אעיקר דינא דכיון דכל חדא וחדא חזיא ליה שרי. והא דאמרין ופליגא דריב"ל קאי על מעשה דשמעון התימני, דהתם

הדרק היוזמי

מסכת ביצה דף כא – דף כב

כ ניפן – כא ניפן התשע"ד

השמיטו, משום שסבר כהרשב"א (באות הקודמת) דדוקא אחרים אופין לו. ואם כן ברייתא זו פליגא על שתי הברייתות **לעיל** (י"ז). דתניא בהו אפילו אחרים אינם אופין לו, אלא אם הקנה להם קמחו. וסבירא ליה דמהתם משמע דאפילו כדי חייו אין עושין לו בלא הקנאה, ופסק כוותיהו.

ג) **גמ'**, ושאיני הטמנה דמוכחא מילתא דאדעתא דשבתא עביד. כתב הגאון רבי עקיבא איגר (בגליון השו"ע תקכ"ח ס"ב) דמכאן ראייה למה שכתב הר"ן (ט': מדפי הרי"ף ד"ה ת"ר) דאין עירוב תבשילין מתיר לערב עירובי תחומין מיום טוב לשבת, דחד טעמא הוא. ואף דמסקינן הכא דעירוב מהני להטמנה. יש לומר דהיינו משום דהטמנה לא מוכח כל כך שעושה לצורך מחר. אבל עירובי תחומין דמוכח להדיא, בודאי אסור.

ד) **גמ'**, דמוכחא מילתא דאדעתא דשבתא קעביד. כתב הצ"ח שהקשו בשלמא לרב אשי דאמר **לעיל** (טו'): דטעמא דבעינן לעירוב תבשילין שלא יבאו להכין מיום טוב לחול. ניחא שאסרו כאן בדבר דמוכחא מילתא שמכין לצורך שבת. אבל רבא גופיה פירש התם, כדי שיברור מנה יפה לשבת, ואם כן מה אכפת לן דמוכחא מילתא. ותירץ, דרבא הכא סבר דבהא גופא נחלקו בית שמאי ובית הלל, דבית שמאי סברי כרב אשי, ובית הלל שמתירין סברי כטעמא דידיה.

ה) **גמ'**, כגון שערב לזה ולא ערב לזה וכו'. הקשה הגאון רבי עקיבא איגר, הא כיון שעירב לבישול מה איסור יש עוד להטמין. והרי הטמנה אינה מלאכה, אלא שגזרו שמא ימצא קדירתו צוננות וירתחנה. וכאן גם אם ירתיח לא יעבור שום איסור שהרי עירב לבישול. והניח בצריך עיון גדול. נולכאורה לפי מה שביאר הצ"ח באות הקודמת, הרי עיקר האיסור מסברת רב אשי וכיון שעושה דבר שהוא הכנה כיון שאסור לעשותו בשבת שייך סברת גזרתו.

ו) **תוס' ד"ה ומדליקין**, מכאן משמע וכו' מדחזינן דהוצרך להזכיר אדלוקי הנר משמע וכו'. הרשב"א הביא דיש אומרים שאין צריך להזכיר הנר בעירובי תבשילין, והא דהזכיר כאן הדלקת הנר סדורא דשלחנו נקט, ולא משום דבעינן לערב במיוחד. אמנם סיים, דשפיר דמי להחמיר ולהזכיר הדלקת הנר. והר"ן (י"א). מדפי הרי"ף ד"ה ומדאמרי"י) כתב, דודאי אי אפשר לומר דסדר שלחנו נקט. דהא **בירושלמי** (בפרקין ה"א) איתא, שמואל אמר מדליק לו את הנר. ומדהוצרך שמואל להזכיר דין זה בפני עצמו נשהרי לא הזכיר בדבריו שאר סדורא דשלחנו, מוכח שהוא דין בפני עצמו, שאסור בלא עירוב תבשילין.

ז) **תוס' ד"ה והמסתפק וכו'**, אינו וכו' דלא הוי אלא גרם כיבוי וכו'. הקשה הרא"ש (סימן י"ז) הא תנן **בשבת** (כ"ט:). שאסור ליתן שמן בשפופרת של ביצה על פי הנר שתהא מנטפת. ומפרש בגמ'

כד) מתניתין, עושה אדם מדורה ומתחמם כנגדה. הר"ן (י"א). מדפי הרי"ף ד"ה מתני"י) כתב דטעם ההיתר משום "מתוך". והקשה הב"ח (תקי"א) דסותר דברי עצמו שכתב (י"ז: מדפי הרי"ף ד"ה ומקשו) דמדורה שהגוף נהנה מגופו של דבר, כאוכל נפש עצמו הוא, וכן פירש הרמב"ם בפירוש המשניות. וגם הרע"ב פירש כן, והקשה עליו בתוספות הגאון רבי עקיבא איגר, הא **לעיל** (י"ב). רצה רבה לומר דבית הלל לית להו "מתוך", ועל כרחך שהבין דהא דמתירין בית הלל הכא במדורה מטעם דהוי כאוכל נפש עצמו, ולא מטעם מתוך. ותירץ, דאף דרבה ודאי למד כך במשנה, אך לפי האמת שבית הלל אית להו מתוך כמסקנא דהתם, ניחא יותר שלא לדחוק ולומר דפליגי במחלוקת חדשה אם מדורה נקראת אוכל נפש.

כה) **גמ'**, איבעיא להו האי מדורה מאן קתני לה. הקשה בהגהות פורת יוסף מה אכפת לן אי מודו לה בית שמאי או לא, הא בית הלל מתירין מכל מקום. ותירץ, דאם בית שמאי אוסרין, אם כן הא דבית הלל מתירין היינו משום מתוך, ואם כן אפשר דאיכא נפקא מינה, אם מותר לעשות מדורה ביום טוב שחל בערב שבת לצורך מחר. דהרי ההיתר לעשות מלאכה ביום טוב לצורך שבת הוא משום "הואיל", ואם כן יש לומר דדברים המותרים רק מדין "מתוך" אסור לעשות, דתרתיה לא אמרינן גם מתוך וגם הואיל בחד מעשה.

דף כ"ב ע"א

א) **גמ'**, תניא נמי הכי מי שלא הניח עירובי תבשילין אופין לו וכו'. כתב הרשב"א דמדאמרו אופין לו וכו', משמע דדוקא אחרים עושין לו, אבל הוא אינו עושה לעצמו אף כדי חייו. והא דאיתא **לעיל** (י"ז:). דצריך להקנות קמחו לאחרים, והם יעשו לו. לא אמרו אלא כשאופין לו בריוח. אבל בצמצום כדי חייו אינו צריך להקנות. אמנם הביא **בירושלמי** (בפרקין ה"א) משמע, דאף הוא עושה לעצמו. וכן משמע בתוספתא (ב'): המובאת גם בירושלמי. וכן כתבו הרא"ה והרא"ש (סימן ט"ז) והר"ן (י"א). מדפי הרי"ף ד"ה מתני"י). וביאר הרא"ש, דלשון אופין לו דאיתא בבבלי, היינו בני ביתו. והותר דוקא היכא דליכא אחרים שערבו, ודוקא כדי חייו, ואי איכא אחרים, נמי אסור להם לעשות לו עד שיקנה להם קמחו, כדאמרינן **לעיל** (י"ז:). ודלא כהרשב"א שהתיר לאחרים לעשות לו כדי חייו גם בלא הקנאה.

ב) **שם**. הרי"ף השמיט דין לדינא דמי ששכח ולא ערב אופין לו כדי חייו. ותמה הרא"ש (סימן ט"ז) על השמטתו, דאף דמתני' מתפרשת באופן אחר מכל מקום ברייתא מיתניא אליבא דרב הונא. ובאמת בעל המאור (י': מדפי הרי"ף) והרא"ש והרשב"א פסקו להאי דינא. ובקרבן נתנאל (שם אות מ') ביאר שהרי"ף

בשבת כדי להתיר תשמיש. ותירץ, כיון דאביי סבר מעיקר הדין דהלכה כר' יהודה דמותר לכבות הנר מפני דבר אחר, אף דלא רצה להורות להיתר (עיין באות הקודמת). מכל מקום סגי בזה כדי שהמחיצה שבפני הנר לא תחשב מחיצה המתרת, אלא כמחיצה העשויה לצניעות בעלמא, דמותר לעשותה בשבת. וביד אפרים כתב שמדברי הדרכי משה והרמ"א בסימן שט"ו (א') מוכח, דלא סבר הכי. אלא היכא דאפשר לו בתיקון אחר כגון בכפיית נר על הכלי וכדומה, אסור לעשות התיקון על ידי מחיצה, כיון דסוף סוף עתה המחיצה היא המתרת. (ועיין בשער הציון (שט"ו, י"ג) שסמך על הט"ז לדינא לענין יום טוב, וגם לענין שבת לא ברירא ליה לאסור). ובעיקר הקושיא תירץ הקרבן נתנאל (סימן י"ט אות ר') דאמר לו אפשר במחיצה בעלמא, בלא דיני מחיצה שאינו קושרה שלא תנוד ברוח, ושרי לעשותה בשבת ויום טוב, ומתירה תשמיש על ידי האפלת טלית. (עיין שם)

(יב) גמ', ואם בשביל שלא יתעשן הבית או הקדרה מותר. כתב הרשב"א דיש מפרשים, דהא דפליגי רבנן ור' יהודה בכיבוי כדי שלא יתעשן הבית והקדרה, היינו כשאין בכיבוי צורך אוכל נפש. אלא שמכבה על מנת להציל את כתלי הבית והקדרה שלא ישחירו. וכתב דכן משמע מהא דלקמן בעינין להוכיח מדברי ר' יהודה אלו, דמותר לכבות דליקה משום איבוד ממון. ומוכח דר' יהודה מתיר לכבות אף בשביל איבוד ממון גרידא. וכתב דמרש"י ד"ה איתניה מוכח, דמפרש דגם ר' יהודה לא התיר בעישון הבית אלא כשיש בו צורך אוכל נפש. כגון שיתעשן הבית שהוא יושב בו ולא יוכל לאכול. וכתב דלפי זה גם בקדירה מיירי שיתעשן המאכל. ועל הראיה מהא דכיבוי דליקה להציל מאיבוד ממון, כתב השיטה מקובצת, דיש לפרש דלא מיירי באיבוד ממון גרידא, אלא כגון שיש לו בבית כלים הצריכים לו לצורך אוכל נפש. ורש"י עצמו כתב דהצורך אוכל נפש שם, שאם ישרף ביתו יצטרך לאכול בשר ובגשמים. והרא"ש (סימן י"ט) כתב, דרבנן נמי לא אסרו לכבות כדי שלא תתעשן הקדירה, אלא היכא דיכול להציל התבשיל כגון שיבשל אותו על אש אחרת. אבל אם איז לו אש אחרת, וצריך לכבות מאש זו כדי שיוכל לבשל קדירתו, מותר לכולי עלמא.

(יג) רש"י ד"ה כדי לחוס עליה, שאין כיבוי זה צורך יום טוב. כתב בשיטה מקובצת, דאף אם מכבה לצורך יום טוב. כגון שרוצה להצניעה לסעודה אחרת של יום טוב אסור, דחיישינן דלמא לבסוף לא ינהה בה.

(יד) תוס' ד"ה ההיא וכו', וי"ל דמסיק עלה ואין מורין כן. וכן דעת בעל המאור (מדפי הרי"ף). ותמה על הרי"ף (שם, י"א): שסתם לאיסור, ולא בירר דבריו דהלכה היא ואין מורין כן. והראב"ד בהשגותיו על בעל המאור (שם) כתב, דאין הלכה כמאן דאמר

שלא יבא להסתפק מן השמן. ולכאורה התם נמי כשיסתפק לא יהיה אלא גרם כיבוי, דהא בפועל לא יהיה שום חסרון באור הנר בשעה שמסתפק מעט מהשמן שבשופרת. על כן כתב, דהמסתפק לא דמי לשאר גרם כיבוי. דגרם כיבוי הוא כשאינו נוגע בדבר הדולק אלא עושה דבר חוצה לו הגורם את הכיבוי כשתגיע הדליקה לשם, כגון שמניח כלים כדי שלא תעבור הדליקה. אבל הכא השמן והפתילה שתייהן גורמין את הדליקה והממעט אחד מהם וממחר את הכיבוי חייב. [ולדברי הרא"ש אסור לחתוך נר של שעוה מלמטה]. ובתפארת שמואל (אות ו') יישב דברי התוס' לדבריהם מה שגזרו בשופרת על פי הנר הוא שמא יסתפק בבת אחת מכל השמן ולא ישאיר מאומה, דבכהאי גוונא יכבה הנר מיד ומודו דלא הוי גרם כיבוי. ובקובץ שיעורים (נ"ה) כתב, דהמסתפק משמן שבנר בשבת, וכבה הנר במוצאי שבת, להרא"ש פטור כיון דלא כיבה בפועל בשבת. ולתוס' חייב כיון שלא לתר נתמעט אורו.

(ח) גמ', אמר רב קנבא שרי, גירסת הרי"ף (י"א, ב' מדפי הרי"ף) קינסא שרי. ופירש כגון אבוקה שהיא עשויה מחתיכות עצים קטנים, שרי ליטול ביום טוב מאותן העצים שלא אחזה בהם האור.

(ט) תוס' ד"ה קנבא, בסוה"ד, ובכך נוחה כשידליק אותה, והיינו ההוא דהכא דשרי. פירש הרא"ש (סימן י"ח) דהיינו דוקא כשרוצה להדליק את הנר באותה הלילה. [דאי לאו הכי אסור משום הכנה לחול]. וכן משמע בתוס' רבינו פרץ.

(י) גמ', אמר לו אפשר בבית אחר וכו'. הקשה הט"ז (תקי"ד, ב') למה לא השיבו מותר או אסור, וכי עצה ביקש ממנו. ותירץ, דאביי סבר דהלכה כר' יהודה ושרי לכבות הנר, אלא שאין מורין כן כדאיתא לקמן (כ"ח:), ומשום הכי לא רצה לענות אסור בבירור. ועל כן לא אמר לו שילך לבית אחר, אלא אמר אפשר בבית אחר. כלומר כיון דאפשר בבית אחר ממילא אי אפשר להתיר לכבות הנר. ואף שלבסוף כששאלו באופן שאין עוד עצה, אמר לו אסור. היינו משום שאפילו בכהאי גוונא לא רצה להורות בפירוש שמותר. אלא מובן מכלל דבריו דבאי אפשר בענין אחר, דשורת הדין שמותר. ועל כן נמי כששאלו ממכבין בקעת, לא השיב לו אנא סברי כרבנן, אלא כי קאימנא אנא לרבנן. דהיינו מה שאמרתי לך היה לדעת רבנן כי אין מורין בפירוש כר' יהודה. ובוה ביאר דעת הרוקח (ש"ה), דפסק כר' יהודה דמותר לכבות הנר מפני דבר אחר. וכתב דגם שאר פוסקים שסתמו לאיסור היינו דוקא בדרך הוראה לרבים, ולא מעיקר ההלכה. (ועיין תוס' ד"ה ההיא, ולקמן אות י"ד).

(יא) גמ', אפשר לעשות לו מחיצה. הקשה הט"ז (תקי"ד, ב') הא קיימא לן (בסימן שט"ו, א') דאסור לעשות מחיצה בפני הנר

הדרק היוזמי

מסכת ביצה דף כב

כא ניסן התשע"ד

ליישב גם התירוץ הראשון עם רב, כיון דברייתא דהכא מיירי בעיקר לענין טירחא ביום טוב ולא לענין חימוץ, דהתנא איירי בפסח כיון דקאי בפסח (כמבואר לקמן). מכל מקום לא אתא לאשמועינן דין חימוץ, ואפשר להעמיד דבריו בעיסה שאינה מחמצת כגון פת אורז ודוחן.

(יח) **גמ'**, משום דקטרח טרחא דלא צריך הוא. פירש רש"י בד"ה פת מרובה, שאופה גם לצורך חול. ותוס' בד"ה דנפישא בלישה מפרשים דהיינו פיתים גדולים שקל לעשותם, וחיישינן שעל ידי זה יבא לעשות לצורך חול. והר"ן (י"א: מדפי הרי"ף ד"ה גמ') כתב, פירוש נוסף. דמיירי באופה רק כדי צורך יום טוב, ומכל מקום אסרי בית שמאי, משום שטירחתו יתירה כשאופה הרבה בבת אחת.

(יט) **תוס'** ד"ה דנפישא בלישה, פירש וכו' ולא נהירא דא"כ ה"ל לאתויי הא דר' שמעון בן אלעזר וכו'. הפני יהושע תירץ, דגם ר' שמעון בן אלעזר לא התיר אלא משום דבלא הטעם שתנור מלא יפה לפת ליכא איסורא דאורייתא, משום דאמרינן הואיל וכל חדא וחדא חזיא ליה. ואם כן, בית הלל ובית שמאי סברי דתנור מלא יפה לפת. ומכל מקום אסרי בית שמאי מצשום דלית להו הואיל. ואם כן הוי איסורא דאורייתא ולא מהני האי סברא דתנור מלא להתיר איסור דאורייתא. ובית הלל אית להו הואיל ולכך מהני הסברא דתנור מלא להתיר אפילו מדרבנן. ואם כן על כן לא שייך להביא כאן להא דר' שמעון בן אלעזר. דהא לא הווי שורש מחלוקתם.

(כ) **מתני'**, גדי מקולס. כתב הרשב"א דיש מפרשים דוקא גדי, אבל שה מקולס שרי דכיון דיש לו אליה, אליתו מוכחת עליו שאינו קרבן, [דאם היה קרבן, האליה סלקא לגבוה]. אך כתב דבתוספתא (ב', י"א) מוכח דאסור, דאיתא התם במעשה דתודוס טלאין המקולסין.

(כא) **מתניתין**, וחכמים אוסרין. כתב הבעל המאור (י"ב). מדפי הרי"ף (דמדאסרי רבנן לכבד הבית מוכח, דכיבוד הווי פסיק רישא דאשוויי גומות ואסור אף לר' שמעון. ודלא כהרי"ף בשבת (מ"ח). מדפי הרי"ף) שכתב, דמכבדות הם כלי שמלאכתו להיתר דמותר לכבד הבית בין בשבת ובין ביום טוב. והרמב"ן במלחמות דחה ראיתו משום דאפשר דטעמיהו דרבנן דאסרי כר' יהודה דדבר שאינו מתכוין אסור, ולית הלכתא כוותיהו. וכדמצינו במשנה הבאה (כ"ג). שהגמ' העמידה דסברי כר' יהודה בדבר שאינו מכוין.

(כב) **רש"י** ד"ה מקולס, ומקולס לשון גבור מזויין וכו'. אבל הרמב"ם בפירוש המשניות פירש דמקולס היינו מכובד, וזהו ראשו על כרעיו ועל קרבו. [ועיין בפסחים (ע"ד). גבי ר' טרפון דקורוהו מקולס, פירש רש"י, דמהא דקורוהו מקולס מוכח דסבירא ליה

הלכה ואין מורין כן, אלא הלכה היא ומורין כן. כדמצינו דרבא לקמן (כ"ח). דרשה בפירקא. והסוגיא דהכא ודאי סברה כרבנן. והרמב"ן במלחמות (שם) כתב דודאי נפסקה הלכה כר' יהודה. ומכל מקום דברים שאין בהם עיקר אוכל נפש כלל, אסרו לגמרי [לחומרא], ומכשירי אוכל נפש שאינן צריכין כל כך, התירו רק על ידי שינוי. ודברים הצריכים מאוד שיש בביטולם מניעה גמורה משמחת יום טוב, התירו לגמרי בלא שינוי. והרוקח (ש"ה) התיר כיבוי דליקה וכיבוי הנר מפני דבר אחר בשבת. ועיין שם (בסימן רצ"ט) שכתב דדוקא באופן שאין לו כלי לכפות עליו.

דף כ"ב ע"ב

(טו) **גמ'**, אנא כנהרדעי סבירא לי וכו'. כתב הרי"ף (י"א: מדפי הרי"ף) דאף דקיימא לן דשני ימים של ראש השנה קדושה אחת הן, ואסור למכחל עינא ביום טוב שני של ראש השנה על ידי ישראל. מכל מקום ילפינן מינה לשאר יום טוב של גליות דשרי למכחל עינא אפילו על ידי ישראל. [וכתב הרשב"א שאין דעת בעלי התוספות כן]. וכתב הר"ן (שם ד"ה אמימר) דהוא הדין לשאר צרכי חולה שאין בו סכנה, ובלבד שיהיה בדבר האסור משום שבות, אבל להתיר אבות מלאכות אין לנו. עוד כתב (בד"ה ושמעינן) דכיון דהגמ' מדמה הנדון של כחול העין לדר' יהודה, ופסק הרי"ף דביום טוב שני מותר לכחול. הוא הדין דשרי לכבות הנר מפני דבר אחר, ולכבות דליקה, ביום טוב שני. אפילו על ידי ישראל. ומקור דבריו ברמב"ן בתורת האדם (בסוף שער המיחוש), שהוסיף דיש אומרים דלא התירו ביום טוב שני אלא מכשירי אוכל נפש, וכחילת העין בכלל. אבל שאר צרכי חולה, אינם בכלל מכשירין ואסורין. ודחה דבריהם, דודאי הכל בכלל מכשירין דמאן דכאיב ליה עינא אינו נהנה מהאוכל, ומאן דכאיב ליה ליבא אינו אוכל כלל.

(טז) **גמ'**, אם אמרו בזריזין יאמרו בשאינן זריזין וכו'. כתב הרשב"א דשמעינן מינה שאסור לאפות בפסח פת עבה טפח, וכיון דלא אתפרש שיעורה בכמה, כל כמה שיעשה ריקקין טפי שפיר דמי.

(יז) **גמ'**, משום דנפישא בלישה, אי נמי באתריה דהאי תנא פת מרובה וכו'. כתב הרמב"ן במלחמות בפסחים (י"א). מדפי הרי"ף) דהנפקא מינה בין שני התירוצים. דלתירוץ השני אפשר לומר דמיירי שעשה פת מרובה דוקא בשעת אפיה, אבל בלישה אסור לעשות פת מרובה בפסח, וכרב דאמר בפסחים (מ"ח). דאסור ללוש למצה עיסה יתירה משיעור חלה, שמא תבא לידי חימוץ. [וכמבואר שם דאין קפידא אלא בלישה ולא באפיה]. אבל לתירוץ הראשון הא מפורש כאן דמותר אפילו בפסח ללוש פת מרובה ודלא כרב. אמנם רבינו דוד (פסחים ל"ז). כתב, דאפשר

הדרק היוזמי

דכיון שכיבוי אין כאן הבערה נמי אין כאן. ולאולודי ריחא נמי לא חייש משום דאין כוונתו להריח אלא להכשר אוכלים. והביא רבא ראייה לחידושים אלו מבשרא אגומרי, דגם כן לא חשיב צורך אוכל נפש, כיון שהמובחר שבצלי אינו על גבי הגחלים ממש אלא קרוב להם. ואפילו הכי מותר, ועל כרחך דלא חשיב מכבה ומבעיר ומוליד ריח מטעמים דלעיל.

ג) **שם**. (עיין באות הקודמת). **והרשב"א** הניח קושית המבין בצריך עיון. **ובשיטה מקובצת** כתב **שרבו והריטב"א** תירצו, דאם היה רבא אומר סתם עישון מותר, או עישון נמי צורך אוכל נפש הוא, הוה אמינא דמכל מקום אסור לעשן על גבי גחלת ממש אלא על גבי חרס, דכיון דיכול לעשן על של חרס בלא כיבוי מנא לן להתיר לעשן על גחלת שיש בו גם כיבוי. ועל זה הביא ראייה מבשרא אגומרי דאף על גב דיכול לצלותו על גבי כלי חרס או בקדרה בלא כיבוי מכל מקום שרי לצלותו על גחלים ממש, ואף על פי שאין הכיבוי מכשיר את האוכל ממש אפילו הכי שרי כיון דבשעת הכיבוי נכשר האוכל, והוא הדין לעישון.

ד) **גמ'**, **מידי דהוה אבישרא אגומרי**. הקשה **הפני יהושע** כיון דמציינו כיבוי לצורך אוכל נפש בבשרא אגומרי נימא מתוך שהותרה לצורך הותרה נמי שלא לצורך ונתיר כל כיבוי לצורך יום טוב. ותירץ [בשם **המגיני שלמה**], דלא אמרינן מתוך אלא במלאכות שעיקרן לצורך אוכל נפש, אבל כיבוי דבדרך כלל אינו לצורך אוכל נפש לא. וכתב דבזה יתפרש כוונת **התוס' בד"ה על גבי שכתבו**, "כיבוי דלעולם אינו לצורך תקון אוכל נפש ודאי אסור לכולי עלמא ביום טוב". דהיינו שאין עיקרו לצורך אוכל נפש. אך הקשה **מתוס' שבת (צ"ה)**. **ד"ה הרודה**, שהקשו אמאי לא אמרינן מתוך בכל בונה כיון דמציינו בונה לצורך אוכל נפש כגון מגבן. וכתבו דאין הכי נמי ואסור מדרבנן. ומוכח דגם כשאין עיקר המלאכה לצורך אוכל נפש אמרינן מתוך. והניח בצריך עיון.

ה) **גמ'**, **אי קטורא בידי מעשה אומן הוא**. פירוש, ואסור לעשותו אפילו בחול המועד כדאיתא במועד קטן (י:). ושם איתא קטורי בירי, **ורש"י (שם)** **ד"ה קיטורי** פירש כבסוגיין.

ו) **תוס' ד"ה על גבי**, ומ"מ שריא דקסבר דהבערה שלא לצורך וכו'. מבאר **המהר"ם**, דאף דבכל המלאכות אמרינן מתוך שהותרה לצורך, הותרה נמי שלא לצורך, הבערה עדיפא שאפילו שלא לצורך כלל שריא.

ז) **בא"ד**, קסבר דהבערה שלא לצורך שרי לעשותה ביום טוב וכו' מ"מ ע"ג גחלת אסור לפי שיש כיבוי עם ההבערה. הקשה **המהרש"א**, אם כן מאי קשיא ליה לרב נחמן ונימא מר מפני שמבעיר, לימא דסבר דאין איסור בהבערה עצמה שלא לצורך. ותירץ, דצריך לומר דהוה שמיע ליה מרב הונא דאסר הבערה שלא לצורך, וכמו דחזינן דהשיבו רב הונא דסופו מבעיר.

כמאן דאמר שתולה כרעיו חוצה לו ככלי זיין. ולפירוש הרמב"ם צריך עיון איך יבאר סוגיא דהתם].

כג) **רש"י ד"ה וחכמים אוסרין**, בשלושתן וכו' ובמוגמר משום דלאו צורך כל נפש הוא. **הרא"ש בפרק קמא** (סימן י"ח) הוכיח מהא דאסרו מוגמר משום דאינו דבר השוה לכל נפש, דלא נאמר מתוך להתיר אלא דבר שהוא קצת לצורך היום, דאי שרי שלא לצורך כלל, כל שכן שיהיה מותר כשעושה לצורך, אלא שאינו שוה לכל נפש. ולדעת **רש"י (י"ג)**. **ד"ה אלא מדלא** דמתוך מתיר גם דבר שאינו לצורך כלל, הא דאסור הכא מוגמר הוא מדרבנן, וכמו שדייק **הביאור הלכה תקי"ח**, א' **ד"ה מתוך מרש"י (יג)**: **ד"ה הבערה** דרבנן גזרו הבערה שאינה לצורך כלל.

כד) **גמ'**, **ונימא מר מפני שמבעיר**. כתב **הרשב"א** דמבואר כאן שאסור להבעיר שלא לצורך אוכל נפש. והביא **שבירושלמי** (ביצה פ"ה, ה"ב) איכא פלוגתא אם מותר להדליק נר של בטלה [פירוש, שאין צריך לן]. ו**שהתוספות כתבו**, (ואינו לפנינו) דאין להוכיח מגמ' דידן דנר של בטלה אסור, דהכא חמור יותר משום דמבעיר לצורך מלאכה. (ועיין **לקמן** (כ"ג)). **תוס' ד"ה על גבי**, ושם באות ז). אך כתב דמסקנת הירושלמי משמע לאיסור. **והרא"ש** (סימן כ"ב) כתב דנרות שמדליקין בבית הכנסת לא מיקרי נר של בטלה, כיון שמדליקין אותם לשם מצוה ולשמחת יום טוב. וחשיב צורך קצת כמו הוצאת קטן ולולב וספר תורה **לעיל (י"ב)**, דאמרינן בהו מתוך.

דף כ"ג ע"א

א) **גמ'**, **על גבי חרס מותר**. **רש"י** פירש דאין כאן מכבה והבערה בשנוי והווי כלאחר יד. **ותוס'** כתבו דהווי הבערה כדרכה ושרי משום דסבר דהבערה מותרת ביו"ט שלא לצורך. **ובשיטה מקובצת** פירש מפני שעל גבי חרס אין זה הבערה ממש, שאין האור אחוז בבשמים אלא שהן כלין מאליהן.

ב) **גמ'**, **רבא אמר על גבי גחלת נמי מותר מידי דהוה אבישרא אגומרי**. פירש **רש"י** דסבר כשמואל דאוכל נפש הוא. **והרמב"ן במלחמות (י"ב)**. מדפי הרי"ף ד"ה ועוד והא דת"ר) הקשה, לימא בפשיטות עישון צורך אוכל נפש הוא. ועל כרחך דסבר דאין עישון צורך אוכל נפש ממש, ואפילו הכי שרי מאיזה טעם, אלא דאם כן מה הראייה מבשרא אגומרי. עוד הקשה, דהלשון על גבי גחלת מותר משמע דאסור לעשות מדורה חדשה לצורך עישון, ודוקא באית ליה גחלת מותר לעשן על גבה. ואי סבירא ליה דעישון צורך אוכל נפש, אמאי יהא אסור לעשות מדורה לצורך עישון. ותירץ, דודאי סבר רבא עישון לאו שוה לכל נפש הוא ומכל מקום שרי לעשן על גבי גחלת, דאינו עושה בזה שום איסור, דכיבוי אינו כיון שסופו מבעיר, ובהבערה נמי אין איסור

הדרף היוזמי

מסכת ביצה דף כג

כב ניפן התשע"ד

שם דמיירי אחר שהעבירוהו מנשיאותו ומינו את ר' אלעזר בן עזריה תחתיו. ובודאי מיירי קודם החורבן. חדא מדישב על מעלה בהר הבית. ועוד, דאיתא התם שעיברו השנה מפני שהצאן היו רכים וצריכים לקרבנות. ומוכח שר' אלעזר בן עזריה היה נשיא בפני הבית. והניח בצריך עיון.

(יד) תוס' ד"ה ושלש מחלוקות וכו', פירש וכו' אבל במגררת שלנו שהן של ברזל, כ"ע מודו דאסור וכו'. מדברי הרא"ש (סימן כ"ד) מתבאר דתוס' לא פליגי על רש"י שפירש בד"ה מקרדין, דקרוד דסוגיין מיירי במגררת של ברזל. דהרי דייקו לומר במגררת שלנו, כלומר דבשלהם גם של ברזל היה מותר דלא היה פסיק רישא, אבל בשלנו פסיק רישא הוא ואסור. וכן פירש המהרש"א.

דף כ"ג ע"ב

(טו) מתניתין, משום כלי קיבול ומשום כלי מתכת ומשום כלי כברה. לפי המבואר בגמ', העליונה היא כלי מתכת, האמצעית כברה ותחתונה קיבול. וקשה אם כן אמאי תני בסדר הזה (קיבול, מתכת, כברה), ולא תנא מלמעלה למטה או מלמטה למעלה. ופירש בחידושי מהרי"ח (על המשניות) דלא זו אף זו קתני, לא מבעיא התחתונה שהיא כלי קיבול דודאי מטמאה, אלא אפילו העליונה אף שאין לה בית קיבול ורק מצופה מתכת כדאיתא ברש"י ד"ה ועליונה. ולא מבעיא זו שסוף סוף טומאתה דאורייתא, אלא אפילו האמצעית דטהורה מדאורייתא, מכל מקום רבנן גזרו עליה טומאה כמו שכתב רש"י ד"ה אמצעית.

(טז) תוס' ד"ה משום כלי כברה, פירש וכו' ולא נראה דלא שייך ארוג במעשה של עץ וכו'. דבריהם כאן מפורשים במתני' דכלים (פכ"ז, מ"א) "הבגד מיטמא משום ה' שמות, השק משום ארבעה וכו', העץ משום שנים" ומבואר שם דהיינו שאין עץ מיטמא משום אריג. ואמנם במשנה אחרונה ובכוכב מיעקב (שם) כתבו דהיא משנה מסייעת לתוס', ותיבתא לרש"י.

(יז) גמ', מאי טעמא דקא עביד חריץ, מני ר' יהודה היא וכו'. בשבת (כ"ט:): נחלקו אמוראים אם פלוגתא דר' יהודה ור' שמעון במטה כסא וספסל גדולים, [שאי אפשר להם בלא גרירה], או בקטנים [שאפשר ליטלן בידן]. ולחד מאן דאמר התם מודה ר' שמעון בקטנים שאסור לגוררם. וכתב השפת אמת דלהאי מאן דאמר יכלה הגמ' לומר דרישא ר' שמעון [ומודה בקטנים לאסור], וסיפא ר' יהודה. והא דלא משני הכי, משום דהאי מאן דאמר איתותב התם. ומכל מקום מעיר קצת אמאי לא אמרה הגמ' הניחא למאן דאמר בגדולים פליגי וכו'.

(יח) גמ', תרי תנאי ואלויבא דר' יהודה. הקשה המהרש"א דנימא דתרווייהו סברי דעגלה כובשת ואינה עושה חריץ, אלא דנאסר מדרבנן, כרבנן דלעיל (בעמוד א') דגזרו קרצוף אטו קרוד, והוא

(ח) בא"ד, אבל כיבוי דלעולם אינו לצורך תקון אוכל נפש. עיין לעיל אות ד' דהאחרונים הקשו מברשא אגומרי שהוא כיבוי לצורך אוכל נפש. ובמנחת חינוך (רח"צ, ד') תירץ, דלמאן דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה, אם כן כיבוי דאורייתא הוא דוקא לצורך עשיית פחמים, ובכהאי גוונא לא מצינו לעולם שיהיה לצורך אוכל נפש.

(ט) מתניתין, פרתו יוצאה ברצועה שבין קרניה. כתב הר"ן (י"ב: מדפי הרי"ף). דבירושלמי (בפירקין ה"ח) פליגי, חד אמר דלא עשה ר' אלעזר מעשה כזה מעולם אלא רק לימד הלכה. (והקשה בירושלמי, הא על לימוד הלכה לא שייך הלשון (דתנן בשבת נ"ד:): שלא ברצון חכמים, אלא הוה ליה למימר וחכמים פליגי). וחד אמר שפעם היה מעשה זה והשחירו שיניו מן הצומות ומן התענית על זה. וחד אמר דעמד על דעתו עד שהוצרכו חכמים לומר לו או עמוד מבינותינו [לשון נידוי], או העביר רצועה מבין קרניה.

(י) מתניתין ומקרדין את הבהמה ביו"ט. כתב במרדכי (סימן תרפ"ד) דהוא הדין דבשבת שרי, וכדמפרש טעמא בגמ', משום דסבר כר' שמעון דדבר שאינו מתכוין מותר. אמנם תוס' בשבת (נ"ג.) ד"ה מהו כתבו בחד תירוץ, דלא התירו אלא ביום טוב, אבל בשבת אסור משום טירחא.

(יא) רש"י ד"ה פרתו יוצאה, בשבת. כתב התוס' יו"ט דרש"י הוכרח לפרש דמיירי בשבת. מדתנן בסיפא, ומקרדין את הבהמה ביום טוב. דמוכח דרישא איירי בשבת. וכתב דהטעם דאין איסור שתצא הפרה ברצועה זו רק בשבת ולא ביום טוב. כשיטת הכלבו (סימן נ"ח) המובאת בבית יוסף (תצ"ה), דאין איסור שביתת בהמתו ביום טוב, (משום דאין שביתת בהמתו בכלל מלאכה ליאסר מקרא דכל מלאכה לא יעשה בהם, אלא איסור לעצמו היא מקרא דלמען ינוח שורך וגו'). ודלא כהרמב"ם (פ"ה מיו"ט ה"ב) שאסר שביתת בהמתו ביום טוב. (וכעין זה גם בקובץ שיעורים).

(יב) גמ', תליסר אלפי עגלי הוה מעשר ר' אלעזר בן עזריה. כתב הרמב"ם בתשו' (סימן קמ"ו, ובפאר הדור נ"ח) הוכיח מכאן דכהנים חייבים במעשר בהמה. דהרי אלעזר בן עזריה כהן היה, ועשירי לעזרא. והובא גם ברשב"א חולין (קל"ו: ד"ה ה"ג) יעויין שם הפלוגתא בזה. ולפי מה שכתבו התוס' ד"ה תליסר דמעשר לאו דוקא אלא שהיה נותן למלך בכל שנה העשירית, פשוט דליכא ראייה.

(יג) תוס' ד"ה תליסר וכו'. ותימה וכו' ורבן גמליאל היה לאחר חרבן הבית וכו'. בחידושי החתם סופר שבת (נ"ד:): הקשה בשם רבו ר"נ אדלר דמפורש בסנהדרין (י"א:): דרבן גמליאל ישב על גב מעלה בהר הבית וכתב איגרות על עיבור השנה. והגמ' מעמידה

הדרק היוזמי

מלאכה המשתמרת לעבודת קנין כגון זריעה, קצירה, חפירה וכדומה, אבל לא מלאכת אוכל נפש, על כן לא הוצרך להתירו. והם הם הדברים.

כא שם. (עיינין באות הקודמת) בשם הרמב"ן. וכתב הר"ן (י"ב: מדפי הרי"ף ד"ה אין צדין) דדברי הרמב"ן נראים על פי שיטת הירושלמי. אך מהבבלי נראה דמדאורייתא שרי כל מלאכת אוכל נפש, ורבנן הוא דאסרו כל המלאכות שהדרך לעשותן לימים הרבה. ואסרו נמי לקיטת פירות הנפסדים מהאילן אף על פי שדרך לעשותה בו ביום. משום רוב קצירה האסורה. ומה שהתירו שחיקת תבלינים ולא אסרו משום רוב טחינה, היינו משום שאין דרך עשייתן שוה. והטעם שאסרו רבנן צידת דגים. משום דאין דרך לצוד אותם יום יום, לפי שאינו סומך על הספק שאינו יודע אם יעלו דגים במצודתו. וכעין זה כתב הרא"ש (סימן א').

כב תוס' ד"ה ואין נותנין, אלא מזונות מאי תרצת וכו'. **במגיני שלמה** תירץ הקושיא, דמזונות אמזונות מעיקרא לא קשיא. דהא דתנן במתני' נותנין לפניהם מזונות, אתי כר' עקיבא דאמר לעיל (כ"א:): דמותר לעשות מלאכה לאכילת בהמה ביום טוב. והברייתא יש לומר דאתיא כר' יוסי הגלילי דאסר. ומהאי טעמא דקדק רש"י בד"ה ואין נותנין לפרש אפילו למאן דאמר נפש בהמה במשמע. והקשה עליו הפני יהושע איך אפשר לתלות נדון דמשנתינו בפלוגתא דר' עקיבא ור' יוסי הגלילי, הא הם נחלקו לענין מלאכה. אבל נתינת מזונות לבעלי חיים ליכא מאן דאסר. ומה שהוצרך רש"י לפרש דקאי אפילו כמאן דאמר נפש בהמה במשמע, היינו כדי שלא תאמר אם התיר מלאכה דאורייתא כל שכן שלא יאסרו ליתן להם מזונות. ותירץ רש"י שדגים אין מזונותם עליך.

דף כ"ד ע"א

א מתניתין, המחוסר צידה אסור ושאינו מחוסר צידה מותר. כתב הרשב"א בעבודת הקדש (בית מועד ש"א סימן ט') דרבן שמעון בן גמליאל פליג דוקא בחיה ועוף, אבל בדגים מודה לתנא קמא דלעולם אסורין ואפילו בביבר קטן. משום דדגים לעולם נחשבים מחוסרים צידה, משום שהם מכוסים מן העין. וכן כתב הראב"ד בהשגות (פ"ב מיום טוב ה"ז). אבל הרמב"ם (שם) פסק דדוקא בביבירין גדולים אסור לצוד דגים. והיינו משום דסובר דרשב"ג פליג נמי בדגים והלכה כמותו. (ועיינין לקמן אות ז', ולקמן דף כ"ה אות ד').

ב גמ', וכי תימא הא נמי לא קשיא הא בביבר מקורה, הא בביבר שאינו מקורה. הקשה הפני יהושע הא פשיטא דאין צדין מביבר שאינו מקורה. ותירץ, דהוה אמינא דודאי כיון שהניחון בביבר שאינו מקורה, יודע הוא בהם שדרכן לחזור מאליהן לערב,

הדין גזרו עגלה אטו שאר כלים, ור' יהודה כר' יהודה דלעיל דלא גזר. **ובצל"ח** תירץ, דאי אפשר דטעמייהו דרבנן משום דגזרו עגלה אטו שאר כלים, דאם כן היו צריכים לאסור נמי לגוררה על גבי כלים, דיגזרו על גבי כלים אטו על גבי קרקע.

יט תוס' ד"ה עגלה וכו', פירש וכו' פשיטא וכו'. **הרשב"א** תירץ דעת רש"י דלטומאת מדרס בעינן שיהיה עשוי עיקרו להנאת מדרס, והכא שעשויה רק לשחוק בעלמא אין זה עיקר מדרס. תדע דאיתא בשבת (פ"ג:): דספינה אינה מטמאה מדרס, ומשום שאין עיקרה עשויה אלא לעבור בה ממקום למקום. אמנם **תוס' בשבת (שם) ד"ה נלמדנה** פירשו הטעם בספינה, משום דעיקרה לפרגמטיא ואומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו. **והרמב"ן** (שם) פירש משום שאין יושבין על גוף הספינה, אלא על ספסל שבתוכה, והספינה משמשת מעשה קרקע. אך **תוס' במנחות (ל"א.) ד"ה שידה** פירשו כהרשב"א.

פרק אין צדין

ב רש"י ד"ה אין צדין דגים, אבל צידה אפשר לצודו מבעוד יום וכו'. **ותוס' בד"ה אין צדין** כתבו דאין לחלק באוכל נפש בין אפשר לעשותו מערב יו"ט לאי אפשר, וכתבו הטעם משום דדמי לקצירה. וכן כתב הרמב"ן **במלחמות** (י"ג: מדפי הרי"ף). והאריך להקשות על רש"י עינין שם. גם הביא דברי הירושלמי (שהביאו תוס') שיש מיעוט טחינה וקצירה והדומה. אך כתב שגם זה אינו כלל שהרי מותר לשחוק פלפלין, וכל הנדוכין, נדוכין כדרכן אף שהוא טוחן. על כן כתב דהכלל הוא שהתורה לא התירה אלא הכשר המאכלים לאכילה כגון בשול ואפיה וכדומה. אבל שאר מלאכות שאינן של יומן אלא של תקון, כגון קצירה וטחינה וכדומה. שדרך בני אדם לתקן מהם לימים הרבה, באלו אסור מן התורה לתקן ביום טוב. ועל כן טחינת פלפלין שריא דמלאכה דיומה היא, ולא תיקון. אמנם כתב שקצירה ותולדותיה נתמעטו אפילו בדברים שהדרך לעשותן סמוך לאכילה כגון תלישת פירות מהעץ לאכלם, ואפילו בפירות שנפגם טעמם עד למחר כגון תותים ותאנים, משום שלא הותר אלא הכשר המאכלים שברשותו, אבל לעקור דבר מגדולו לא. וכל שכן צידת בעלי חיים שאסורה בכל גווני מהאי טעמא, שזה מלאכת עבודה הוא. וכן מצינו שכתב הרמב"ן **על התורה** (ויקרא כ"ג, ז') בשם רבי חננאל, דטעם דהיתר מלאכת אוכל נפש מוזכר בפרשת בא (שמות י"ב, ט"ז) ולא בעיקר פרשת המועדות בפרשת אמור. משום דבפרשת בא כתיב **כל מלאכה לא יעשה בהם,** ומשמע גם מלאכת אוכל נפש, על כן הוצרך להתיר בפירוש אוכל נפש. אבל בפרשת אמור כתיב **כל מלאכת עבודה לא תעשו,** ומלאכת עבודה היינו דוקא

לפניהם תמיד היא גזירה לגזירה. ותירץ הקרבן נתנאל (סימן א' אות ב'), דאינהו סברי כתוס' בשבת (ק"ו): ד"ה ואין נותנין, דסברי דאיסור נתינת מזונות לפניהם משום שכל שאסור לצודו חשיב אין מזונותיהן עליך, שאסור ליתן לפניהם מזונות ולא משום גזירה אטו צידה. וממילא לא קשיא להו קושית התוס'. (ועיין באות הבאה)

ט) בא"ד, העולה מתוס' דהא דתניא הצד אווזין וכו' פטור היינו פטור אבל אסור, ובמתני' מוכח דחייב. ואם כן תירץ הגמ' דהללו באין לכלובן בערב ומזונותיהן עליך היינו לדברי הברייתא שפטור אבל אסור. וכתב הרא"ש (סימן א') דלפי זה אסור לצוד ביום טוב אווזים ותרנגולים ההולכין בחצר. ואין העולם נוהרין מזה. ובשם בעל העיטור כתב, דפטור זה היינו פטור ומותר. וכתב דאפשר דדעת התוס' נמי כך, אלא שהקשו מה הקשתה הגמ' הא אפשר לומר דתרוייהו פטור אבל אסור, ותירצו מה שתירצו. אבל אליבא דאמת כוונת הברייתא דפטור ומותר. והקשה הקרבן נתנאל (אות ז') איך אפשר לומר פטור ומותר והא כתבו התוס' דאמרינן בל פטורי שבת פטור אבל אסור לבר מתלת. ותירץ, על פי התוס' בשבת (ג'). ד"ה בר, דלא אמרינן הכי אלא בפטורין השנויין במשנה, אבל בברייתות יש פטור ומותר. ואמנם הרא"ה כתב, דהא דנקט הכא פטור, משום שבת נקטיה, או גם משום יום טוב ובאופן שהם מוקצים, הא לאו הכי ודאי מותר לכתחילה.

י) רש"י ד"ה אלא שאין רצוני וכו', שאני שונאו. כתב הפני יהושע דלולי דברי רש"י היה אפשר לפרש, שלא רצה לקבל כי רצה להחמיר כרבנן. כדאשכחן ברבן גמליאל גופיה (בברכות ב.). והא דלא פירש רש"י כן. משום דעל כל פנים היה לו לקבלן ולהנות מהם אחר יום טוב, אלא על כרחך מפני ששונאו.

יא) גמ', אין הלכה כרבן גמליאל. כתב הר"ן (י"ג). מדפי הרי"ף ד"ה גמ' אין הלכה) דהא דפסקינן הכא ספק מוכן אסור, היינו דוקא ביום טוב ראשון, אבל ביום טוב שני שרי מכח ספק ספיקא בדרבנן, דשמא הוא חול. ואף דהוה דבר שיש לו מתירין, כיון דדין דבר שאין לו מתירין חומרא דרבנן הוא, הבו דלא לוסיקף עלה דדוקא בחד ספק מחמירין ולא בספק ספיקא. ובתורת חטאת (סוף כלל ע"ד) הביא מהאיסור והיתר הארוך (כלל כ"ה) דפליג ואוסר ספק ספיקא בדבר שיש לו מתירין. והט"ז (יו"ד ק"י, י"א) כתב דלא נחלקו, אלא דהר"ן מיירי בדרבנן דוקא, והאיסור והיתר הארוך מיירי בדאורייתא. והש"ך שם בנקודות הכסף סבר נמי דבאיסור והיתר הארוך מוכח, דגם בדרבנן מחמיר.

דף כ"ד ע"ב

יב) גמ', בא ומצאן מקולקלין מערב יום טוב בידוע שמערב יום טוב ניצודו. כתב החתם סופר דתנא קמא לית ליה האי סברא,

ויחשבו מטעם זה כניצודין, קמ"ל דאפילו הכי אסור לצודם וכדמפרש לקמן מפני שאין מזונתם עליך או דעבידי לרבויה.

ג) גמ', השתא דאתית להכי חיה אחיה נמי לא קשיא. עיין פירוש רש"י. ובחכמת מנוח כתב שנראה לפרש, השתא דמפלגת בין עוף לעוף ובין ביבר מקורה לשאינו מקורה, אם כן אפשר לחלק נמי בין ביבר גדול לקטן אף על גב דבמתני' תנן ביבר סתמא.

ד) רש"י ד"ה השתא דאתית להכי, דעופות אעופות וכו' ולא דחיקא לאוקמי מתני' בפלוגתא דתנאי. כתב הפני יהושע דלשון רש"י קשה, דהא על הקושיא דעופות אעופות לא היה שייך להעמיד בפלוגתא דתנאי, כדהוכיחה הגמ' ממתני' דשבת, דכולי עלמא מודו, דאין צפור נצוד בבית וכל שכן בביבר.

ה) תוס' ד"ה כל היכא, ושיעור היה להם וכו'. הריטב"א בשבת (ק"ו): כתב, דמיירי בסתם כתלים שהם גבוהים ד' אמות.

ו) תוס' ד"ה כל שאומר וכו', וא"ת וכו', ודוחק הוא וכו' והלא פירש לעיל וכו'. אמנם לפי מה שפירש הרא"ה נפלה קושיתם. דפירש, דבעית הגמ' "היכי דמי מחוסר צידה", לאו סתמא דתלמודא בעי לה. דהא כבר פירש לעיל היכי דמי ביבר גדול וביבר קטן. אלא שהיא חלק מדברי שמואל, וכאילו אמר "אמר שמואל היכי דמי מחוסר צידה כל שאומר וכו'".

ז) גמ', אמר ליה אביי הלכה מכלל דפליגי. הלחם משנה (פ"ב מיו"ט ה"ז) הקשה מכאן על שיטת הרמב"ם (שם) דרשב"ג פליג נמי בדגים, ומתיר לצוד דגים מביברים קטנים. דלדבריו על כרחך דפליג על תנא קמא, שהרי לרשב"ג דגים חיה ועוף שוים שבביבר קטן מותר לצודם ובגדול אסור, ואילו לתנא קמא על כרחך אינם שוים, שהרי חילק דגים וחיה ועוף לתרי בני. א. דדגים אין צדין. ב. דחיה ועוף צדין. וכתב הלחם משנה, דלדעת הרמב"ם בהא גופא פליגי אביי ורב יוסף. דרב יוסף סבר כהרמב"ם דרשב"ג קאי נמי אדגים, ועל כרחך דפליג, ולכן אמר הלכה כרשב"ג. ואביי סבר דלא קאי אדגים ולא פליג, ולכן הקשה הלכה מכלל דפליגי. ורב יוסף השיבו דגם לפי סברתך דלא פליגי מאי נפקא לך מינה. והפני יהושע תירץ, דאף דפליג רשב"ג גם בדגים, הוה משמע לאביי דהא דאמר רב יוסף בשם שמואל הלכה כרשב"ג קאי רק אחיה ועוף, דסמיך אאידך מימרא דשמואל דאמר היכי דמי מחוסר צידה. [דקאי על חיה ועוף שבהם מחמיר רשב"ג במחוסר צידה, מה שלא נזכר בדברי תנא קמא]. והקשה לו, דבחייה ועוף על כרחך לא פליגי, דגם תנא קמא מיירי בביבר קטן כדאסקה הגמ' לעיל.

ח) תוס' ד"ה ותניא וכו', ע"כ צריך לומר דאסור מן התורה וכו' דהוי גזירה לגזירה. הקשה הים של שלמה (סימן א') אם כן מה יענו הבעל המאור והרא"ש דסברי דאיסור צידה ביום טוב אינו אלא מדרבנן (עיין לעיל דף כ"ג אות כ"א), ואם כן נתינת מזונות

הדרגת היוזמי

להמתין במוצאי יום טוב שיעור כדי שילך ויתלוש ויביא. וכן דעת רבינו חננאל בעירובין (מ'). והרשב"א והר"ן בסוגיין. והרא"ש (בסימן ב') מצדד דאין צריך להמתין בכדי שילך עד למקום שהביא משם ביו"ט, אלא סגי לשער במקום קרוב שנמצא שם מאותו המין. והמשנה ברורה (תקט"ו, כ') כתב, דאם הביאן הגוי על ידי רכיבה בסוס, אין צריך להמתין אלא כדי רכיבה אפילו לרשב"א והר"ן.

(יו) (עיין לעיל אות ט"ו), הרמב"ן במלחמות (י"ג). מדפי הרי"ף, בסוף העמוד) הקשה עוד לדעת רש"י והבעל המאור דאיסורן משום מוקצה. אמאי אסורין לערב בכדי שיעשו, הא איסור מוקצה בודאי פקע לערב מיד. אמנם לפי מה שפירש הרמב"ן (עיין אות ט"ו) דאיסורן משום מלאכה אסורין נמי לערב בכדי שיעשו. והר"ן (שם ד"ה אבל) כתב דהבעל המאור דאית ליה דמלאכות שעשה נכרי לישראל זה, מותרין לישראל אחר (עיין דף כ"ה אות א') הווי קשיא ליה אמאי בבא מן המחובר אסור גם לישראל אחר. ופירש דבהאי גוונא האיסור מטעם מוקצה. ומה שאסור גם לערב בכדי שיעשו, היינו משום לישראל שבאו בשבילו שאסורין משום מלאכה שנעשתה בהם. ולא חילקו לומר שלאחרים הותר מיד במוצאי שבת ולדידיה אסור עד בכדי שיעשו, דאם כן יולזלו באיסורו גם ביום. אמנם לרש"י דאית ליה לקמן (כ"ה.) ד"ה חוץ לתחום, דבכל המלאכות שעשה הנכרי לישראל זה, אסור נמי לחבירו. אי אפשר ליישב כן. והרמב"ן כתב דהא דכתב רש"י לטעם דמוקצה היינו לבאר דבגוונא שהנכרי תלש פירות לעצמו נמי אסורין, וזה על כרחך מטעם מוקצה, או מטעם פירות הנושרין וכשיטתו.

(יח) רש"י ד"ה ולערב אסורין, אע"ג דליל יו"ט שני הוא, ממתין בכדי שיעשו ומותרין. כתב הבעל המאור (י"ג). מדפי הרי"ף) דנשאלה שאלה לפני חכמי לונל, האם בראש השנה, נמי ממתין בליל יום טוב שני בכדי שיעשו ומותרין. והשיבו להיתר כיון דאין איסור זה משום הכנה, או איסור שתלוי בקדושה, שנאמר ששני הימים קדושה אחת הן והאסור בזה אסור בזה, אלא כעין קנסא הוא, ודיו שקנסנו עליו ביום הראשון. וכתב שכן הדין לשבת ויום טוב. וכתב עליו הר"ן (יג): מדפי הרי"ף ד"ה וכתוב) ואני אומר כמה רב גוברייהו דשרו הכי. אבל הרמב"ן במלחמות כתב שלא יפה הורו, דכיון דאסור בכדי שיעשו, בשבת ויום טוב או בשני ימים טובים של ראש השנה, לא שייך לומר דהיה כבר בכדי שיעשו. ולא דמי ליום טוב שני של גליות שביאר רש"י דממה נפשך חד מינייהו חול].

דף כ"ה ע"א

(א) גמ', חוץ לתחום אסור. הקשה רש"י דבין אם אסורו משום

משום דתנא קמא ור' שמעון ב"א פליגי בטעם האיסור שאסרו ספק מוכן. דלר"ש ב"א הוא משום חומרא שהחמירו חכמים. כמו שכתב הרב המגיד (פ"ב מיום טוב ה"ו) בחד צד. ומשום הכי כשיש סברא להקל, הקלו. אבל לתנא קמא הוא משום דבר שיש לו מתירין, כצד הב. ברב המגיד. ומסתבר שגם כשיש סברא להקל, עדיין החמירו. דעד שתאכלנו ביום טוב על סמך סברות וראיות לקולא, תאכלנו בחול בהיתר גמור.

(יג) גמ', רב אמר מותרין לקבל. הקשה הים של שלמה (סימן ה') כיון דלרב אסורין באכילה, אם כן הווי כצורות ועפר ואסורין בטלטול. ותירץ, דכיון דאסורין רק מספק אינם מוקצה. והחתם סופר העיר, כיון דסוף סוף אסורין באכילה מה לי אם מספק או מודאי. וביאר דהמהרש"ל לשיטתו שסובר דלא נאסר בטלטול אלא דבר שאסור באכילה מחמת איסור דיומיה, אבל דבר שאסור מחמת עצמו כגון נבילה אינו מוקצה. ואם כן בספק יש לומר שלא החמירו יותר מאיסור ודאי שאינו מחמת היום.

(יד) גמ', אלא בכוריי דאדימי ופירי דכבישי בירקא. עיין שני הפירושים ברש"י. ובערוך (ערך אדם ב', בפירוש השני) פירש, דדגים מיד שניצודין הם לבנים, ומיום שני הם מתחילין להתאדם. ופירי דכבישי היינו שנכמשו דודאי לאו בני יומן הן. ולכאורה דבריו קשים דאם כן מאי למימרא, וכקושית רש"י על רבותיו. והרא"ה פירש בכוריי אדימי שהן אדומין בטבען, וסוג זה של דגים וכן פירות הכבושין עומדים בלחותם, ובעיון הגס נראה שהם בני יומן עד שיסתכלו בהן יפה, וקא משמע לן דלא גזרינן בהו.

(טו) גמ', אם יש מאותו המין במחובר, אסור. פירש רש"י משום מוקצה, ואפילו ר' שמעון מודה בו, דדמי לגרוגרות וצמוקים. וכתב הבעל המאור (י"ג). מדפי הרי"ף ד"ה והא דאמר רב פפא) דלא היה צריך לטעם זה. אלא דבר פשוט הוא שמודה ר' שמעון בכל מוקצה מחמת איסור שאין דעתו עליו כגון כוס וקערה ועשיות. והרמב"ן במלחמות הקשה דאי אפשר כלל לאוסרן מדין מוקצה, דהא הגוי הביא פירות שלו, ולדידיה ודאי מוכנים הם. אלא פירש דפירות מן המחובר אסורין משום גזירה שמא יעלה ויתלוש. וגם כשתלש הנכרי הגזירה קיימת, ואפילו היתה דעתו עליהם מערב יום טוב לא מהני. עוד האריך להוכיח, דתלישת פירות מן המחובר לא הותרה לצורך אוכל נפש, (ועיין לעיל דף כ"ג אות כ'). (ולקמן אות י"ז).

(טז) גמ', ולערב נמי אסורין בכדי שיעשו. פירש רש"י כדי שלא יהנה ממלאכת יום טוב. וכתבו התוס' בעירובין (ל"ט: ד"ה אי משכחת, דלטעם זה סגי להמתין שיעור תלישה לבד שהוא ברגע אחד קטן. ואמנם דעת הרא"ה כרש"י וכתב דסגי בשיעור תלישה. וכתבו דטעם האיסור משום שמא יאמר לנכרי לעשות לו מלאכה ביום טוב כדי שיאכל מיד במוצאי יום טוב. ומהאי טעמא צריך

מיום טוב ה"ז) על דעת הראב"ד והרשב"א (הובא לעיל דף כ"ד אות א') דאסור לצוד דגים אפילו בביבירין קטנים משום שמכוסין מן העין. ובקרבן נתנאל (סימן ג' אות ה') תירץ, שהם מפרשים הסוכר אמת המים באופן שמצד אחד סכור לגמרי, ומצד השני מניח נטר מנוקב, והמים יוצאין דרך הנקבים. והדגים נשארים בינתיים עם מעט מים, באופן שאינם מכוסים במים, ויכול לקחתם בידים. [וכתב שתחבולה זו מצויה במקומות הרבה].

ה) גמ', והמקושרין והמנוענעין בכל מקום אסורין משום גזל. פירש הרא"ה דקא משמע לן, אפילו שנמצאים במקום שיד הרבים שולטת שם, קנאן זה, ואין כאן יאוש להתירן, כיון שהן בקן שאי אפשר לו לזה להביאן, שהן צריכין לאמן.

ו) תוס' ד"ה כאן בשדה וכו', תימה אמאי לא משני לעיל כן. והצל"ח תירץ, דלעיל אמרינן הסוכר אמת המים מערב יום טוב ולמחר השכים ומצא בה דגים, מותרין. ומשמע אף על פי שבשעה שסכר לא ידע שיש בה דגים אפילו הכי חשיב הזמנה ומותר למחר. ועל זה קאמר דהוא הדין חיה שקיננה בפרדס אינה צריכה זימון, אף שלא ידע מערב יום טוב שקיננה שם. ובזה ניחא דמקשה הגמ' שפיר ולא שייך לשינויי בסמוכה לעיר, דמאי איכפת לן דסמוכה כיון שלא ידע ממנה כלל. וכעין זה כתב הרא"ה בקצור.

ז) מתניתין, בהמה מסוכנת לא ישחוט אלא אם כן וכו'. הפני יהושע (לקמן ל"ד). הקשה, איך מותר לשחוט בהמה מסוכנת והא קיימא לן בחולין (ל"ז). דבהמה מסוכנת אסורה עד שתפרכס בשעת שחיטה. ואם כן הכא שמא לא תפרכס ונמצא ששחטה שלא לצורך אכילה. דהכי בעי ר' ירמיה לקמן (שם) אם מותר לשחוט עוף ביום טוב באופן שצריך בדיקה, שמא ימצא טריפה. ותירץ, דבמסוכנת הקילו משום פסידא, שמא תמות ויפסיד ממונו, אבל בספק טרפה אסרו משום דליכא פסידא דאינה מסוכנת עתה, ויכול לשחטה אחר יום טוב. והצל"ח (בסוגיין) כתב דאפשר לתרץ כך דוקא בגוונא דליכא חששא דאורייתא. ואם כן, בשלמא לתנא קמא במתני' דאית ליה מתוך שהותרה לצורך וכו' ניחא. אבל לר' עקיבא דאיירי נמי במתני', היאך מותר הא לית ליה מתוך כדאיתא בפסחים (ה:). ותירץ, על פי דבריו (המובאים באות י"א) דלר' עקיבא כיון דסבר לכם ואפילו לכלבים, נמי ליכא איסור דאורייתא בשחיטת מסוכנת אלא איסור מוקצה.

ח) מתניתין, אם יש שהות ביום לאכול ממנה כזית צלי. כתב האבני נזר (תי"ג) דמהכא מוכח דכדי להתיר מלאכה לצורך אוכל נפש צריך שיאכל כזית. והטעם, דבקרא כתיב "אך אשר יאכל לכל נפש" ופחות מכזית לאו שמה אכילה. אמנם האמרי בינה (דיני יו"ט סימן ז') כתב, דודאי אינו כן דהא חצי זית לא גרע מצורך קצת שיהא מותר מטעם מתוך. ובטעמא דמתני' יש לומר,

מוקצה או משום שנעשתה בהן מלאכה צריך להיות אסור גם לישראל אחר. ותירץ, דבתחומין דרבנן לא אחמור כולי האי. והבעל המאור (י"ג. מדפי הרי"ף) כתב בשם ר' מאיר ב"ר יוסף שהעיד בשם ה"ר יצחק בן מרן לוי ז"ל, דבכל המלאכות הנעשה בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר. ודוקא בבא מן המחובר אסור לכל ישראל. (עיין דף כ"ד אות י"ז בשם הרי"ף). וכן הסכים הראב"ד (בהשגותיו על הבעל המאור אות ג'). ודעת הרמב"ן (במלחמות שם) כרש"י ותוס', וכתב דהטעם שבתחומין מותר לישראל אחר, משום דאיסור תחומין אינו שוה בכל, ומה שהוא חוץ לתחום זה הוא בתוך התחום לחברו שערב, או שגר סמוך למקומו, וכיון שכן לא החמירו לאסור לכל ישראל, דלא מיפרסמא מילתא. דהרי כל עיקר איסור תחומין כך הוא, שהאסור לזה מותר לזה. מה שאין כן בשאר איסורין אין טעם להחמיר לזה ולהקל על חברו.

ב) שם. הכא מבואר, וכן במתני' דלקמן (ל"ט): דלא התירו תחומין לצורך אוכל נפש, וכן מוכח דאסור להוליך אוכלין ביום טוב מחוץ לתחום. והקשה המהרש"א בכתובות (ו'). על תוס' ד"ה מתוך) אמאי לא התירו תחומין לצורך. וכתב ויש ליישב. ובשו"ת חתם סופר (או"ח קמ"ט) כתב דלא הותרו ביום טוב לצורך אוכל נפש אלא מלאכות, אבל איסור תחומין אינו מלאכה, אלא איסור בפני עצמו מקרא דאל יצא איש ממקומו. והקרני ראם (שם) ביאר, דלא הותר משום אוכל נפש אלא כשעושה המלאכה באוכל לקרב הפרי אליו, אבל לקרב עצמו אל האוכל אסור דזה הוי כמכשירי אוכל נפש. והקשה הקהילות יעקב (ביצה כ') דמסוגיין מוכח דגם הולכת האוכל אל האדם אסורה ביום טוב משום תחומין. ובחידושי הגאון רבי עקיבא איגר פסחים (צ"ג: על תוס' ד"ה כל) הקשה, דיהיה מותר ללכת חוץ לתחום לצורך אכילת הפסח מדין מלאכת אוכל נפש. והקשה הקהילות יעקב מדוע לא הזכיר מכל הני ראיות שאסור לצאת מהתחום לצורך אוכל נפש. וכתב דצריך לומר בדעתו שהבין דמדאורייתא ודאי שרי לצורך אוכל נפש. ורבנן הוא דאסרוהו. אולי משום שאפשר לעשותו מערב יום טוב בלי קלקול, וכמו שהצריכו שינוי בדיכת מלח מהאי טעמא.

ג) גמ', והבא בשביל ישראל זה מותר לישראל אחר. כתב הרשב"א דהא דמותר לישראל אחר היינו דוקא מתוך ד' אמות שהניח הגוי, אבל להוציאן חוץ לד' אמות אסור, דהא חפצי הגוי קונין שביתה וכיון שיצאו מתחומן אסור להוציאן מד' אמות שמונחים שם. אמנם אם הביא לעיר כל העיר כד' אמות לענין זה. וכן כתב הרא"ה.

ד) גמ', הסוכר אמת המים וכו' ומצא בה דגים מותרין. והיינו משום שאינם מחוסרים שם צידה. ומכאן הקשה הרב המגיד (פ"ב

ביניהם ובוזה מתפרסם זה הגולן. [וכתב שכן פירש הערוך (ערך חצב והוא מדברי רבינו חננאל בסוגיין) וצריך עיון דלכאורה בערוך משמע כרש"י].

(יד) גמ', נטיעה מקטע רגליהון דקצביא ודבועלי נדות. הקשה המהרש"א בחידושי אגדות מאי אולמא דאיסור ערלה שהיו הקצבים ובוועלי נדות צריכים ללמוד ממנו, נימא להיפך דאיסור נדה מקטע רגליהון של העוברים על איסור ערלה, שהיו צריכים ללמוד ממנו ולא למדו. ותירץ בדוחק, דאיסור ערלה אלימא ליה משום שיש בו כמה הוצאות בנטיעה, וצריך לחכות זמן ארוך, ג' שנים, עד שיאכל פירות. והיו צריכים הקצבים ובוועלי נדות ללמוד מוסר לחכות על כל פנים זמן מועט, ועוד שהיא המתנה שאין בה הוצאת ממון.

(טו) גמ', אפילו כתורמוס הזה וכו' לא עשאוני בני. הכותב בעין יעקב ביאר על פי מה ששמע מאיש האדמה, שהתורמוס פרוי ועציו ועליו הכל מר, ורק שרשיו מתוקים. וכששולקין אותו פעמים רבות מתגלה מתיקות השרש בפריו. וזהו המשל לישראל דכיון ששרשם מתוק שהם זרע אבותם, היה ראוי שגם אם חטאו ומררו מעשיהם יועיל להם השליקה היטב, דהיינו הפורעניות שהביא עליהם כברש"י ד"ה מקטע רגליהון דשונאי ישראל, לחזור לשרשם המתוק.

(טז) גמ', מפני מה נתנה תורה לישראל מפני שהן עזין. הקשה המהרש"א בחידושי אגדות והא החזיר הקב"ה התורה על כל האומות, אלא שהם לא רצו. ותירץ דמכל מקום רק על ישראל כפה הר כגיגית, מפני שהן עזין. וכתב הפני יהושע דלפי זה יש לומר ששבחן של ישראל אמר כאן דמפני שהן עזין כנמר, יעמדו על עומק התורה והמצוות ויקבלוה ברצון. מה שאין כן שאר האומות שאף שיכפה עליהן הר כגיגית לא יועיל כלום דלא יעמדו על עומק התורה ונשאר בידם תמיד באונס. אמנם כתב שבאיכא דאמרי אי אפשר לפרש כן. והמהר"ץ חיות ביאר מפני שהן עזין ראויים הם לקבלת התורה, כי בכל הגזרות אשר עברו על ראשם לא עזבו חבל נחלתם וגורלם מסיני.

(יז) גמ', אין הסומא יוצא במקלו. הקשו הרא"ש (סימן ה') והרשב"א, מהא דתנן בשבת (ס"ה): הקיטע יוצא בקב שלו. ואיתא בתוס' (שם) ד"ה הקיטע. דמי שכווצו גידי רגליו, יכול לצאת גם במקל שבידיו. ותירצו, דסומא שאני שיכול לילך בלא מקל, על כן כשהולך במקל נראה כזילותא ליום טוב. מה שאין כן בקיטע שאינו יכול לילך בלא הקב אין טעם לאסור עליו, ואפילו בשבת.

(יח) גמ', שאני ילתא דבעיתא. מדברי הרשב"א נראה דילתא לאו דוקא, אלא אשה בעיתא, אבל איש לא בעית ואסור לו, מלבד בגוונא דאמימר ומר זוטרא בשבתא דריגלא, משום ביעתותא או דוחקא דציבורא.

שהוא מדרבנן, ומשום דעיקר שחיטתה לצורך חול.

(ט) מתניתין, שחטה בשדה לא יביאה במוט ובמוטה. כתבו הרשב"א והר"ן (י"ד. מדפי הרי"ף), דיש מפרשים דוקא במסוכנת, דכיון שנתפרסם שלא נשחטה ממש לצורך יום טוב, כשיביאנה במוט ובמוטה מיחזי כעובדין דחול. אבל בבריאה ששחטה לצורך יום טוב שרי להביא אפילו במוט ובלבד שישנה אם אפשר לשנות. אמנם כתבו שהרמב"ם (פ"ה מיו"ט, ה"ה) סבר דהוא הדין לבריאה. והא דנקטה המשנה דין זה במסוכנת, משום דאורחא דמילתא שאין שוחטין בשדה, אלא בהמה מסוכנת.

(י) מתניתין, אבל מביא בידו אברים אברים. כתב הרשב"א דמסתבר דאת עורה לא התירו להביא, דמה שהתירו בית הלל לתת את העור לפני הדורסן היינו משום שמחת יום טוב, על מנת שלא ימנע מלשחוט לצורך יום טוב, כדאיתא לעיל (י"א:). והאי טעמא שייך דוקא בבריאה ששוחטה מדעתו. אבל בשוחט את המסוכנת מתוך אונס, אין טעם להתיר. אך כתב דשמא מפני שאין בהבאתו אלא טלטול דרבנן, שרי. ולבסוף מכריע מהירושלמי (בפרקין ה"ג) דאסור להביא את עורה בפני עצמו, אלא ישיר אבר אחד מחובר עם העור ויביאנו עמו.

(יא) גמ', והאנן תנן מתניתין כרב הונא דתנן ר"ע אומר וכו'. הקשה הצ"ח מה הראיה, הא ר' עקיבא אית ליה לעיל (כ"א:): דשרי לעשות מלאכת אוכל נפש ביום טוב לצורך כלבים, ואם כן אפשר לר' עקיבא שחט את הבהמה לאכילת הכלב. ותירץ, דהוה משמע לגמ' דר' עקיבא קאי על אכילת אדם, דהא על מה שאמר תנא קמא כזית צלי אמר הוא כזית חי. אלא דקשה אם כן אמאי לא התיר גם בראויה לאכילת כלב. ותירץ דכיון שהיתה מוכנה מערב יום טוב לאדם, מוכן לאדם אינו מוכן לכלבים. ואסור ליתנה לכלב משום מוקצה.

דף כ"ה ע"ב

(יב) גמ', לא יאכל אדם שום ובצל מראשו וכו'. כתב הפרישה (ק"ע) דהמשובח שבשום ובצל הוא ראשו והגרוע הוא עליו. ואמרו שיאכל העלין תחילה, דאם יאכל ראשו תחילה, פעמים שישארו העלין הגרועים בסוף ויראה כרעבתן. והמגן אברהם (ק"ע, י"ד) כתב בשם האגודה (שבת ק"מ), דבשבת יאכל ראשו תחילה. ואיתא נמי בעירובין (כ"ט). אבל בצל והשכים ומת אין אומרים ממה מת, ואמר שמואל לא שנו אלא בעלים וכו'. (ועיין שם)

(יג) גמ', חצובא מקטע רגליהון דרשיעיא. פירש רש"י ליום הדין, משום שהיה להם ללמוד ממנו ולא למדו. והמהרש"א בחידושי אגדות פירש, דהכוונה בעולם הזה כשאדם גוזל מחבירו שדה, ובאים אל השופט, חופרים ומוצאים שרשי החצובא שהיה

הדרגת היוזמי

מסכת ביצה דף כה – דף כו

כד ניסן – כה ניסן התשע"ד

לאו דווקא ובחדא מי יימר נמי מודה ר' שמעון שאסור מטעם מוקצה.

(ה) בא"ד, לכן נראה לי דמטעם מוקצה קאמר. **התוס' בשבת** (מ"ג:): ד"ה **טבל** הקשו, מאי שנא בכור דגם בדיעבד לא ישחוט משום מוקצה, מטבל דאם עבר ותקנו מתוקן. **ובתוספות ישנים** (שם מ"ו): ד"ה **התם** כתבו, דשאני בכור דבעינן חכם להתירו ואמרין מי יימר דחכם יזקק לו. הלכך מקצה אותו דעתו. אך טבל שאין צריך חכם לתקנו אינו מקצה מדעתו, ומשום הכי עבר ותקנו מתוקן.

(ו) גמ', ור' שמעון סבר אין רואין. ברש"י ד"ה אי נימא, מבואר שטעמו של ר' שמעון הוא משום דדמי לדין דין. אך הרמב"ם (פ"ב מיום טוב ה"ג) כתב, דטעמי דר' שמעון, משום דחייש שמא החכם יתיר גם מום שנולד ביום טוב, ויבוא לשחטו ויעבור על איסור מוקצה. **ובמגיד משנה** (שם) הביא דיש מפרשים דהטעם שמא החכם לא יתיר את הבכור ולא ימלט שיטלטלו, ויעבור על איסור טלטול. והקשה הט"ז (תצ"ח סק"ט) דאי מהאי טעמא אמאי לא חיישינן כן בשאר הוראות של איסור והיתר. ותירץ, דדוקא בבכור שהיה לו מעיקרא חזקת איסור מוקצה משום בעל חי חיישינן. אבל בשאר הוראות שהחתיכה היתה מעיקרא בחזקת היתר אין צריך לחוש שמא לא יתירנו.

(ז) גמ', ת"ר בכור תם. הרמב"ם (פ"ב מיום טוב ה"ג) לא העתיק כלשון הברייתא בכור וכו', אלא כתב בהמת קדשים. וכתב האור שמח, שכוונת הרמב"ם לכלול גם מעשר בהמה. ומה שהברייתא לא כתבה מעשר, היינו משום דבזמן הזה ליכא לדין מעשר. עוד כתב דהרמב"ם לשיטתו שטעם האיסור לראות מומין מחשש טלטול מוקצה, וממילא אין טעם לחלק בין בכור למעשר. אמנם לסברת רש"י דטעם האיסור משום דנראה כדן דין. הלכך דוקא בכור שאינו יכול לראות לעצמו, ועל כורחו מראה לחכם. אבל דין המעשר דרואה אדם מעשרותיו בעצמו, ושאלתו לחכם משום דהוא מחוסר ידיעה, אינו דומה כלל לדין דין.

(ח) רש"י ד"ה בכור תם, דלית להו מוקצה וכו' דכל שעתא דעתיה עלויה. ביאר המהרש"א דאף דלית להו מוקצה, מכל מקום אם לא היתה דעתו עליו שוב הוי כגרוגרות וצימוקין דהוי מוקצה לכלי עלמא.

דף כ"ו ע"ב

(ט) גמ', דרש רבה בר רב הונא נולד הוא ומומו עמו מבקרין אותו ביום טוב לכתחילה. השער המלך (פ"ב מיום טוב ה"ג) הקשה, בשלמא לדעת רש"י דאיסור ראיית המומין הוא משום דנראה כמתקן, שפיר יש לומר, דמשום שנולד עם מומו מכיון מעולם לא היתה לו חזקת איסור, ואינו נראה כמתקן. אבל לטעמים שכתבו הרמב"ם והמגיד משנה - משום טלטול מוקצה. (עיין לעיל אות ו)

(יט) תוס' ד"ה שאני ילתא, וי"ל דלמא נמי הלכה לצורך רבים. אמנם הרא"ה כתב, דאף על גב דאין רבים צריכים לה שרי, משום שהיתה איסטניסה. והביא דכן איתא בירושלמי (ביצה א', ז') מוציאין האיסטניסים בכסא מפני שדרכן בחול.

(כ) רש"י ד"ה בכור שנפל לבור, בכור בזמן הזה וכו'. כתב בתוס' רבינו פרץ דבחינם פירש רש"י בכור בזמן הזה, דהרי גם בזמן שבית המקדש היה קיים היה אסור לשחטו במדינה בלא מום. ובחידושי חתם סופר תירץ, דבמכוון פירש רש"י כן. דבזמן שבית המקדש היה קיים מכיון דיכול לאוכלו בלא מום, אין ראיית המום ביום טוב נחשבת תיקון. ולכאורה דבריו צריכים עיון. דבשלמא בירושלים שיכול להקריבו שפיר אבל במקום שאינו יכול לבוא לירושלים בוודאי הווי תיקון שיוכל לאכול הבשר ביו"ט.

דף כ"ו ע"א

(א) רש"י ד"ה אין זה וכו', לאו משום מוקצה אסר ליה וכו' אלא לפי שמתירו ביום טוב נראה כמתקנו דהוי כדן דין. המהר"ם העיר דהאיסור לדון אינו משום דנראה כמתקן, אלא משום גזירה שמא יכתוב. ולכן כתב להגיה ברש"י דהוא טעם נוסף ואינו משום דנראה כמתקן, וכן נראה מהתוס' בד"ה בכור. [אך יש לעיין אמאי רש"י בד"ה אי נימא נקט רק את הטעם דהוי כדן דין (ח.ו)].
ובתוס' רבינו פרץ הקשה דהרי כל האיסור לדון דין הוא רק משום שמא יכתוב, ומה שייך הוא לראיית מומין בבכור שאין בו כתיבה.

(ב) בא"ד, כתב המשנה ברורה (סימן תצ"ח סק"ג) בשם התרומת הדשן (סי' נ"ד) דבכור שאני משאר הוראות שאינן נחשבות כמתקן. והוא משום שאינו תלוי רק בדיעת הדבר, אלא תלוי בפסק החכם ולכן נחשב תיקון. מה שאין כן שאר הוראות שתלוי רק בדיעת החכם שאינו נראה כתיקון.

(ג) תוס' ד"ה בכור, (בעמוד הקודם) ולפירוש הקונטרס משמע דוקא דאינו מוכן להכשיר לכתחילה. המהרש"א העיר דרש"י לקמן (עמוד ב') ד"ה ביום טוב כתב להדיא דאם עבר ובקרו ביום טוב לא ישחוט דהוי כמתקן לגמרי.

(ד) בא"ד, ועוד קשה דבשבת מוכח בהדיא בפרק כירה דמטעם מוקצה קאמר. הפני יהושע תירץ, דהתם בשבת איירי שנפל בו מום ביום טוב, ובכהאי גוונא מודה ר' שמעון דאסור משום מוקצה משום ג' מי יימר. מי יימר שיפול בו מום, וגם אם יפול בו מום מי יימר שיהיה מום קבוע, וגם אם הוא מום קבוע מי יימר שחכם יזקק לו. אך בסוגיין איירי בגוונא שנפל בו מום מערב יום טוב, דהווי רק מי יימר אחד, דמי יימר שחכם יזקק לו. ומשום הכי הוצרך רש"י לפרש שהטעם משום שנראה כמתקן. אמנם התוס' שהקשו אזלי לשיטתם בשבת (מ"ו:): ד"ה מי יימר דתלת מי יימר

הדרה היומית

בד"ה ושוין. דאי לאו הכי הווי כמתקן ודן כדין. ומשום הכי העמידה הברייתא דווקא באופן שנוולד ומומו עמו, דדוקא בכהאי גוונא יכול ר' שמעון נמי מודה. (ח.ו.ו.). ותירץ המאירי, דהא דאמרינן אין מוקצה לחצי שבת, היינו בגוונא דדעתו עליו כשיסתלק הדיחוי, כגון זריחת חמה על פירות. וכן בנפל בו מום מערב יום טוב שדעתו להראות לחכם. דהשתא מועיל מה שהיה ראוי בבין השמשות. אבל כל דבר שאין דעתו שיסתלק הדיחוי, כגון בכור תם שאינו מעלה על דעתו שיפול בו מום, אינו מועיל מה שהיה ראוי בבין השמשות. אמנם הפרי חדש (תצ"ח ס"ט) כתב, דאי אין מוקצה לחצי שבת גם אם נולד תם ונפל בו מום ביום טוב אינו אסור. וכדבריו מבואר ברא"ה.

(טו) גמ', איכא דאמרי אמר ליה אין מוקצה לחצי שבת. היום של שלמה (סי' ט"ז) סבר דכל שהיה לו היתר באמצע השבת, שוב מותר בטלטול כל השבת. ולכן התיר לטלטל את סכין המילה לאחר המילה, אף דהווי מוקצה מחמת חסרון כיס. ובט"ז (יורה דעה רס"ו סק"א) פליג, וסבר דהדין דאין מוקצה לחצי שבת, היינו בדבר שהיה ראוי בבין השמשות. [עיין באות הקודמת], אבל סכין של מילה דבין השמשות היתה מוקצה מחמת חסרון כיס, מה שבשבת הותר לו לטלטלה משום מצוה אינו מפקיע ממנה שם מוקצה.

(טז) גמ', היכי דמי אי דחזו למה לי הזמנה. הקשה הרשב"א הא גבי תמרי דעיסקא אמרינן בשבת (י"ט): דאפילו שראויים בעינן הזמנה. ותירץ, דהיינו משום דהקצאתן אינה משום דאינם ראויים, הלכך בעינן הזמנה. אבל הכא שהקצאתן מחמת שאינם ראויים, שפיר אמרינן דבהיותם ראויים אינם מוקצים.

(יז) גמ', והאמר רב כהנא מוקצה שויבש ואין הבעלים מכירים בו מותר. הקשה בקובץ שיעורים (אות ס"ג) מה בכך דהסיח דעתו בטעות, סוף סוף איכא חסרון הכנה, ונאסר משום מוקצה.

(יח) רש"י ד"ה מותר, דכי אסקיה מעיקרא לא אקצייה אלא ליבש. בראש יוסף דייק מדבריו, דמה שהיסח הדעת בטעות אינו נחשב היסח הדעת, היינו דוקא בגוונא שהעלהו לייבשו ודעתו עליו. אבל בגוונא שנפל להיתר לח איסור, ולא היה בו ס' לבטלו. ושוב נוסף על ההיתר ונשלם לשיעור ס'. מכיון שלא היתה דעתו עליו, אפי' שהיה היסח הדעת בטעות נחשב היסח הדעת. ובפרי מגדים (משבצות זהב ש"י סק"ה) הביא מהלבוש, דכל מוקצה בטעות אינו מוקצה.

דף כ"ז ע"א

(א) גמ', אלא גמרו בידי אדם לא קא מבעיא לך. בשיטה מקובצת וכן בתוס' שבת (מ"ג). ד"ה בעודן עליו וכו', ביארו, דהא דקדרות נחשב גמרו בידי אדם היינו משום דבידו לצננם, ובמאירי (בבית

יקשה מה נשתנה היכא דנולד בו מום מערב יום טוב, לנולד בו מום ביום טוב. ותירץ, דמה שכתבו הטעם משום טלטול היינו דוקא לשיטת רב נחמן שאף בנולד ומומו עמו ביום טוב אין רואין. אבל לשיטת רבה בר רב הונא צריך לומר דהטעם כרש"י.

(י) גמ', אמר ליה רב נחמן אבא תני אם עבר ובקרו מבוקר ואת אמרת מבקרין אותו לכתחילה. ביאר הרא"ה, דטעמא דרב נחמן, משום דמעיקר הדין היה ראוי להתיר אם נולד מום ביום טוב, ודוקא רבנן לא חילקו ואסרו בכל המומין - ומשום דאי לא קיימא הא לא קיימא הא, ודוקא לענין דיעבד לא אסרוהו.

(יא) גמ', והא כי אתא רב אושעיא אתא ואייתי מתניתא בידיה. המהרש"א על רש"י ד"ה אין זה מן המוכן, ביאר דהוכחת הגמ' דמהא דרב אושעיא כלל את נולד בו מום מערב יום טוב, עם נולד בו מום ביום טוב, ואמר על שניהם הלשון אין זה מן המוכן, מוכרח דלשון אין זה מן המוכן הוא לשון דיעבד. דהרי בנולד מום ביום טוב גם בדיעבד אסור. ואם כן מוכרח דלשון מוכן היינו בדדיעבד מותר.

(יב) גמ', בעי מיניה הלל מרבא יש מוקצה לחצי שבת. בטעם הדבר שמוקצה נקבע רק על פי בין השמשות, ביאר האפיקי ים (ח"ב סי' י"ט) על פי דברי רש"י בד"ה ואי דלא אחזו, דמאן דאית ליה מוקצה היינו משום דכתיב ו"הכינו את אשר יביאו" דבעינן הכנה מבעוד יום. וכל שהיה מוכן מבעוד יום אינו מוקצה אפילו אם הוקצה בשבת. ובביאור הצד דאמרינן מוקצה לחצי שבת, ביאר בשני אופנים. א. דהאיסור אינו משום דמיגו דאיתקצאי בבין השמשות איתקצאי לכולא יומא, אלא כיון שהיה אסור ועכשיו הותר, דומה לנולד. ב. משום דבעינן הכנה מבעוד יום, ואין שבת מכין לשבת. ומשום הכי כל שנהיה מותר בשבת אף שנאסר בשבת עצמה, אסור מעצם מה שהוכן בשבת.

(יג) גמ', שם. הקשה הרא"ה אמאי לא הוכיחו משבת (מ"ו). גבי מוכני שאם נתן עליה מעות בשבת, אסורה עד שיטלו את המעות מעליו. אבל לאחר מיכן מותר. אם כן חזינן, דאף שהיה אסור מקצת השבת, אין לאוסרו לכל השבת. ותירץ, דהספק בסוגיין בגוונא שנדחה מחמת עצמו. אבל התם נדחה מחמת המעות שעליו, דכשנסתלק הדבר האוסרו אין שום סיבה שימשיך איסורו. (יד) גמ', איתיביה ושוין שאם נולד ומומו עמו שזה מן המוכן. המאירי (בחידושו) והמהרש"א בשם תוס' ישנים הקשו, דלמאי דבעינן השתא להוכיח מהא דהווי מן המוכן ומותר, דאין מוקצה לחצי שבת. אם כן מדוע העמידה הברייתא בגוונא שנוולד עם מומו, הרי ש בגוונא שנוולד תם ושוב נפל בו מום, נמי בעי למהווי מותר, משום דאין מוקצה לחצי שבת, ובבין השמשות היה ראוי אגב אמו. ונלכאורה יש ליישב, דהרי גם לר' שמעון שאין האיסור משום מוקצה בעינן להא דיתבי דייני התם, וכמו שפירש רש"י

הדרק היוזמי

מסכת ביצה דף כז

כו ניסן התשע"ד

(ו) רש"י ד"ה הוה ליה בוכרא, והיו לו כהנים סמוכים על שולחנו. העיר הפני יהושע, מדוע הוצרך רש"י לבאר שהיו כהנים סמוכים על שולחנו. הא בכור בעל מום מותר לזרים. (וכן ברש"ש ועיין בדבריו) וביאר, דמכל מקום מצוה ליתנו לכהנים, מדין מתנות כהונה. והוסיף, דרש"י הכרח לפרש כן, משום דעל כרחק לא איירי בגולד בו מום ביום טוב, דבכהאי גוונא לא היה רבי מסתפק. אלא שהמום נפל בו מאתמול. ואם כן הוה קשיא ליה לרש"י, אמאי לא הראה המום לחכם מערב יום טוב. הלכך פירש שרצה ליתנו לכהנים, ואם היה מראה מערב יום טוב, היה מחויב לשחטו מיד משום חשש תקלה, שחששו שיבא לידי גיזה ועבודה. ולא היו הכהנים סמוכים אצלו על שולחנו בערב יו"ט. ומשום הכי המתין עד ליום טוב. שכשהחכם יתיר לו, יוכל לשחטו ולהאכיל את הכהנים הסמוכים על שולחנו.

(ז) גמ', רבי אמי כי חזי מאתמול הוה חזי. הר"ן (י"ד: מדפי הרי"ף) ביאר דראיית של החכם היא התיקון, הלכך כל שראה מערב יום טוב, ובי"ט פסק על פי ראייתו דמאתמול אינו נחשב תיקון. ובי"ט של שלמה (סימן ט"ו) כתב, דאפילו לדברי הר"ן אם לא יורה, מותר לראותו ביום טוב. ומטעמא דדברים שבלב אינם דברים לענין יום טוב.

דף כ"ז ע"ב

(ח) רש"י ד"ה וביום טוב שיולי קא משויל, וצריך להביא עדים שמאליו בא לו. הים של שלמה (סי' ט"ו) כתב, דמה שצריך להביא עדים היינו דוקא לענין שלא הוא עשה את המום. אבל לענין אם הערים וגרם לו המום, שפיר נאמן אף בלא עדים.

(ט) גמ', ומנין שלא יגרום לו על ידי דבר אחר שלא יביא בצק וכו'. הרש"ש ביאר דנקטו בצק לרבותא דאפי' שאין דרך הכלב לאכול בצק כמו שכתב הרמב"ן במלחמות (לעיל כ"א:). מכל מקום יש לחוש לזה ואסור להניח לו בצק באזנו בשביל שהכלב יטלנו ויפיל בו מום.

(י) רש"י ד"ה לא יהיה, קרי ביה לא יהיה. הש"ך (ביורה דעה שי"ג סק"א) ביאר כוונת רש"י דקרינן היו"ד בשו"א והה"א בפת"ח, והיינו מלשון לא יגרום שיהיה בו מום.

(יא) רש"י ד"ה חלה שנטמאה, דרחמנא אחשבה להבערתן דכתיב באש ישרף וכו'. הרמב"ן (שבת כ"ג.) ד"ה אבל בפרק אין צדין) ביאר דכוונת רש"י, דמכיון דעיקר כוונתו למצוה וצורך הדיוט ממילא הוא דאתי אסור. ובגליוני הש"ס (למהר"י ענגיל) תמה, דבשלמא להבערה שפיר ביאר, אבל מה שייך לאיסור האכלת בהמה. ובחידושי החתם סופר ביאר, דכוונת רש"י דמהא דאפקיה רחמנא למצות ביעור קדשים בלשון שריפה, אחשבה לאכילת בהמה כשריפה ונחשב מלאכה. והרש"ש ציין לדבריו בפסחים

(הבחירה) ביאר, דאפילו שעתה התבשיל עדיין לא נתבשל כל צרכו. מכל מקום כיון דסופו להגמר מעצמו על ידי מעשה האדם שעשה מתחילה, שפיר נחשב גמרו בידי אדם. ונבהתבשל כל צורכו, לכאורה גם המאירי יודה דהטעם הוא משום דבידו לצננם].

(ב) תוס' ד"ה אלא גמרו, וי"ל דשאני התם דהוי גמרו בידי אדם שבידו להפריחם מעליו. הקשה המהרש"א, דאם כן גם בהיו האפרוחין על הסל בבין השמשות, יהיה מותר לטלטלו מהאי טעמא. ומשום הכי כתב לתקן הגירסא על פי דברי התוס' ישנים, וזה לשונו: ואין לומר דהוי גמרו בידי אדם מכיון דבידו להפריחם, דאם כן יהיה מותר גם בבין השמשות. והתוס' בשבת (מ"ג.) ד"ה בעודן עליו וכו' ביאר, דהא דאינו מועיל מה שבידו להפריחם להחשיבו כגמרו בידי אדם, להתיר בהיו עליו אפרוחין בבין השמשות. היינו משום דסוף סוף הקצה אותן שעה אחת מדעתו בשביל שיעלו עליו. ומיגו דאתקצאי בבין השמשות איתקצאי לכולי יומא.

(ג) גמ', מאי הוה עלה. ביאר הפני יהושע דאף דהברייתא סתמה כר' שמעון, מכל מקום אין למדים הלכה מברייתא ואינה נחשבת סתמא.

(ד) גמ', אמר ליה אביי אטו התם בראיית מומין פליגי. הקשה הפני יהושע, וכי אביי אתי לחלוק על קהלא קדישא דבירושלים, שתלו את דברי ר' שמעון שאין רואין מומין ביום טוב, בדברי ר' מאיר שאסר ראיית מומין אחר שחיטה. ותירץ, דכוונת אביי לומר שרבי לא נתכוון לקבוע הלכה כר' שמעון, דהרי רבי עצמו סתם במתניתין דבכורות דר' מאיר אוסר משום קנס, אלא אמר דר' שמעון הבין בדברי ר' מאיר שאוסר מעיקר הדין, ואם כן הוא הדין לענין ראיית מומין ביום טוב.

(ה) גמ', אמר ליה אביי אטו התם וכו', בקנסא פליגי וכו', רבי מאיר סבר גזרינן מומין שבגוף אטו מומין שבעין. העיר השפת אמת דלשון הגמ' בתחילה דהוא קנס, ואילו בסוף נראה דהוא גזירה. וביאר. דאין הכי נמי עיקרו גזירה, דגזרו שלא יראה אטו מומין שבעין, וסופו קנס שאם ראה אינו מותר. וכן הוא לשון רש"י ד"ה מתני', משום גזירה קאסר ליה וקנסא קניס כדי שלא ירגיל עוד. ומיהו מדברי התוס' ד"ה אלא אמר ר' מאיר, שכתבו דהכא אין הלכה כר' מאיר, משום דדוקא בגזירותיו הלכה כמותו, נראה דהבינו דעיקרו משום קנס. וברא"ש (בכורות פרק רביעי סי' ג') הביא בשם הבה"ג, דהא דאמרו לשון קנס, אינו בדווקא. ועיקרו גזירה הלכך קימא לן כרבי מאיר. עוד הביא בשם הרמב"ן שדייק מהלשון "הואיל ונשחט", דאינו קנס. דמשמע שאסור אף בגוונא דלאו איהו שחיט, ואילו היה משום קנס היה מן הראוי לקנוס דוקא כשהוא שחטו.

(כ"א:) דהחום הטבעי המעכל המזון הווי כשריפה.

(יב) **תוס' ד"ה ועל החלה**, וקשה דהא דאין שורפין קדשים ביו"ט וכו' משום טורח מלאכה לעשות אש וכו'. והקשה **בקובץ שיעורים** (אות ס"ד), הא למאן דאמר הבערה ללאו יצאת, הותרה הבערה ביום טוב כמבואר **בתוס' לעיל (כ"ג)** **ד"ה על גבי חרס**, ואם כן יהא מותר נמי ביעור קדשים ביום טוב.

(יג) **בא"ד**, לכן נראה לומר דלכך אין נותנה לפני כלבו משום דמצותה בשריפה. בתשובות **בנין ציון** (סי' ק"א) תירץ הקושיא על **רש"י**, דאיהו סבירא ליה דאין דין הנשרפין דווקא בשריפה. דהאי דינא משום חשש תקלה. ואם כן שפיר מקיים מצות ביעור בנתינה לכלב.

(יד) **גמ'**, **תרגומה זעירי בבהמת קדשים**. הקשה **הרשב"א**, אם כן מאי קמשמע לן פשיטא. ותירץ, דהוויא אמינא דמשום בזיון קדשים מותר לטלטלה ולהצניעה במקום המוצנע.

(טו) **גמ'**, **הכא במאי עסקינן במסוכנת ודברי הכל**. כן היא גירסת ה**רי"ף** ("ד: מדפיו) ומשום הכי, אף דבשלהי מסכתין פסק ביום טוב כר' יהודה, דאית ליה מוקצה. מכל מקום כתב דמסוכנת אינה מוקצה כמוכח מלשון הגמ' **במסוכנת ודברי הכל**. אך ה**בעל המאור** כתב, דברוב הנוסחאות לא גרסינן הכי, וממילא מסוכנת שרי דוקא לדר' שמעון, אך ר' יהודה האוסר מוקצה אוסר גם במסוכנת.

(טז) **מתני'**, **אין נמנין על הבהמה ביום טוב**. מסקנת הגמ' דכוונת המשנה שאין פוסקים דמים, והקשה **הרשב"א** דאם כן מה החידוש, הא פשיטא דאסור דהווי ככל מקח וממכר. ותירץ בשם ה**תוס'** דפסיקת מעות אינו דומה ממש למקח וממכר, אלא דומה יותר להריני עמך לשליש ולרביע, ומשום הכי סלקא דעתין להתירו.

(יז) **מתניתין, ושוחטין ומחלקים ביניהם**. ה**רש"ש** ביאר דלא קאי ארישא דאבל נמנין עליה מערב יום טוב. אלא כוונת המשנה דיש ב' אפשרויות לחלוקת בהמה, או שימנו מערב יום טוב, או דישטחו ויחלקו למחצה לשליש ולרביע וכמבואר בגמ'.

(יח) **שם, הרשב"א** (בעבודת הקודש ש"ב פ"ד אות א') כתב, דאף דמוקמינן למתני' דהכוונה על פסיקת דמים, מכל מקום מתפרשת המשנה גם כפשוטה, דאסורים ה' בני אדם להמנות על בהמה ביום טוב משום דנראה כעובדין דחול.

דף כ"ח ע"א

(א) **גמ'**, **ואמר רב יהודה אמר שמואל טבח אומן אסור לשקול בשר ביד**. **רש"י** בד"ה **לשקול בשר ביד**, פירש דאוחז ליטרא (דהיינו המשקולת) בידו אחת והבשר בידו האחרת וכו'. **וברא"ש** (ס"ט ט') ביאר דגם באינו אוחז המשקולת בידו שאינו נראה כמאזניים,

מכל מקום אסור משום שידו נחשבת כמשקל.

(ב) **שם, ברשב"א** מבואר דטעם האיסור משום עובדין דחול, ולכן רק בלוקח מן הטבח ובשותפין שבאו לחלוק אסור לשקול. אך בתוך ביתו שפיר יכול לשקול, וכן הוכיח מדברי הירושלמי. אך הקשה **דלקמן** (כ"ט.) מבואר, דשמואל אסר לאשה למדוד קמח לעיסתה, ומוכח דגם בתוך ביתו יש איסור למדוד. **ובב"ח** (ת"ק ד"ה ומה שהשיג רבינו) חילק, דטעם הרשב"א שהתיר לשקול בתוך ביתו היינו משום דכן הדרך לשקול בביתו גם בחול, נומשום הכי אינו נראה כמלאכה שיחשב משום כן עובדין דחול. אך בעיסה אדרבה בחול הדרך היא לעשות עיסה גדולה בלא מדידה ומשום הכי אסור. **ובדרישה** (שם) כתב, דקמח שאפשר למודדו מערב יום טוב לא התירו, דהא אינו מפיג טעמו, דבעינן לתנאי זה על מנת להתיר.

(ג) **גמ'**, **ואמר רב חייא בר אשי אסור לעשות בית יד בבשר וכו' ברש"י** ד"ה **ובידיא שרי פירש**, דטעם האיסור משום דהוא דרך מקח וממכר, דכך עושה הקצב כשנותנו ללוקח שיקחנו לביתו. וכתב **המשנה ברורה** (ת"ק סק"ג), דלרש"י דוקא לקצב אסור לעשות בית יד בבשר. אך **הרמב"ם** (פ"ג מיום טוב ה"ו) כתב בסתמא דהוי עובדין דחול, ומשמע דגם לאינו קצב אסור. **ורבינו חננאל** ביאר דהאיסור משום דנראה כעושה כלי ביום טוב.

(ד) **גמ'**, **אמר רב הונא מותר לעשות סימן בבשר**. בתשובות **שבות יעקב** (ח"ב סי' י"ט) כתב, דהוא הדין שמותר לרשום אותיות בסכין על הבשר, דמשום צורך אוכל נפש התירו. אך **המאירי** (בבית הבחירה) כתב להדיא, דדוקא סימן התירו, ולא אותיות.

(ה) **גמ'**, **ושוקלין מנה כנגד מנה בבכור**. פירש **רש"י** ד"ה **ושוקלין**, כשמוכרו בתוך הבית. **ובשער המלך** (פ"ד מיום טוב ה"ב) הוכיח כדבריו, מדחיית הגמ', דמה שהתירו מנה כנגד מנה בבכור היינו משום דאינו עובדין דחול. אך ר' חייא ור' שמעון ברבי שחלקו מנה כנגד מנה, הוי עובדין דחול. ומבואר דבבכור לא איירי לענין חלוקה אלא במכירה. ואם כן הקשה על **הרמב"ם** (פ"א מבכורות ה"ח) שכתב, כהנים שנמנו על בכור מותרים לשקול מנה כנגד מנה. ולכאורה הווי היפך מסוגיין. וביאר, דהרמב"ם פירש סוגיין להיפך, דחלוקה לא הוי עובדין דחול ומכירה הוי עובדין דחול, ור' יהושע איירי גם לענין מכירה, ושפיר דחתה הגמ' דלשיטתו של ר' יהושע, ליכא ראייה מבכור.

(ו) **מתניתין, אין משחיזין את הסכין ביום טוב אבל משיאה על גבי חברתה**. פירש **רש"י** ד"ה **אבל משיאה**, דמשנה מדרך חול. דהיינו דטעם איסור השחות הסכין, משום דהוי עובדא דחול. והקשה **הפני יהושע** אם כן אמאי אמר רב חסדא בגמ' דמאן תנא דבמשחות אסור דלא כר' יהודה, הרי לענין עובדא דחול, ר' יהודה שהתיר מכשירין נמי יודה. ותירץ, דהא דאמר רב חסדא

הדרק היוזמי

(ו) גמ', ואמר רב יוסף סכין שעמדה מותר לחדדה ביום טוב והני מילי דפסקא אגב דוחקא. פירש רש"י ד"ה והני מילי וכו', אבל אם אינה חותכת כלל אסור לחדדה דטירחא יתירא הוא. אך הר"ן (ט"ו. מדפי הרי"ף) פירש, דהוא כתיקון מנא. ועוד פירש, דהוא מחשש שמא יבוא להשחיו במשחות.

(יא) יא) גמ', שם. הרשב"א (בעמוד א' ד"ה מאן תנא) ביאר, דהא דפסק ר' יוסף לא סתר למה שאמרו הלכה כר' יהודה ואין מורין כן. משום דהא דאין מורין כר' יהודה, היינו בגוונא שהיה אפשר לתקנו מערב יום טוב, דר' יהודה התיר לתקנו ביום טוב בשינוי. אבל בגוונא שלא היה אפשר לתקנו מערב יום טוב, כגון סכין שעמדה ביום טוב, דבבכהאי גוונא התיר ר' יהודה אפילו בלא שינוי, הלכה כדבריו ומורין כן.

(יב) גמ', ואחד שפוד שנרצם וכו' באנו למחלוקת ר' יהודה וחכמים. רש"י בד"ה אחד סכין שנפגמה פירש, דנרצם היינו נשבר ראשו, ואפילו הכי ר' יהודה מתיר. ובבעל המאור (ט"ו. מדפי הרי"ף) ביאר דנרצם היינו נעקם מעט ורק בזה התיר ר' יהודה.

(יג) גמ', אמר רב יהודה אמר שמואל שפוד שנרצף אסור לתקנו. רש"י בד"ה, שפוד שנרצף, פירש שנמעך ולא נשבר. ובד"ה אסור לתקנו פירש, שיכול להשתמש בו כמו שהוא וטרחא דלא צריך הוא. אך הבעל המאור (ט"ו. מדפי הרי"ף) דאזיל לשיטתו דנעקם מעט מותר אליבא דר' יהודה, פירש, דנרצף היינו נעקם הרבה ובכהאי גוונא אסור גם אליבא דר' יהודה.

(יד) גמ', אמר רב חייא בר אשי וכו' והוא שיש עליו כזית בשר. הר"ן (ט"ו: מדפי הרי"ף) כתב, דאפילו טלטול מן הצד לא התירו בלא שיש עליו בשר. ואיירי שאין עליו בשר כל כך שיהיה מותר לטלטלו טלטול גמור אגב אותו בשר. אלא שהוא פחות מכזית. וכתב הרש"ש דנראה דאיהו לא גרס בגמ' כזית בשר.

(טו) גמ', רבינא אמר אף על פי שאין עליו בשר מותר לטלטלו מידי דהוי אקוץ ברשות הרבים, רש"י בד"ה שרי לטלטולי פירש, דמותר אף טלטול גמור. אך המאירי (בחיידושיו) כתב, דהותר דוקא טלטול מן הצד, ואף שבקוץ התירו גם טלטול גמור, מכל מקום אינו דומה ממש לקוץ, משום דאין הזיקו מצוי כל כך. וכתב בשער הציון (תקי"ח אות כ"ח) דאילו היה השפוד ברשות הרבים שהזיקו מצוי גם למאירי מותר לטלטלו טלטול גמור. אך בקרבן נתנאל (סי' י"ג אות ג') כתב דשיטה זו שאסור טלטול גמור תתבאר לפי שיטת הבה"ג שהביאה המגן אברהם (ש"ח סקל"ז) דדוקא קוץ קטן שאינו נראה התירו לטלטל, ואם כן שפוד שדומה לקוץ גדול אסור בטלטול.

(טז) תוס' ד"ה רבינא, בסוה"ד, ויש לומר דשאני שפוד דלאחר מלאכתו אין כאן תורת כלי עליו וכו'. בבית יוסף (תקי"ח) ביאר, דכוונתם דאיירינן בשפוד שאינו מיוחד לצליה, ולכן כשנגמרה

דמאן תנא במשחות אסור דלא כר' יהודה, היינו להאי לישנא דמבואר בגמ' דההיתר בלהשיאה על גבי חברתה, היינו דוקא להעביר שמנוניתה, אבל לא לחדדה. ואי נימא דהאיסור לחדדה משום עובדא דחול הוא, מן הראוי היה לאסור במשיאה על גבי חברתה, אף אם רצונו להעביר שמנוניתה, וכדרך שאסרו במשחות. אלא על כרחך דאין האיסור משום עובדא דחול, אלא מטעם תיקון כלי. ומשום הכי אין איסור אלא לחדדה, ועל כן אמרה הגמ' דאינו כר' יהודה.

(ז) גמ', מאן תנא במשחות אסור אמר רב חסדא דלא כר' יהודה. הרשב"א גרס מאן תנא בהשחזה אסור. ודייק מהאי גירסא, דאליבא דר' יהודה כל השחזה מותרת, אפילו במשחות של אבן. וכן הוכיח מר' יוסף לקמן (עמוד ב') שאמר סכין שעמדה מותר לחדדה. ומשמע שבכל ענין מותר לחדדה, גם במשחות של אבן. אך הר"ן (ט"ו. מדפי הרי"ף) ד"ה הלכה ואין מורין כן) כתב, דכמו שבאוכל נפש עצמו מותר דוקא במה שאין עשייתו לזמן מרובה, ומהאי טעמא אסרו לטחון חיטים. הכי נמי גבי מכשירים, ליכא היתר לר' יהודה אלא בדברים שאין עשייתן לזמן מרובה, ומשום הכי ר' יהודה נמי לא יתיר להשחיו במשחות של אבן.

דף כ"ח ע"ב

(ח) גמ', וקסבר הלכה ואין מורין כן. רש"י (ד"ה הלכה) פירש דאין מורין כן לרבים בשביל שלא יבואו לזלזל גם בגוונא שהיה יכול לתקנו מבעוד יום. אך הר"ן (ט"ו. מדפי הרי"ף) פירש לפי שיטתו (באות הקודמת) דהוא מחשש שיבואו להתיר גם במשחות.

(ט) גמ', איבעיא להו מהו להראות סכין לחכם ביום טוב. פירש רש"י בד"ה מהו להראות, הטבח וכו' מבי מחזי כעובדא דחול דאוושא מלתא שדעתו למכור באטליו. אך הרמב"ם (פ"ד מיום טוב ה"ט) כתב, דטעם האיסור הוא שמא תמצא הסכין פגומה ויבוא לחדדנה במשחות. וכתב המגיד משנה. דלטעמיה האיסור דוקא לעם הארץ, אבל תלמיד חכם דליכא למיחש שיבוא לחדדנה במשחות, ליכא איסור להראות לחכם. והרי"ף (ט"ו: מדפיו) פירש, דחששו שמא יצא חוץ לתחום לחזר אחר חכם. ובבעל המאור (י"ד. מדפי הרי"ף) הקשה, דלקמן (ל"ו:) מבואר, דלמאן דאמר תחומין דרבנן ליכא למגזר שמא יצא לחוץ לתחום. ופירש דהאיסור משום דדמי לראיית בכור. ובמלחמת ה' לרמב"ן (שם) חילק, דהוראת בכור שמוציאו מכלל קדשי מזבח, לכלל פסולי המוקדשין, נמצא מתיר את האיסור. מה שאין כן ראיית סכין דהווי גילוי מילתא דהסכין בכשרותה. ועל קושית הבעל המאור מהא דלא גזרו שיצא חוץ לתחום, כתב הרמב"ן. דהתם איירי במנהיג בהמה. אבל לחזר אחר חכם חיישינן אף למאן דאמר תחומין דרבנן.

הדרה היוזמי

הקשה בשמחת יום טוב, לחכמים דמתני' דאית להו דאף בחול היה ממלא בלילה, מהיכן היה לו שלוש מאות גרבי יין מברורי המדות, הרי מיצה הכל ללוקח.

ז) גמ', אמרו להם הואיל והחמרתם על עצמכם עשו מהם צרכי רבים. בחידושי המאירי כתב, דהא דמעיקרא לא אמרו להם שיעשו בהם צרכי רבים. היינו משום דמעיקרא סברי דזכו בזה מחמת יאוש הלוקחות, אמנם לאחר שאמרו לגיזברין שאין רצונם בכך, ואם כן לא זכו ביאוש. אמרו להם זקוקים אתם לעשות בהם צרכי רבים.

ח) רש"י ד"ה לפני הגיזברין, והם לא הקדישוה כסבורין אינם יכולים להקדיש שאינו שלהם. המהרש"א (חידושי אגדות ד"ה לפני הגיזברין) הקשה, מה יועיל מה שנתנו לגיזברין, הרי גם הגיזברין לא יוכלו להקדיש, משום שאינו שלהם. ותיירץ, דביד הגיזברין הוי כבר יאוש ושינוי רשות ולכולי עלמא קונה ואף אינו גול בעולה.

ט) גמ', והנחתום מודד תבלין ונותן לתוך קדרתו. ביאר המאירי (בבית הבחירה), דמשום דמדידה מועטת היא אינה נחשבת מדידה, והתירו לצורך נחתום כדי שלא יקדיח תבשילו.

דף כ"ט ע"ב

י) תוס' ד"ה ושמואל וכו', בסוה"ד, וכן בפסח נמי יש לזוהר מלמדוד וכו'. כוונתם דבפסח אסור ללוש יותר מעשרון כמבואר בפסחים (מ"ח.) וברא"ש (סי' ט"ו) כתב, דאפשר דדמי לנטילת חלה שהקירו למדוד על מנת שיתן בעין יפה. והר"ן (ט"ז.) מדפי הרי"ף) כתב, דיש להתיר בפסח משום דלא גרע מתבלין שהתירו לנחתום למדוד. ונעייין לעיל אות ט' מה שביאר המאירי, דטעם ההיתר בתבלין, משום דהוי מדידה מועטת דאינה נחשבת מדידה. ואין דברי הר"ן מתיישבים עם דבריו (ח.ו.). וביים של שלמה (סוף סי' כ"ז) כתב, דלהרא"ש דההיתר בפסח, משום דדמי לחלה. לשיטת הפוסקים כשמואל דלא התירו בחלה הוא שלא התירו בפסח. אך לדעת הר"ן דטעם ההיתר דלא גרע מתבלין יהיה מותר.

יא) גמ', תנו רבנן אין שונין קמח ביום טוב. רש"י בד"ה אין שונין פירש, דהטעם משום דאפשר מאתמול. וכתב הר"ן (ט"ז.) מדפי הרי"ף), דלדבריו האיסור מדרבנן, דאילו מדאורייתא באוכל נפש עצמו אין לחלק בין אפשר לעשותו מערב יום טוב לאי אפשר לעשותו מערב יום טוב. והביא שאחרים

יב) פירשו דטעם האיסור משום דמיחלפי בהרקדה, שהדרך לעשותה לימים רבים ולא הותרה ביום טוב.

יג) גמ', ושויין שאם נפל לתוכו צרור או קיסם ששונין. ביאר הר"ן (ט"ז.) מדפי הרי"ף) דאיירי שנפל בו ביום טוב, והתירו משום דאי

מלאכתו אינו מיועד לכולם. אך הביא בשם רבנו ירוחם דגם במיועד לצליה, הוי מוקצה מחמת גופו לאחר שנגמרה מלאכתו.

יז) מתניתין, לא יאמר אדם לטבח שקול לי בדינר בשר. בקרבן נתנאל (סי' י"ד אות ב') ביאר, ד"שקול" היינו לשון קח לי או תן לי, ואינו מלשון משקל דאי לאו הכי, אפילו שלא בדינר אסור וכדלעיל (כ"ח.).

דף כ"ט ע"א

א) מתניתין, אומר אדם לחבירו מלא לי כלי זה אבל לא במדה. העיר הפני יהושע דלכאורה משנה זו אינה שייכת דווקא לענין יום טוב, אלא גם לענין שבת וכמבואר בפוסקים שהעתיקו דין זה גם לענין שבת (בסימן שכ"ג). ומה שנקטו הדין ביום טוב היינו אגב המשניות דלעיל, שמדברות לענין חלוקת בהמה ששייכות רק ביום טוב.

ב) גמ', אבל כלי העומד למדה. הרמב"ם בפירוש המשניות ביאר, דהיינו שעדיין לא נעשה באופן שהמידה מדויקת. ודלא כרש"י ד"ה העומד למדה, דהוא כלי מדה גמור, אלא שעדיין לא השתמש בו.

ג) שם, הר"ן (ט"ז.) מדפי הרי"ף) כתב דההיתר דוקא ליטלו ולהביאה לביתו בכלי המדה וכדאמרו בגמ', "עבידו אינשי דמקרבא חמרא במנא דכילא ושתו". אבל ליטול בכלי מדה ולשפוך לכלי הלוקח אסור.

ד) גמ', אלמא משום שמחת יום טוב ר' יהודה לחומרא ורבנן לקולא. כתב השיטה מקובצת דמלשון הגמ' משמע דהתירו דוקא ביום טוב הענין שמחת יום טוב, אך בשבת דחמיר, אסרו נמי בכלי העומד למדה, ונכעין זה מציינו לעיל (כ"א.) גבי זריקת דם, דאמרו דשאני שבות דשבת משבות דיום טוב, (ח.ו.). וכן משמע לשון הרמב"ם שכתב (פ"ד מיום טוב הכ"א), ואפילו היה כלי המיוחד למדה ימלאנו, והוא שלא יוכו לו שם מדה. ואילו גבי שבת (פכ"ג שבת הי"ג), לא הזכיר את ההיתר דכלי המיוחד למדה, אלא סתם, וכשם שאסור לשקול, כך אסור למנות ולמדוד בין בכלי מדה בין ביד ובין בחבל. מיהו הבית יוסף (שכ"ג) כתב, דאין לחלק בין שבת ליום טוב, ומה שסתם הרמב"ם בהלכות שבת, אין כוונתו למידת לח, דמותר אם אינו מזכיר לו שם מדה. אלא כוונתו למדת קרקע או בגדים.

ה) גמ', הכא לא קעביד כדעבדין בחול. הקשה השפת אמת סוף סוף מודד, והוי עובדין דחול ומה לי בהא דלא הזכיר שם מדה. וכתב, דמכאן מוכח כשיטת הר"ן (לעיל אות ג') דההיתר בכלי מידה דוקא באופן שיקחנו לביתו. אבל אסור לשפוך מכלי המידה לכלי הלוקח. ובהא שאני מדרך חול.

ו) גמ', תנו רבנן הוא כנס שלוש מאות גרבי יין מברורי המדות.

התוס' לא היתה על סכום מקח, דמותר אם אינו אומר וכבר נתת לי כך וכך. אלא הוקשה להם על סכות מדה. והמהר"ם (וכן הט"ז בסי' שכ"ג סק"ב) הגיהו בדברי התוס', אלא תן לי כך וכך אגוזים להשלים סך הידוע להם. ואין הכי נמי אם אומר מעיקרא תן לי אגוזים בכך וכך גם לר"ח אסור.

פרק המביא

(ט) רש"י ד"ה **ממקום למקום**, בתוך התחום או על ידי עירוב. **הבית יוסף** (תק"י) דייק מדבריו שכל האיסור הוא במקום שרואים, אבל מזוית לזוית בתוך הבית מותר. **ובשער הצינון** (שם אות ל') הוסיף דמדברי רש"י משמע דאף מבית לבית מותר. **ובתוס' יום טוב** באר דרש"י הכרח לפרש דכל האיסור הוא מחוץ לביתו. משום קושית **התוס' בד"ה המביא**. דבשבת מבואר שהתירו אפילו ד' וד' קופות. ומשום הכי העמיד המשנה דווקא בחוץ לביתו ולכן אסרו.

(כ) **תוס' ד"ה המביא**, וי"ל דהתם מיירי בשבת שאינו יכול להוציא לחוץ. הקשה **הפני יהושע** הא קימא לן דכל האסור מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור. נואין דכי היכא **דלעיל** (ט'). העמיד רב חנן בר אמי למתניתין דסולם דלא כרב, הכי נמי יש להעמיד מתניתין דשבת דלא כרב. דאם כן לגמ' לשאול ולומר כן כמו התם, **ובחידושי החתם סופר** כתב דכל שלא שייך כלל שיבוא לידי מראית העין כגון הכא, שהרי אסור לו להוציא מביתו, אין לאסור בחדרי חדרים.

דף ל' ע"א

(א) רש"י ד"ה **ומתחילין בערימת התבן**, להסק ואף על פי שלא זמנה מבעוד יום ולא היה רגיל להסיק ממנה וכו'. הקשה **הגאון רבי עקיבא איגר** (בתוס' למשניות) דאם איירי באוצר, הרי אף לבהמה אסור ליתן ולמה פירש רש"י דווקא להסק. ואם לא איירי באוצר גם אם עומד רק למאכל בהמה מותר להסיק בו וכדעת **המגן אברהם** (תק"י סק"י), דכל שמוכן לבהמה יכול לעשות בו כל צרכו, ומאי קמשמע לן מתניתין. **ובשפת אמת תירץ**, דהמונח באוצר ומיוחד לבהמה, ודאי דהוי מוקצה לענין הסק, ורק בסתם אמרינן שאם ראוי למאכל בהמה מותר לעשות בו כל צרכו.

(ב) גמ', **תכסיה בנכתמא זמנין דנפל ואתי לאתויי. המהר"ם והמגן אברהם** (תק"י סקט"ז) כתבו דלא גרסינן ליה, דהרי הותרה הוצאה ביום טוב ומה לי אם יבוא לטלטלו. **ובשיטה מקובצת** הביא גירסא זמנין **דמיתברר** ואתי לאתויי, והיינו דבכהאי גוונא אסור משום טלטול מוקצה.

(ג) גמ', **תקטריה זמנין דמפטיק ואתי למקטריה. בים של שלמה**

אפשר לעשותו מערב יום טוב.

(ד) גמ', **תני תנא וכו' אבל נפל צרור או קיסם בורר בידו, אמר ליה כל שכן שאסור דהוה ליה כבורר. בבית יוסף** (סימן תק"ו) כתב, דאין כוונת רבינא לאסור ביד, אלא כוונתו דאם אוסרים לשנות קמח אפילו בשינוי, כל שכן שיהיה אסור לברור ביד. ומשום הכי **הרי"ף והרא"ש** לא הזכירו דברי רבינא אלו. עוד כתב, דאפשר דבאמת רבינא אסר ביד, ומה שהרי"ף והרא"ש לא הזכירוהו, היינו משום דסמכו על מה שכתבוהו בהלכות בורר. **ובט"ז** (שם סק"ג) הקשה, דהיכן מצינו שבהלכות בורר אסרו ליטול ביד. נולכאורה כוונתו דהרי לגבי יום טוב התירו לגבי קטניות לברור פסולת מאוכל כמבואר בסימן תק"י ס"ב. **ובמשנה ברורה** (שם סקי"א) ביאר דמכיון דגם בחול הדרך לבורר ביד הוי כדרך בורר ואסור להאי שיטה. **ובשער הצינון** (שם סקי"א) הביא בשם **הגר"ז** דדוקא בקטניות שאין הדרך לבורר ביד אלא ליומו התירו, מה שאין כן קמח שהדרך לבורר ביד גם לימים רבים אסרו.

(טו) גמ', **פוק חזי כמה מהולתא איכא בנהרדעא. הר"ן** (ט"ז). מדפי הרי"ף הביא גירסא כמה מהולתא רקדן איכא בנהרדעא. וביאר דלגירסא זו מותר גם לרקד בשינוי ולא דווקא בפעם השניה, והיינו כשיטת **הרשב"ם** שהביאו **התוס' ד"ה אגבא**.

(טז) גמ', **דביתהו דרב יוסף נהלא קמחא אגבא דמהולתא אמר לה וכו', דביתהו דרב אשי נהלא קמחא אגבא דפתורא וכו' ואי לאו דחזיא מביה נשא לא הוה עבדא. הרי"ף** (ט"ז). העתיק את אלו ב' המימרות, וכתב **הרא"ש** (סי' ט"ז) דסבר הרי"ף דרב יוסף שלא הצריך אגבא דמהולתא, לאו משום שחלק על רב אשי. אלא סבר, דמכיון דבכהאי גוונא אין הקמח נרקד יפה, לא הצריכו להאי שינוי. **ובים של שלמה** (סי' כ"ז) הקשה דאם כן היה רב יוסף צריך לומר לה שתעשה שינוי אחר. ולכן ביאר, דרב יוסף לא בא לומר לה שלא תעשה שינוי, אלא בא לומר לה שלא תתרפה במלאכתה מחמת קושי השינוי, בשביל שהפת תהא נקיה.

(יז) **תוס' ד"ה אצל חנוני וכו', בין וכו' רק היכא דאיכא חששא דמחובר או נולד. פירש הר"ן** (ט"ז). מדפי הרי"ף דהחשש למחובר היינו בגוונא שיש במינו במחובר, אבל בלא זה לא חיישינן, משום דאזלינן בתר רובא דעלמא שנתלשו אמש. אך נסתפק דשמא הוא דבר שיש לו מתירים ואפילו באלף לא בטיל, ולא אזלינן ביה בתר רוב. אמנם אפשר דמכיון דלא איתחזק איסורא שרי. ובשם **הבה"ג** כתב דבכל גוונא יש לחוש שמא יצוד או יביא מהמחובר.

(יח) **תוס' ד"ה שלא יזכיר, לכן נראה לי כגירסת ר"ח וכו' שלא יאמר לו תן לי אגוזים בששה פשיטין, וכבר נתת לי כך וכו'. הקשה המהרש"א** דמשמע מדבריהם דלומר תן לי אגוזים בכך וכך מותר, ואילו בקושיתם הוזה פשיטא להו. ותירץ, דקושית

דף ל' ע"ב

ט) **גמ'**, מאי שנא מן הסוכה דלא, דקא סתר אהלא. מן הסמוך לה נמי קא סתר אהלא. מלשון הגמ' נראה דהקושיה היא רק מכח הרישא, דאסור מן הסוכה. והקשה הפני יהושע אמאי לא הקשתה הגמ' בפשיטות. אמאי התירו מן הסמוך לה ולא חששו לסתירת אהל. וכתב דכיון דסתירה זו היא שלא על מנת לבנות, איסורו רק מדרבנן. והווי אמינא דמשום שמחת יום טוב לא אסרו. י) **גמ'**, ואם התנה הכל לפי תנאו. הרמב"ם לא הזכיר האי מימרא, וביאר הבית יוסף (תק"ח) דסבר דלדין דקיימא לן כר' יהודה במוקצה, לא מהני תנאי. ומה שאמרה הגמ' דאם התנה הכל לפי תנאו, היינו אליבא דר' שמעון ובסוכה בריאה, דלר' שמעון נמי בעינן תנאי.

יא) **גמ'**, אמר רב מנשיא בריה דרבא סיפא אתאן לסוכה דעלמא. פירש הבעל המאור (ט"ז: מדפי הרי"ף), דאיירי בסוכה רעועה וכמו שהעמיד רב נחמן בר יצחק. ומשום דרעועה היא אין בה איסור סותר אלא מיחזי כסותר, ובכהאי גוונא לא אמרינן דאיתקצאי בבין השמשות מחמת איסור, ושפיר יועיל בה תנאי אליבא דר' יהודה. אך בסוכה בריאה אליבא דר' שמעון נמי לא יועיל תנאי, משום דלא יהיב דעתו עליה. ונדלא כר"ף שהזכיר באות הבאה. והראב"ד בהשגותיו (שם) כתב, דודאי דבסוכה רעועה נמי אמרינן מיגו דאיתקצאי בבין השמשות וכו', וכל מה דמועיל תנאי היינו לענין ליטול מן הסמוך לה. והרשב"א הקשה על הבעל המאור, דגם בסוכה רעועה שפיר שייך סתירה דסוף סוף עתה הוא אוהל, וכל הדין דאוהל ארעי הוא בגוונא שמתחילתו נעשה לארעי ולא היכא שנעשה לקבע ונתרועע.

יב) **גמ'**, אביי ורבא דאמרי תרווייהו באומר איני בודל מהם כל בין השמשות וכו', הרי"ף (י"ז: מדפי הרי"ף) והרמב"ן במלחמות שם, לא גרסו בגמ' חילוק בין עצי סוכה לנוי סוכה. ובתרווייהו כיון דחלה קדושה שעה אחת שוב אין תנאי מועיל להתירה. וכדרך שאי אפשר להתנות על ההקדש לאחר שיפדה. אמנם לדברי התרצן דאיירי באומר איני בודל מהם וכו', מעולם לא חלה קדושה עליהם, והווי כסוכה שאינה של מצוה דשפיר מועיל בה תנאי. והקשה הרשב"א הרי בקדושת דמים מועיל תנאי, ומי עדיף סוכה מקדושת דמים. ותירץ, דלגמרי הקישה הכתוב לחגיגה ודומה הוא לקדושת הגוף ומשום הכי לא מועיל תנאי. ובקובץ שיעורים (אות ס"ט) כתב, דלכאורה עצי סוכה עדיפים אפילו על קדושת הגוף. דהרי אין בעל הסוכה מחיל הקדושה, אלא המצוה. והראיה, דלא מועיל שאלה על סוכה, וכן דלא נחשבת דבר הנדור.

יג) **תוס' ד"ה אמר רב מנשיא, בסוה"ד**, אלא דאינו חושש למיפרך משום דאינו נשאר במסקנא. הנה לפירוש רש"י נשאר למסקנא

(סימן א') הקשה מדוע לא הביאו הפוסקים איסור להוליך כד מכוסה בקשר, הא חיישא הגמ' שמא יפסק ויבוא לקושרו. ותירץ המגן אברהם (תק"י סקט"ז), דמה דחיישא הגמ' לכך היינו להאי גיסא דבעינן שינוי וחייב להוליך הכד קשור. ומשום הכי חיישי שאם יפסק יחזור ויקשור. אך לדין שאין צורך בהאי שינוי, אין כלל חשש שאם יפסק יבוא לקשור.

ד) **תוס' ד"ה זמנין דמטמיש**, אבל התם איירי ביין. הרי"ן (ט"ז: מדפי הרי"ף) הביא בשם בעל המאור, דהא דאין איסור סחיטה ביין היינו משום דסוחט מטעם כיבוס הוא, וביין גם כשסוחט עדיין נשאר הליכלוך.

ה) **גמ'**, ולא היא לא שנא בדאורייתא ולא שנא בדרבנן לא אמרינן להו ולא מידי. בשבת (קמ"ח:): מסקינן דבדאורייתא מחינן. וכתב הרי"ן (ט"ז: מדפי הרי"ף) דכסוגיין נקטינן, דגם בדאורייתא אין מוחין בהם. אך הביא יש אומרים [והוא דעת בעל העיטור המובא ברא"ש סימן ב'] דרק מה דאתי מדרשה, כגון תוספת יום הכיפורים לא מחינן בהו. אבל דבר המפורש בתורה מחינן בהו. ובטעם החילוק כתב בחידושי הרשב"א, דדבר שאינו מפורש בתורה קל הוא לאינשי ובודאי שוגגין בו, מה שאין כן בדבר המפורש הרי הם מזידין, הלכך אין צורך למחות בהם. ובביאור הגר"א (תר"ח ס"ב) כתב, דיש לומר דזו כוונת הגמ' בשבת דרבנן, דהיינו דבר שאינו מפורש להדיא בתורה וכדכתב הרי"ן בשבועות (י"א). לענין מושבע ועומד, שכל שאינו מפורש בתורה אינו נחשב מושבע ועומד.

ו) **גמ'**, ואכלי ושתי עד שחשכה ולא אמרינן להו ולא מידי. משמע דנשים מצוות נמי בתוספת יום הכיפורים. והקשה השיטה מקובצת בשם הריטב"א, הרי הוי מצוות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות. ותירץ דבסוכה (כ"ח:): איתא ילפותא מהאזרח לרבות נשים בתוספת יום הכיפורים, ולכן חייבות אפילו שהזמן גרמא. ובפני יהושע כתב דמצוות שקימם בשב ואל תעשה שפיר נחשב כלאוין שהנשים מצוות בהן. ובצל"ח העיר דאם כן לא היתה לגמ' בסוכה לרבות נשים מהאזרח.

ז) **רש"י ד"ה ואכלי ושתו וכו'**, גרס ולא גרס משחשכה. פירש הרי"ן (ט"ז: מדפי הרי"ף) ד"משחשכה" משמע, שאוכלים ממש עד שחשכה ואם כן מכניסים עצמם לספק יום הכיפורים עצמו ולא לתוספת. והקשה הא סוף סוף מפסיקים קצת מבעוד יום ואם כן שפיר יש להם תוספת. וכתב דאי אמרינן דספיקא דאורייתא מדאורייתא לחומרא. כיון דמפסיק משום ספק יום הכיפורים אינו יכול להועיל לתוספת, דבעינן תוספת בודאי חול.

ח) **תוס' ד"ה דהא וכו'**, בסוה"ד, ובפירוש התוס' לא הוברר השיעור. בתוס' רבינו פרץ כתב דמסתמא השיעור הוא חצי שעה, וכדרך שאמרו סמוך למנחה פסחים (צ"ט): ופירושו חצי שעה.

מסכת ביצה דף ל

כט ניסן התשע"ד

הדרף היומיומי

דחג הסוכות דקאי על הסכך, כמבואר בסוכה (י"ב). אבל על עצי הדפנות לא חלה קדושה כלל. ודלא כרמב"ם (פ"ו מסוכה הט"ו) דשם שמים חל גם על הדפנות. ובמהרש"א (סוכה ט'. ד"ה תוס' ד"ה מנין) הקשה, הרי תוס' בסוגיין כתבו להדיא, דכוונת ר"ת על הדפנות. דהשתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח שהם שיעור הדפנות הנצרך לסוכה, ועליהו חל שם שמים. ובחידושי ר' חיים הלוי (ארמב"ם שם) ביאר, דהרמב"ם סבר, דדוקא לגבי דינים הנוגעים לעצם בנין הסוכה כגון כשרות ופסול, אמרינן דהקרא קאי דוקא על הסכך שהוא עיקר הסוכה. אך לגבי הדינים התלויים במצות סוכה, כל מה שמקיימים על ידו מצות סוכה שייך בו דין סוכה. והאדהא דחל שם שמים על הסוכה, היינו מחמת מצות הסוכה ושפיר חל גם על הדפנות.

דאיירי בסוכה דעלמא. וביאר המהר"ם דהתוס' למדו כפירוש הרמב"ן [הוזכר לעיל אות י"ב] דלמסקנת הגמרא איירי גם בסוכה דמצוה, שכל שאומר איני בודל כלל לא חלה קדושה ושפיר יוכל להתנות. ויש לומר דאיירי בחול המועד דליכא איסור סתירה. אך בסוכה דעלמא איירי ביום טוב דאיכא איסור סתירה ולא מהני תנאי.

יד) תוס' ד"ה אבל עצי סוכה, ותירץ ר"ת וכו' היינו לפי שיעור סוכה. הר"ן (י"ז. מדפי הרי"ף) גם כתב כדברי תוס' דאחר השיעור הנצרך לסוכה לא חל קדושה. אך הוסיף דאם עשה לארבעתן סתם כולם אסורות ומוקצות.

טו) בא"ד, הרא"ש בסוכה (פ"ק סימן י"ג) הוסיף על דברי ר"ת, דכל האיסור הוא על הסכך, משום דההיקש לחגיגה נאמר בקרא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומיומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומיומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>

לעילוי נשמת החבר ר' משה בן מורינו הרב ישראל יצחק זצ"ל
נלב"ע כז ניסן ת.נ.צ.ב.ה.

